

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

X^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XLI заседание, вторникъ, 14-й декемврий 1899 год.

(Отворено въ 3 часътъ и 20 минути слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Жечо А. Бакаловъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Обявявамъ заседанието за открито.

Моля секретаря г. Доцева да прочете списъка на г. г. прѣдставителитѣ.

Секретарь Кръстанъ Доцевъ: (Прочита списъка.) Отсъствувать: Атанасъ А. Буровъ, Василь Ст. Джабарски, Д-ръ Константинъ Стоиловъ, Димитъръ Петковъ, Константинъ Апостоловъ, Лука Братановъ, Младенъ Ивановъ, Никифоръ Влаевъ и Тодоръ Мирковичъ.

Прѣдсѣдатель: Отъ 164 народни прѣдставители, отсъствувать 9, а присѣдствувать 155; има, значи, законното число народни прѣдставители, за да може Събранието да засѣдава.

Прѣди да се пристъпи къмъ дневния редъ, моля г. секретаря Д-ръ Гудева да прочете съкращения протоколъ отъ миналото заседание.

Секретарь Д-ръ Петъръ Гудевъ: (Прочита съкращения протоколъ отъ XI-то заседание.)

Прѣдсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители да направи поправка въ прочетения протоколъ? (Никой не се обажда.) Понеже никой не иска думата, значи, протоколътъ се приема тъй, както се прочете.

Има да съобщя на г. г. прѣдставителитѣ:

Първо, постъпилъ е отъ Министерството на Финанситѣ законопроектъ за данъка върху занятията;

Второ, постъпилъ е отъ Финансовото Министерство законопроектъ за допълнение Закона за акцизитѣ;

Трето, постъпилъ е отъ Министерството на Просвѣщеніето законопроектъ за измѣнение и допълнение чл. чл.

4, 5 и 6-й отъ Закона за депозиране печатни произведения въ народнитѣ библиотеки, и

Четвърто, постъпило е отъ Министерството на Общественитѣ Сгради законопроектъ за разширение мрѣжата на българскитѣ държавни желѣзници.

Слѣдъ като се раздаждѣ на г. г. прѣдставителитѣ всички тѣзи законопроекти, ще се положатъ на дневенъ редъ.

Прѣди да се пристъпи къмъ дневния редъ, ще се подведатъ подъ клетва новоизбранитѣ народни прѣдставители г. г. Иванъ Убевъ и Кръстю М. Диловски.

(Иеромонахъ Йосифъ подведе, по прѣдвидената въ чл. 131-й отъ Конституцията форма, подъ клетва народнитѣ прѣдставители г. г. Иванъ Убевъ и Христо М. Диловски).

Прѣдсѣдатель: Ще се пристъпи къмъ дневния редъ. На дневенъ редъ имаме:

I. Докладъ на бюджетарната комисия по бюджетопроектитѣ за расходитѣ: 1) на Върховната Смѣтна Палата и 2) на Министерството на Общественитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, прѣзъ 1900 год.; и

II. Първо четене на законопроектитѣ: 1) за данъка върху сградитѣ и върху занятията за 1900 год.; 2) за финансовитѣ началници и главнитѣ бирници; 3) за построяване съ концесия въ Столицата здания за министерствата и пр.; 4) за измѣнение Закона за административното дѣленіе територията на България; 5) за отмѣнение Закона за прибавление къмъ чл. 69-й отъ Закона за окръжнитѣ съвѣти нова алинея; 6) за отпущане опрѣдѣленитѣ въ Закона безотчетни пжтни пари на училищнитѣ инспектори; 7) за измѣнение Закона за минитѣ; 8) за измѣнение и до-

пълнение Закона за копринената индустрия; 9) за уредбата на оризосъбиането; 10) за закриване на двѣ отъ тритѣ сръдни земеделѣчески училища; 11) за пенсиитѣ на офицеритѣ и долнитѣ чиновѣ; 12) за празничнитѣ дни въ Княжеството; 13) за врѣменна върхшина върху данъцитѣ на сградитѣ и пр.; 14) за допълнение и измѣнение нѣкои членове отъ Екзархийския уставъ; 15) за измѣнение на чл. 2-й отъ Закона за разглеждане распри за пасища и бранища между села и общини; 16) за измѣнение и допълнение Закона за устройството на въоръженитѣ сили; 17) за измѣнение и допълнение Закона за носене военнитѣ тегоби; 18) за второто допълнение на Закона за насърчение мѣстната индустрия; 19) за разработването на меритѣ; 20) прѣдложение за измѣнение чл. 12-й отъ Закона за Висшето училище, и 21) прѣдложенията: 1) отъ Никополския народенъ прѣдставителъ, П. Чорбаджиевъ, за присъединение на Никополската околия къмъ Плѣвенския окръгъ; 2) отъ Трънския народенъ прѣдставителъ, Н. Ценовъ, за присъединение Царибродската околия къмъ Трънския окръгъ; 3) отъ Добричкия народенъ прѣдставителъ, А. Арсениевъ, за закриване окръжитѣ: Свищовски, Ломски, Татаръ-Пазарджишки, Севлиеви и Трънски; 4) отъ народния прѣдставителъ Д-ръ В. Дочевъ, за празнуване на 8-й ноемврий; 5) отъ народния прѣдставителъ Бобевски, за празнуване на 20-й априлий и 11-й августъ; 6) отъ народния прѣдставителъ Ив. Я. Поповъ, за амнистиране по печата; 7) отъ народния прѣдставителъ И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 567 и 617-й отъ Углавното сѣдопроизводство; 8) отъ народния прѣдставителъ П. Чорбаджиевъ, за тълкуване чл. чл. 4, 5, 6, 42—46 и 48-й отъ Закона за адвокатитѣ; 9) отъ Ломскитѣ народни прѣдставители, за сѣмейнитѣ недвижими имоти, 10) отъ народния прѣдставителъ И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 148 и 704-й отъ Гражданското сѣдопроизводство; 11) отъ сѣция, за отмѣнение Закона за търговско-индустриалнитѣ камари; 12) отъ сѣция, за измѣнение Закона за адвокатитѣ; 13) отъ народнитѣ прѣдставители С. Бабаджановъ, Хр. Хаджиевъ и Н. Габровски, за отмѣнение Закона за печата; 14) отъ народнитѣ прѣдставители М. Макавѣевъ и Ив. Кирковъ, за измѣнение Закона за горитѣ; 15) отъ народнитѣ прѣдставители К. Липовански и Л. Братановъ, за опрощение глоби по нарушение Закона за тютюня; 16) отъ народния прѣдставителъ Д-ръ Ф. Симеоновъ, за допълнение алинея първа на чл. 208-й отъ Закона за сѣдоустройството; 17) отъ народния прѣдставителъ Ст. Касабовъ, за прибавление забѣлѣжка къмъ чл. 163-й отъ Търговския законъ; 18) отъ народния прѣдставителъ З. Митовъ, за измѣнение Закона за бирницитѣ; 19) отъ народния прѣдставителъ Д. Маневъ, за прѣмѣстване околийския центъръ на Рупчоската околия въ с. Хвойна, и 20) отъ народнитѣ прѣдставители Н. Странски и К. Ранковъ, за измѣнение и допълнение Търговския законъ.

Понеже надлежниятъ министъръ отсъствува, ще се прѣреди докладътъ на бюджетопоекта за Върховната Сметна Палата и ще се пристъпи къмъ доклада на бюджетопоекта по Министерството на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията.

Моля докладчика г. Георгиевъ да земе мѣстото си.
Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Министерство на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията.

Глава I.

Расходи за личния съставъ.

§ 1. За съдържание личния съставъ.

а) Централно управление.

1 министъръ	15.000 л.
1 главенъ секретаръ (техникъ)	6.600 „

Административно отдѣление.

1 началникъ и юрисконсултъ на министерството	5.160 л.
1 дѣловодителъ и библиотекаръ	2.100 „
1 секретаръ по иностранната кореспонденция	3.120 „
1 регистраторъ	2.100 „
2 неговѣ помощници по	1.620 „
1 литографъ	1.620 „
1 неговъ помощникъ	1.200 „
1 счетоводителъ	4.140 „
1 неговъ помощникъ	2.640 „
1 книговодителъ	1.680 „
1 архиваръ	2.100 „
За писари и разсилни при централното управление и Княжеския комисаръ	14.800 „

Отдѣление по мостовѣтѣ и посетата.

1 началникъ, главенъ инженеръ	5.460 л.
2 инженери-инспектори по	4.800 „
1 инженеръ-конструкторъ	3.480 „
1 дѣловодителъ-архиваръ	2.100 „
1 рисуващъ	2.100 „
1 прѣсмѣтачъ	2.100 „

Отдѣление архитектурно.

1 началникъ, главенъ архитектъ	5.460 л.
2 помощници на началника, архитекти по	4.620 „
1 архитектъ-инспекторъ	4.620 „
1 архитектъ по регулациитѣ и строенето въ населенитѣ мѣста	4.620 „
1 дѣловодителъ	2.100 „
2 чертежници по	2.100 „
2 кописти	1.620 „
1 прѣвѣрчикъ	2.100 „

б) Княжеско комисарство при Источнитѣ желѣзници.

1 комисаръ (заедно съ дневни и пжтни пари въ служебния му районъ)	5.160 л.
---	----------

в) *Окръжни служещи по мостовете и шосетата.*

4	началници, инженери на технически участък I класъ	по	4.800	л.
4	началници, инженери на технически участък II класъ	по	4.440	"
5	инженери I класъ	"	4.140	"
10	" II "	"	3.120	"
14	" III "	"	2.640	"
10	кондуктори I "	"	2.100	"
22	" II "	"	1.320	"
75	старши кантониери	"	1.080	"
700	младши кантониери	"	540	л.

Вълко Нейчовъ: Г-да! Азъ взехъ думата по бюджета на Министерството на Обществения Сгради, Пътищата и Съобщенията, за да направя нѣкои забѣлѣжки, споредъ мене уместни.

Най-напрѣдъ, трѣбва да забѣлѣжж, че азъ съмъ и по съображение на принципа, и по съображение на икономия, противенъ на сжществуването главно секретарство въ всичкитѣ наши министерства. По принципъ — защото смятамъ, че присъствието на единъ главенъ секретаръ въ едно кое да е министерство дава причина на надлежния министъръ да отсъствува повече пъти, по-малко грижливо да испитва състоянието на работитѣ, съ грижата на които той е натоваренъ; за икономия — защото ние дѣйствително се сжжнихме онзи день да отпуснемъ нѣкоя хиляда лева, една скромна сума, по вѣрка вѣроитностъ, за една болница въ Панагюрище, която сжществува отъ Румелийско врѣме, направена съ паритѣ не на подданица на една солидна, яка българска държава, но на една автономна областъ, още смятрена провинция на Негово Императорско Величество Султана. Така щото, азъ нека наведнажъ забѣлѣжж на почетното Народно Събрание, на моитѣ колеги въ тази велика ограда, заедно съ министерството, че тѣ ще бждѣт великодушни, не ще съмнѣние, да възстановятъ това човѣколюбиво учреждение, за честь на българската държава и за честь на това болшинство, за да нѣма причини Панагюрци да казватъ: противъ насъ се вършатъ нѣща отъ всичкитѣ съображения на партизанството; и че дѣйствително една сума доста кръгла ще се осжществи, като икономия отъ махването на главнитѣ секретарства въ нашитѣ министерства. Ако искаме примѣри, главнитѣ секретарства ще ги намѣримъ въ Ромъния. Знаж, че ги има само въ Ромъния, а въ другитѣ балкански държави нѣма главни секретарства. Въ Франция сж били най-напрѣдъ учредени главни секретарства и тѣ, съ единъ законъ отъ 1851 год. отъ 18-й октомврий, сж били унищожени. Главнитѣ секретарства имаше ги не само въ министерствата, но ги имаше при всичкитѣ префектури, и тоя сжщиятъ законъ, който цитирахъ, е унищожилъ главнитѣ секретарства, както въ министерствата, тъй и въ всичкитѣ префектури. Като казвамъ всичкитѣ, правя изключение само за два департамента — не ми е на умъ, кои сж тѣ.

Г-да! Засега азъ ще съмъ злѣ основанъ да упрекиж г. Министра на Обществения Сгради, който толкова гриж-

ливо се старае да бжде полезенъ на българското отечество — констатирамъ това съ удоволствие — и който сжщеврѣменно не излага фиска на излишни разноси. Констатирамъ засега, че той не е ималъ всичкото пужно врѣме, което би желалъ, за да изучи тоя важенъ въпросъ, споредъ мене, и да прѣдложи унищожението длъжността на главенъ секретаръ на това министерство, на което той е отляченъ началникъ. Засега, азъ не мисля, че е възможно да се пристъпи до унищожението на едно такова важно учреждение. То е важно за това, защото главнитѣ секретари, както знаемъ всички и както сме имали случай да констатираме de visu, сж човѣци съ изрядни намѣрения, пѣзни съ любезностъ — говорятъ поне за ония, до които съмъ ималъ случай да пристѣпж — и тѣзи хора не прѣнебрѣгватъ никой случай да бждѣт полезни на всѣкакви искания, които имъ сж прѣдставяни, за всѣкакви освѣтления и ходатайства, били тѣ законни или незаконни. Слѣдователно, и по другитѣ точки каквото ще кажж, все се ще бжде казано само за една реклама отъ моя страна, нѣщо, което е недостойно, нито за моитѣ години, нито за моето възпитание. (Д-ръ Никола Генадиевъ: Нито за тѣхното достойнство!)

Г-да! Икономията е възделена за всички ни, но за да се постигне тя, както трѣбва, трѣбва да стане едно изучаване обстоятелствено. Такова изучаване ние прѣдставителитѣ не сме направили; и не стигаше ние да го направимъ; трѣбваше да го направятъ, прѣди всичко, надлежнитѣ министри, защото безъ тѣхното съгласие икономии не могатъ да сж възможни. Тѣ могатъ да сж възможни само тогава, когато на тѣхнитѣ столове стоятъ човѣци, които да не съчувствуватъ на хората, които стоятъ начело на управлението. Случаятъ като не е такъвъ, каквото и да се каже, все ще бжде думи хвърлени на вѣтъра. Азъ, слѣдователно, за сега бихъ се съгласилъ на това, като приврѣменно, но на условие, че ще дойде врѣме, щото тия въпроси да се изучатъ съ всичкитѣ подробности и тогава дѣйствително да се пристѣпж къмъ важни реформи икономически, които изискватъ нуждитѣ на страната, нуждитѣ на държавното съкровище. Азъ ви увѣрявамъ, че ще вдигна ръка за бюджета на г. Министра на Обществения Сгради на условие, че не щатъ въ неговото министерство да се повтарятъ грѣшки като оная, която онай день имахъ честта отъ тая трибуна да цитирамъ. И понеже мисля, че ще бжде забравена при гласуването бюджета на Министерството на Обществения Сгради, нека ми бжде позволено да я повторж. (Никола Боневъ: Нѣма нужда!) Има нужда. (Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣсѣдателътъ Йовъ Титоровъ.)

Г-нъ Министърътъ на Обществения Сгради, сегашенъ, е билъ по-внимателенъ въ своето управление, отколкото неговиятъ прѣдшественникъ, и то въ една точка, която ще кажж. Той е билъ по-внимателенъ, че Лѣсичовската община биде 4 години врѣме раскарвана да ходи прѣзъ байритѣ и да харчи сиромашкитѣ пари, за да иска една окапа помощъ, за да се направи единъ мостъ прѣзъ Тополица. Общания не липсвахж, обаче, не се изпълнявахж. Но честта на г. Тончева бѣше резервирана да изпълни това, което него-

виятъ прѣдшественикъ не бѣше изпълнилъ. Г-нъ Тончевъ, обаче, сгрѣши въ едно нѣщо, когато пристана на взысканията на Върховната Сметна Палата да ѝ прати своето рѣшение, че се отпуска на Лѣсичовската община една сума пари, която той бѣ опрѣдѣлилъ. Не бѣше въкон петенцията на Върховната Сметна Палата да опълномощава отпускането на една или друга сума на Лѣсичовската община, или на която и да е друга община; защото бюджетътъ на Министерството на Общественитѣ Сгради въ глава XVIII изрично говори, че на Министерството на Общественитѣ Сгради се отпуска една сума отъ 100.000 л. за да дава помощ на всяка община, като поиска помощ за градене на мостове, и че такава помощ бива 30%. Въ бюджета това изрично е казано и единъ пътъ общината Лѣсичово, като е оправдала съ документи, че е изпълнила всичкитѣ формалности, за да добие такава помощ, г. Министерътъ на Общественитѣ Сгради бѣше властенъ *motu proprio* да даде исканата сума и подиръ туй щѣше да бжде любопитно да видимъ, какво ще направи Върховната Сметна Палата прѣдъ гигантското прѣдписане на закона.

Ще искажж благодарностъ къмъ г. Министра на Общественитѣ Сгради за вниманието му спрямо Лѣсичовската община, като впрочемъ признаж, че той е изпълнилъ своята длъжностъ. И понеже общината е дадена подъ сждъ въ Пазарджикъ за тая сума, която ѝ е опрѣдѣлена, а пъкъ министерството не бърза да отпусне тая сума, понеже не рѣшава, както Върховната Сметна Палата иска, падѣвамъ се, че сега ще бжде отпусната по-скоро опрѣдѣлената сума, та да не се принуждава общината да плаща на адвокати и за сждебни разноски. Съ увѣрение, че това ще се изпълни, ще гласувамъ за бюджета на г. Тончева.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Г-да прѣдставители! Бюджетарната комисия, при разискването на бюджета, като имаше прѣдъ видъ секретарската длъжностъ, даде си по-дълго врѣме, за да обмисли, дали е необходимо да съществува или не тая длъжностъ въ това министерство и като взе въ съображение, че секретарската длъжностъ въ това министерство е необходима, съгласи се да остане, защото това министерство има твърдѣ много отдѣления; административната работа, вслѣдствие многото отдѣления, се увеличава и г. министърътъ би трѣбвало да се занимава само съ експедиция и да отстъпи онова мѣсто, което играе, като политическо лице въ управлението на нашата държава. Отъ друга страна, комисията, като взе прѣдъ видъ, че главниятъ секретаръ — понеже министритѣ не дохождатъ по специалностъ да заематъ Министерството на Общественитѣ Сгради — трѣбва да бжде лице, което да управлява и да служи съ съвѣтитѣ си на министра за добрия вървежъ на работитѣ, дойде до убѣждение, че непрѣмъпно трѣбва да съществува, че необходимостъ отъ главенъ секретаръ се чувствува въ това министерство и че затова тая длъжностъ трѣбва да остане, като се даде обяснение, че лицето, което занимава тая длъжностъ, трѣбва да бжде техникъ, който съ своята опитностъ и технически познания да бжде единъ отъ най-добритѣ съвѣтници на министра и въобще за доброто управление на министерството.

Отъ друга страна, когато разисквахме бюджета и когато дойдохме до отдѣла за пошитѣ и телеграфитѣ, ние видѣхме, че има едно лице, което се е посветило на тая работа, за да докара до най-добро положение тоя отдѣлъ. Ако имаме единъ добъръ техникъ за главенъ секретаръ въ министерството, то и желѣзнопътниятъ отдѣлъ ще дойде до сжщото, положение при едно добро управление, да ни дава единъ добъръ приходъ, а не дефицитъ, както до днесъ, и причината на което е не толкова похвалното управление на желѣзницитѣ. Прѣдъ видъ на тия съображения, комисията е дошла до заключение, че трѣбва да съществува длъжността главенъ секретаръ и затова я остави въ бюджета.

Прочее, отъ името на комисията, моляж почитаемото Народно Събрание, при гласуването на бюджета, да остави длъжността главенъ секретаръ и въобще да гласува бюджета както го е приела бюджетарната комисия. (Д-ръ Петъръ Гудевъ: Г-нъ министърътъ обѣща ли да назначи такова лице?) Ние турихме това въ бюджета, а пъкъ г. министърътъ какво ще направи, не знаж. На всяки начинъ ние имаме довѣрие, че той ще направи това нѣщо.

Д-ръ Стоянъ Даневъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ искамъ да направж по бюджета една кжса бѣлѣжка. Като констатирамъ, че въ бюджета расходитѣ сж намалени съ приблизително 900.000 л., заедно съ Дирекцията на Пошитѣ и Телеграфитѣ, и че намалението е особено чувствително въ самото Министерство на Общественитѣ Сгради — защото, безъ 7-тѣ процента, това намаление въ Министерството на Общественитѣ Сгради се въскачва на 800.000 л. — азъ жалиж, че съмъ длъженъ да констатирамъ, какво това намаление произхожда повечето отъ кредититѣ за шосетата, както и за направата и поправката на правителствени здания; че, напротивъ, кредитътъ за чиновницитѣ, вмѣсто да бжде намаленъ, се явява уголѣмненъ отъ 687.000 л. на 847.000 л. Та излиза, че за по-малка работа по постройка на шосета и поправка или постройка на правителствени здания ние имаме единъ по-голямъ персоналъ. Тукъ съ цифри се констатира злото, на което ние при другъ случай наблѣгнахме, а именно, чиновническиятъ персоналъ у насъ расте непомѣрно съ нарастването на работата, която често дори и намалява, когато, отъ друга страна, персональтъ все се уголѣмява. Азъ бихъ желалъ да можеше въ това отношение да се въведе една по-коренна реформа, като се направжтъ икономии не само отъ расходитѣ изобщо, а специално и отъ расходитѣ по персонала.

Втората бѣлѣжка, която искахъ да направж, се отнася до Княжеския комисаръ, който е натоваренъ да слѣди за експлоатацията на источнитѣ желѣзници отъ страна на българската държава. Азъ исказвамъ само по случай на това перо, прѣдвидено въ бюджета, едно желание, щото г. Министърътъ на Общественитѣ Сгради да има добрината да застави Княжеския комисаръ да слѣди истънко за всичко, което може да интересува българската публика. Всички неудобства, които може да срѣщне пътникътъ, а особено търговцитѣ, и всички ония сплетени въпроси по тарифитѣ, а особено прикрититѣ рефакции, всичко това да бжде отблизослѣдено и да излиза на бѣлъ свѣтъ, да излиза прѣдъ бъл-

гарската публика, за да може по този начин българската публика да знае: по какъв начин се експлоатират тия железници, та общественото мнѣние да бѣде най-високия контролъ, който да се упражнява върху Компанията на источнитѣ железници. Азъ ми се ще да вѣрвамъ, че каквото и да е положението на тая компания, но при една по-голяма бдителностъ отъ страна на Книжеския комисаръ въ разнитѣ събития, въ разнитѣ случаи, които придружаватъ експлоатацията, ние все не сме обезоружени спрямо нея, и че, въ известни случаи, можемъ, благодарение на тази бдителностъ, да упражнимъ единъ натискъ. едно морално давление надъ нея и да я заставимъ да държи смѣтка за нашитѣ нужди, да държи смѣтка въ сжщото врѣме за усъвършенствуванията, които постепенно се въвеждатъ въ експлоатацията на железницитѣ. Та че, благодарение на рапортитѣ, които, публикувани въ „Държавенъ Вѣстникъ“, ще имаме на рѣка, ние ще можемъ да слѣдимъ отблизко, какво става въ Компанията на источнитѣ железници, толкозъ близка, толкозъ важна за икономическитѣ интереси на страната.

Това е, което имахъ да кажж, върху което, вѣрвамъ, г. Министерътъ на Обществениѣ Сгради ще обърне внимание.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Искамъ да ви дамъ на кратко нѣкои обяснения по ония възражения, които повдигна г. Д-ръ Даневъ, относително увеличението на сумата по бюджета за персонала.

Истина е, че тази сума е увеличена съ около 200.000 л.; но позволѣте ми да кажж законнитѣ основания, по които е направено това. Вие помните, че миналата година се гласува единъ законъ, по силата на който поддържката на окръжнитѣ шосета се възложи върху държавата. Държавни шосета сж около 4.100 километра, а окръжни имаме 3.680. Очевидно е, слѣдователно, че, по силата на този законъ, въ тежестъ на държавата дохожда още едно толкозъ же количество километри пѣтища за поддържане, колкото тя имаше по-напрѣдъ. Азъ имамъ една таблица, която точно изброява какво сж харчили постояннитѣ комисии и какво е харчила държавата за пѣтищата. Само окръжнитѣ постоянни комисии сж харчили 440 хиляди лева, а държавата 500 хиляди лева; 997.088 л. се харчехж до миналата година отъ страна на държавата, плюсъ онова отъ страна на окръжнитѣ постоянни комисии, за да може да се поддържатъ тия окръжни и държавни пѣтища. Сега ние харчимъ една сума много по-малка, около 700.000 л., и имаме въ сжщностъ една невидима икономия отъ около 289.748 л. По-напрѣдъ, г-да народни прѣдставители, постояннитѣ комисии сж имали 22 инженери и 27 кондуктори, а сега, като сме ги увеличили съ много по-малко число, вмѣсто да се харчѣтъ, както казахъ, 440.000 л., ще се харчѣтъ около половината. Въ това отношение, г-да народни прѣдставители, ние сме се старали да дойдемъ до една колкото е възможно най-долна степенъ и най-долно число на инженери, които трѣбватъ за поддържане шосетата и постройкитѣ.

Позволѣте ми, само за любопитство, да ви кажж, въ какво плачевно положение ще се намѣрѣтъ въ бѣдѣще нашитѣ пѣтища, пѣтищата въ България, ако вървимъ по до-

сегашния пѣтъ. Въ България, по този бюджетъ, макаръ и увеличенъ, на единъ инженеръ се пада 208 километра пѣтъ; въ Ромъния на единъ инженеръ се пада 150 километра, въ Сърбия — 86, въ Белгия — 29, въ Франция — 83; на единъ кондукторъ въ България се падатъ 241 километра пѣтъ, въ Ромъния — 163, въ Сърбия — 142, въ Белгия — 64, въ Франция — 11; на единъ кантоньеръ у насъ се падатъ 11 километра пѣтъ, въ Ромъния — 7, въ Белгия — 5, въ Франция — 4. Вие виждате какъвъ грамаденъ персоналъ иматъ чуждитѣ и по-просвѣтени държави, и при това още условие, което не трѣбва да забравяте, че, ако отидете въ Франция или въ Белгия да погледнете едно шосе, вие ще видите, че то е равно като тава, а нашитѣ на какво приличатъ, вие знаете. Така щото, тамъ, гдѣто шосетата сж равни като тава, вие виждате, че се пада по 83 километра пѣтъ на единъ инженеръ за поддържане, а у насъ, гдѣто шосетата иматъ нужда не само отъ поддържане, а и отъ поправяне, на единъ инженеръ се пада 208 километра. Така щото, сумата отъ около 200.000 л., съ която е увеличенъ бюджетътъ, е една сума, основана на закона, който миналата година се гласува, и ти е една минимална сума. Затова, ще ви моля, слѣдъ тия обяснения, да сметете, че Министерството на Обществениѣ Сгради е прибавило много по-малка сума, сума за по-малко инженери, отколкото въ дѣйствителностъ би трѣбвало, за да се помогне на нашето пѣтесъобщение.

Азъ забѣлѣжихъ, че отъ сумата, съ която е увеличенъ персональтъ, може би $\frac{3}{4}$ се пада само на отдѣла за шосетата, а само една частъ за пошитѣ и телеграфитѣ. Когато дойде отдѣлтъ за пошитѣ и телеграфитѣ, азъ ще имамъ честта да ви докажж съ цифрови данни, че въ продължение на 10 години у насъ телеграфо-пощенското дѣло е дошло до това положение, щото не само да нѣма дефицити, но да има и приходъ отъ 200.000 л.

Така щото, тия сж двата института, за ползата и развитието на които е прѣдначена тая сума. Ето защо, ви моля да сметете, че министерството, като е увеличило тая сума, е направило добръ.

Още едно главно съображение, което ме прѣдизвика да дамъ нѣкои обяснения, то е бѣлѣжката на г. Д-ръ Данева, че въ сжщностъ вещественитѣ расходи, сумитѣ, които сж прѣдначени за поддържането на пѣтесъобщенията у насъ, сж много по-малки, а чиновницитѣ, които се назначаватъ, по числото си, се увеличаватъ. На пръвъ погледъ, г-да народни прѣдставители, този аргументъ като че има известна стойностъ и като че, даже, може да убѣди доста души отъ г. г. народнитѣ прѣдставители. Но позволѣте ми, при това, което казахъ, да споменж и друго едно съображение, което е твърдѣ основателно, твърдѣ справедливо. Вие знаете, че единъ проектъ, било за едно шосе, било за единъ мостъ, или за каквато и да е държавна постройка, прѣзъ колкото повече рѣцѣ минава, колкото повече изучавания прѣтърпѣва, толкозъ повече икономии може да станѣтъ въ този проектъ. Ние въ Министерството на Обществениѣ Сгради имаме случаи гдѣто, напр., едно шосе, проектирано, или же единъ мостъ, който, споредъ инженера, е прѣдстав-

лявалъ една сума отъ 50.000 л., сжиятъ тоя проектъ, изученъ отъ второ лице, е намаляванъ на 30.000 л., а изученъ отъ трето лице прѣдставлявалъ е една икономия отъ 25.000 л. — почти половината. Цѣлата дѣятелностъ на чиновницитѣ въ Министерството на Обществениѣ Сгради, въ продължение на десетина години, е доказала за безспорно това обстоятелство. Вслѣдствие на това, Министерството на Обществениѣ Сгради намѣри за нужно да въведе слѣдующата реформа, ако така може да се нарече, по отношение пжтесъобщенията въ България. Тя се раздѣля на 8 строителни участъци; въ тѣзи строителни участъци може да се съдържатъ по два или три окръга, споредъ условията, при които е съставено това разпрѣдѣление, и при всѣки участъкъ ще има по единъ началникъ и по единъ или двама инженери въ другитѣ градове. Така щото, всѣки проектъ, било за поправка на едно шосе, било за направата на ново шосе, ще мине най-напрѣдъ подъ изучаването на онзи инженеръ, който се намира на мѣстото, послѣ на началника на строителния отдѣлъ и, най-сетнѣ, на министерството. Всѣки проектъ, значи, ще бѣде подвѣрганъ на трикратно изучаване. Така щото, вие виждате, че увеличението на персонала може да доведе една икономия въ друго отношение. Ако миналата година сме имали 1.500.000 л. за поддържането на шосетата, а тази година само 1.000.000 л., то съ този по-голямъ персоналъ ще можемъ да направимъ такива изучавания, щото сжиятъ проекти въ сжиятъ размѣри, които сж стрували миналата година 1.500.000 л., да може да се направятъ сега съ 1.000.000 л.

Ето съображенията, г-да народни прѣдставители, които ме каратъ да ви моля да признаете, че ако наистина е вѣрно, отъ фактическа страна, че е увеличенъ кредитътъ за служащитѣ въ Министерството на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, отъ друга страна да признаете, че това е направено изключително възъ основание на закона отъ миналата година и само въ интереса на тия пжтесъобщения.

Тодоръ К. Шипковъ: Не съмъ противъ увеличението персонала на Министерството на Обществениѣ Сгради, стига този персоналъ да върши работа и да не стои празенъ. Съ особено удивление четохъ вчера единъ членъ, въ вчерашния официозъ, въ който се твърди, че отъ освобождението насамъ ние сме дали досега за държавни, окръжни и общински пжтища повече отъ 100.000.000 л., а пъкъ въ замѣна на това ние имаме пжтища, може би, много по-лоши отъ ония, които имаме въ турско врѣме. Азъ чухъ, така сжщо съ особено удивление и фактитѣ, които г. министърътъ ни наведе за да ни докаже, че въ Белгия, Швейцария и другадѣ пжтищата били просто като тава. Тамъ, наистина пжтищата сж такива, но хората тамъ постоянно поправятъ пжтищата си и не ги прѣнебрѣгватъ. Всѣка година ги подновяватъ и за това пжтищата имъ сж такива.

Всѣки знае отъ васъ, че ние още нѣмаме междуселски пжтища и че налитѣ шосета сж въ сжщото положение, даже и въ по-лошо, отколкото бѣхъ въ турско врѣме. Защо тогава ние плащаме такива огромни суми? И тази година, както виждате отъ настоящия бюджетопроектъ за държав-

нитѣ и общински пжтища, пжтната повинностъ се увеличава на 10 л., и ако и да е прѣдвидено въ бюджета, че ще постѣпи пжтна повинностъ само 1.100.000 л., азъ можъ положително да ви увѣржъ, че новата пжтна повинностъ за годината 1900 нѣма да бѣде по-малка отъ 2.500.000 л., да не кажж и 3.000.000 л. Сега, когато, отъ една страна, увеличаваме персонала, служащитѣ по окръжнитѣ пжтища, служащитѣ по мостоветѣ и шосетата, за което увеличение се уголѣмява параграфътъ за издържането на този персоналъ съ 200 и нѣколко хиляди лева повече; отъ друга страна, ако погледнете на глава трета, то тамъ ще намѣрите, че, напротивъ, сумата, колто миналата година се е отпуснала за направа, поправка и поддържка на мостове и шосета отъ 1.300.000 л., се намалява на 1.000.000 л. Ние прѣдвиждаме и ще похарчимъ 703.600 л. за издържане персонала по окръжнитѣ пжтища, мостоветѣ и шосетата, а за поправка и поддържка на тѣзи пжтища, мостове и шосета всичката сума ще възлиза едвамъ на 1.000.000 л. Сега, за да можемъ ние да имаме добри пжтища, не е достатъчно само да имаме голѣмъ персоналъ. Не можемъ да имаме добрипжтища само съ уголѣмяването на персонала. Когато персональтъ поглѣща половината отъ всичкия доходъ отъ пжтната повинностъ, то естествено е, че нѣма да остане нищо за поправяне пжтищата и ние нѣма да имаме добри пжтища. Сега, азъ не съмъ противъ прѣдвидения персоналъ, стига само г. министърътъ да се съгласи отъ своя страна, щото всички пари, които ще постѣпжтъ отъ пжтната повинностъ, да не се харчжтъ за никаква друга цѣль, освѣтъ за цѣльта, за която сж назначени, именно за поправка не само на държавнитѣ и окръжни шосета, но тѣй сжщо и за поправката на общинскитѣ и междуселскитѣ пжтища. Всѣки селянинъ плаща пжтна повинностъ, но за какво я плаща и съ какво се ползува селянинътъ, когато най-нужнитѣ за него междуселски пжтища си оставатъ въ сжщото примитивно положение. Всѣки селянинъ работи по шосетата, но никога той не може да работи на своитѣ междуселски пжтища. Всѣки селянинъ плаща за издържането на тоя персоналъ, а кои отъ този персоналъ се пращатъ отъ нашето министерство въ разнитѣ села за поправянето на междуселскитѣ пжтища?

Прѣдъ видъ на това, азъ обръщамъ вниманието на г. министра на факта, че когато той е увеличилъ персонала на окръжнитѣ служащи по мостоветѣ и шосетата, той, отъ друга страна, е намалилъ сумата за поправката и поддържката на мостоветѣ и шосетата.

Никола Йонковъ-Владикинъ: По този въпросъ, г-да, който ни занимава, съвсѣмъ малцина взехъ думата. Това показва, че никой почти отъ насъ основателно не знае този въпросъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Освѣтъ тебе!) Не казвамъ това.

Тукъ има една пирамида отъ инженери и отъ второкласни ги прѣхвърлятъ въ първокласни, и получаватъ сжщата заплата. Не можете да ги уловите. Когато иджтъ отъ вънка прѣциратъ се и какво правжтъ, що чинжтъ никой отъ насъ не знае нищо. Ние знаемъ, че инженери повече е имало при окръжнитѣ постоянни комисии, харчили сж се

пари за пжтища, но знаемъ, че нѣмаме пжтища. Причината на това е било, че или министритѣ, които сж били министри на това министерство, или нѣкъ началницитѣ тамъ не сж се заловили да изучатъ основателно този прѣдметъ и да нареджтъ така работитѣ, щото да има плодъ отъ тѣхната дѣятелностъ, а не само да гледаме, че имаме инженери, кондуктори и не знаемъ какво си, а да нѣмаме пжтища. Туй е единъ въпросъ, който трѣбва да се изучи и азъ се надѣвамъ, че г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради ще посвѣти доста врѣме, за да изучи тоя въпросъ и да се направи едно дѣйствително прѣобразование.

Въ всѣки единъ окръженъ градъ, както знаете, има главенъ окръженъ инженеръ и тия главни окръжни инженери само правятъ расходи. Азъ знамъ инженери, които цѣло лѣто принискатъ съ кабриолетитѣ си, както казвахе г. Краевъ, и никаква работа нѣматъ, никакви шосета нѣматъ. Прѣдвизждатъ се на друго мѣсто за командировки пжтни пари 45.000 л. Всички ще ги вземжтъ, а дали е имало нужда или не, това кой знае и кой ще го контролира, азъ не мож да разберж. Отиватъ на ловъ и взематъ пжтни пари, за че гледали нѣкакви шосета. Да заловжтъ даже да правжтъ шосе, ще го заловжтъ дяволски, съвѣмъ наопаки, и ще върви донѣкъдѣ, на ще го зарѣжжтъ и послѣ ще захванатъ друго. Така се харчжтъ паритѣ. Надзорътъ дали ще бжде дѣйствителенъ занаярѣдъ, и въ това се съмнѣвамъ, защото надзирателитѣ сж поставени на 8 окръжия, и кждѣ ще отиджтъ по-напрѣдъ не знамъ. Трѣбвало би най-напрѣдъ да има добросъвѣстни инженери, които да се интересуватъ отъ своитѣ работи и да иматъ само една цѣль — да направжтъ шосета, пжтища и мостове, но да ги направжтъ добри и евтини, а не да си трошжтъ колата хората и да си убиватъ конетѣ краката изъ тѣхъ.

Говорѣ се тукъ по-напрѣдъ — особено г. Вълко Нейчовъ напираше на това — че отъ главенъ секретаръ техникъ нѣмало нужда. Азъ не знамъ, но доколкото практиката е доказала, много отдѣления и работи въ министерството сж съвършено увеличени отъ увеличаването на желѣзницитѣ, и трѣбва дѣйствително единъ човѣкъ, който само да ги слѣди, за да можжтъ тѣ да вършжтъ работа. Досега е имало главенъ секретаръ, който не е билъ специалистъ, който не е билъ инженеръ; ако се остави той и занаярѣдъ, по-добрѣ ще бжде да зачеркнемъ този параграфъ; 7.000 л. да ги зачеркнемъ ще бжде най-добрѣ, защото отъ него нѣма да излѣзе нищо положително. Ще имаме само една фигура, която сама не ще може да знае, какво върши и какво вършжтъ другитѣ; не ще може да разбере работата. Ако се тури единъ техникъ на това мѣсто, единъ инженеръ, който да разбира отъ работитѣ, отъ правене шосета, желѣзници и портове и т. н., той тогава дѣйствително ще принесе много повече полза, отколкото тозъ, на когото отпущаме тия пари.

Административното отдѣление има единъ началникъ, нарѣченъ и юристконсултъ. Министърътъ на Обществениятъ Сгради самъ е юристъ — какво ще го съвѣтства този юристконсултъ, азъ не мож да разберж. (Смѣхъ.) По-добрѣ ще бжде (Вълко Нейчовъ: Може да го отсвѣтства!) докогато ще бжде юристъ самъ министърътъ на това министер-

ство, такъвъ началникъ да нѣма. Нѣма нужда, слѣдователно, да го съвѣтства. Той самъ знае по-добрѣ, кое какъ трѣбва да се направи споредъ закона. (Веселостъ.)

Ще повторѣ пакъ, че нищо не разбиратъ тия служащи, по правене мостове, шосета и пр. Цѣла пирамида отъ инженери! Като си отидите въ околията слѣдѣте, какво работжтъ. А нѣкъ, ако имаме щастieto да се съберемъ пакъ тукъ, и да се разговоримъ върху този въпросъ, ще видимъ, какви мѣрки да вземемъ.

Петко Каравеловъ: И азъ, г-да прѣдставители, нѣмамъ желание да говорѣ дълго. Но онова, което говорихъ прѣдшествуящитѣ, за дългата веревница отъ инженери, не може да не ни поражава; поражава всички, поражава и мене.

Думата е за главния секретаръ най-напрѣдъ. По моето мнѣние, главенъ секретаръ неспециалистъ е врѣденъ на учреждението, а не полезенъ. Министерството на Обществениятъ Сгради се състои отъ двѣ отдѣления рѣзко отдѣлни, именно инженерно отдѣление и отдѣление на пожитѣ и телеграфитѣ. Азъ вѣрвамъ, че инженеритѣ нѣма да правжтъ пощи и телеграфи, както и тия послѣднитѣ работата на първитѣ. Да се тури единъ любителъ канцеларистъ и на двѣтѣ отдѣления нѣма защо. Сами тукъ въ бюджета четете и виждате, че има едно отдѣление инженерно и друго архитектурно. Първото отдѣление има единъ началникъ, който има и единъ помощникъ, а второто отдѣление началникътъ има два помощници и единъ трети има, който е да наблюдава за плановѣтѣ и т. н. Защо единъ отъ тия главни инженери да не бжде и главенъ секретаръ, като оставимъ на страна телеграфитѣ и пожитѣ? Тамъ нѣма да ходимъ. И тогазъ какво ще стане? Да вземемъ архитектурното отдѣление единъ началникъ, двама помощници и цѣлъ арсеналъ служащи. Цѣлъ денъ какво ще вършжтъ? Едно здание, което може да се прави за една година, ще го правжтъ 3—4 години. Друго, кърпжтъ нѣкое здание тукъ-тамъ — и повече дворцитѣ, това трѣбва да го признаемъ — и тамъ има особено насти инженери, които получаватъ отъ други суми, не оттукъ, отъ тоя бюджетъ. Азъ съмъ убѣденъ. Онзи, който надзирава сградитѣ, и той не получава оттукъ; навѣрно получава отъ ония суми за сградитѣ. Така щото, освѣнъ главния секретаръ, отдѣленията инженерно, архитектурно и пр. не може ли да бжджтъ едно отдѣление? И тогазъ ще остане едно желѣзнопжтно отдѣление и послѣ инженерно-архитектурно отдѣление за шосетата и пжтищата, и за сградитѣ, които ги нѣмаме, а другиятъ персоналъ ще си върви както трѣбва.

Сега, възможно е, че ще трѣбватъ дѣйствително много инженери; както въ Франциѣ, за гдѣто ви говорихъ, понеже тамъ имало много, защо да ги нѣма и у насъ. Въ Франциѣ може да има много повече инженери, но то е затова, защото тамъ има и повече пжтища. У насъ ги нѣма. У насъ азъ не знамъ какви нови работи вършжтъ. Освѣнъ това, вчера още го казахме, че вие, като увеличавате кредита за персонала, трѣбва да увеличите кредита и за самитѣ пжтища. Азъ съмъ увѣренъ, че единъ милионъ лева нѣма да стигжтъ за 6—7 мостове, а не и за шосета. Значи, инженеритѣ друга работа почти нѣматъ.

Азъ бихъ желалъ, освѣнъ главния секретаръ, ако сега не може да го направи г. министърътъ, защото е мъчно, за въ бѣдѣ да се погрижи да се сгъстиятъ тия отдѣления; защото едно врѣме ги пѣмаше, а строежъ се повече мостове. Въ послѣдно врѣме никакви мостове не се направихъ.

Затова, г. Тончевъ може да е правъ, като казва, че не сж се харчили пари. Тѣй е правено и при г. Маджарова. Но едно врѣме се отпущахъ 2.000.000 л. за правене пѣтица и шосета, когато Княжеството не бѣше съединено съ Южна-България, а сега се отпущатъ 1.000.000 л., когато е съединено. Въ такъвъ случай, азъ считамъ за положително врѣдно и излишно да държимъ такъвъ персоналъ; намалѣте го тогава. Щомъ държите персонала, дайте пари и за материалъ да работи. Ако не имъ дадете пари, тия хора сж излишни. Искате да строитъ; ами че пѣма съ какво да строитъ! Така щото, желалъ бихъ. — сега не знамъ какво ще направите — за бѣдѣ това да се организира малко по-добрѣ и неспециалисти да пѣма въ това министерство.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ това, което каза г. Каравеловъ, ще ви помоля да изслушате само слѣдующитъ мои заявления.

Вие видѣхте, когато се прочете законопроектъ за пѣтицата, че ние проектираме да се изучи мрѣжата на всичкитъ селски пѣтица, тѣй сжщо и на окръжнитъ пѣтица и онѣзи държавни пѣтица, които досега не сж извършени; въ продължение на идущата година тази работа ще трѣбва да се извърши. Персоналътъ, който се прѣдвижда тукъ, ще трѣбва специално да се занимава съ тази работа. Ако г. г. народнитъ прѣдставители сж съгласни съ онова, което е постановено въ чл. 35-й отъ този законъ, за увеличение пѣтната повинностъ отъ 2 на 5, или 6 дни, ние ще направимъ онова, за което говори вчера г. Каравеловъ: всичкитъ тѣзи инженери, които сж прѣдвидени тукъ, ще иматъ най-строга заповѣдъ да употребятъ всичко врѣме и енергия, за да се направятъ въ България пѣтица, както междуселскитъ, тѣй сжщо и окръжнитъ и държавнитъ. Ето защо, ние мислимъ, г-да прѣдставители, че съ малката сума, единъ милионъ лева, която дохожда като помощъ отъ държавата, съ онова, което ще постѣпи отъ пѣтната повинностъ по новия законъ, да направимъ онази мрѣжа отъ пѣтицата, която е проектирана въ новия Законъ за пѣтицата.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Г-да народни прѣдставители! И азъ искамъ да направя една бѣлѣжка върху тия пѣтица, които се говорихъ вече — върху диспропорцията, която сжществува между увеличението разноска за персонала по Министерството на Обществения Сгради, Пѣтицата и Съобщенията и намалението разноска за постройката на нови пѣтица и поддържката на старитъ. Въ думитъ на г. Министра на Обществения Сгради има много нѣщо справедливо, изключително колкото се касае до увеличение разноска за персонала. Истина е, че прѣди, миналата година и постояннитъ комисии сж харчили пари за персоналъ по пѣтицата и понеже се унищожилъ това право на постояннитъ комисии, една частъ само отъ тѣзи разноси

сж прибавени въ държавния бюджетъ. Нагледъ, увеличаватъ се разноска, но въ сжщностъ се намаляватъ. Защото за народа все еднакво е, кждѣ ще фигуриратъ паритъ, достатъчно е да плаща по-малко. И въ това отношение признавамъ, че всичко казано отъ г. Тончева е съвършено справедливо. Но когато дойде работата да го свържемъ съ диспропорцията въ увеличението разноска за персонала и въ намалението на разноска за поддържката и постройката на пѣтицата, струва ми се, че изложението на г. министра може да се вижда правдоподобно нагледъ, обаче, въ сжщностъ е една тѣнка логика и силна аргументация, ако щете, но неотговаряща на положението на работата. Заключение въ думитъ, които каза г. Тончевъ, може да се помисли, че е право, но когато излѣземъ вѣнъ отъ оградата на Събранието и трѣгнемъ изъ България, ще видимъ плачевната дѣйствителностъ: нашитъ пѣтица се намѣрватъ въ много лошо положение, че има нужда отъ много нови пѣтица и тѣ не се строитъ. Г-нъ Каравеловъ е съвършено правъ, когато ви казва, че по-прѣди 2.000.000 л. сж харчени годишно, и съ по-малкъ персоналъ, за постройка на пѣтицата и че персоналътъ билъ по-малкъ, а повече работа се е вършила. Сега, не можъ да разберъ, защо по-малко работа ще трѣбва да се върши съ много по-голямъ персоналъ?

Г-нъ Министърътъ на Обществения Сгради счете за нужно да подкрѣпи своята аргументация съ новъ единъ доводъ, че новиятъ персоналъ, или частъ отъ новия персоналъ ще има да се занимава съ изработването и проучването на една мрѣжа за междуселски и окръжни пѣтица. Струва ми се, че ако само заради туй става сега увеличението, и безъ него, като се възложи на сжществующитъ инженери тази работа, пакъ ще се свърши. У насъ канцеларизмъ е развитъ въ висша степенъ и сериозна работа не се върши. Признавамъ, че съ единъ замахъ нищо не може да стане, че за това се изисква цѣла система; съ едно перо въ бюджета не можемъ да исцѣримъ тази болестъ на нашата администрация, но, въ всѣки случай, не трѣбва да отказваме да правимъ необходимото, колкото пѣти ни се укаже случай. Забѣлѣжете, г-да прѣдставители, че при увеличението на персонала, прѣдстави ни се, като компенсации, една икономия отъ 300.000 л. върху сумата за разноси по пѣтицата, която се е харчила миналата година. Тази икономия — при всичко, че съмъ въодушевенъ отъ желанието да правимъ икономии, да пестимъ народната пара — е икономия лоша. И съмъ готовъ да заявя, при всичко, че общото течение е, тамъ, кждѣто трѣбва, и тамъ, кждѣто не трѣбва, да се прави икономия, че не съмъ съгласенъ да ставатъ лоши икономии; защото, ако сждимъ здраво, ще видимъ, че такъва една икономия на народа ще коштува по-сжжно. Както съмъ логиченъ когато казвамъ, че по-напрѣдъ се е плащало повече отъ окръжията, а сега отъ държавата, и че за народа е все едно, отъ кой бюджетъ ще плизатъ паритъ, стига да се работятъ пѣтицата и мостовитъ, сжщо и сега съмъ логиченъ, като съмъ длъженъ да признамъ, че желѣзницитъ, мостовитъ и шосетата сж добри за страната и че занемаряването и нестроенето имъ е едно

зло за нашето материално въздигане. Така щото, повдигнеш ли народа материално, похарчиш ли 500.000 л. за него, той печели; не му ли помогнеш да се повдигне материално и харчиш от неговите пари макаръ 300.000 л., той губи. Тъй трѣбва да се погледне на въпроса. Азъ не виждамъ необходимостъ тукъ да стане пестене отъ тѣзи пари — 300.000 л. Вързамъ да признамъ, че би трѣбвало една сума да се спести, но има къждѣ другадѣ да се спести, а не тукъ. Идѣте въ министерството, идѣте въ окръжията и вие ще видите, че тамъ има инженери, които се занимаватъ изключително съ канцеларска работа. Опитайте се да вземете една добра метла въ министерството и ще видите, ако имате добра воля и твърдъ характеръ, че ще можете да расчистите половината отъ персонала, безъ да пострада службата. Тамъ е мѣстото, гдѣто можете да направите икономия, а не тукъ — да намалявате сумата, за постройка на мостовѣтъ и шосетата.

Би могло да се вземе туй възражение, което прави г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради, Пътищата и Съобщенията, за основателно, ако се погледнеше инакъ на въпроса. Отъ начало сж се отпускали повече пари, защото е имало по-малко пътища и мостове, но сега, когато имаме цѣла мръжа отъ пътища, нѣма нужда да се отпускатъ толкова. Тъй поставенъ въпросътъ е правиленъ, но отговорътъ е на устата на всекиго: прѣкрасно, вие всички ще кажете, но не сж направени нашиятъ мостове и шосета. Напротивъ, знамъ, отъ София като тръгнеш изъ околицѣтъ, ще видишъ много мостове и шосета, които иматъ належаща нужда отъ поправка. Като се изключатъ Севлиевскиятъ и Ловчанскиятъ окръзи, гдѣто пътищата сж добри, въ Сѣверна-България на врѣдъ и въ Южна-България, съ изключение Хасковския окръгъ, нѣма достатъчно пътища и колкото ги има всичкитъ сж лоши. Вие казвате, че ще увеличите персонала за да ги наглежда, защото ще поддържате шосетата и мостовѣтъ и на окръжията, но вие забравите, че трѣбва да има еднакво увеличение въ разносикитъ за поддържане и постройка на шосетата и мостовѣтъ. Вие знаете, че отъ Сливенъ до Нова-Загора шосето е непроходимо зимно врѣме; вие знаете, че хората, ако пътуватъ отъ Хасково за Чирпанъ, то отъ станцията на желѣзнопътната линия зимно врѣме не може да се достигне до моста. Туй шосе все не може да се направи. Цѣли 5 години чакатъ да се роди месия да го поправи за да прилича на пътъ, но не се е родилъ още такъвъ. Вѣроятно и подиръ 10 години тоя пътъ ще се намира въ сжщото положение, защото г. министърътъ нѣма да направи нищо. Трѣбва да се взематъ радикални мѣрки, защото съ тия мѣрки, които сега се взематъ, надали ще може да се направи нѣщо. Трѣбва да признаемъ, че едно голѣмо зло е за материалното повдигане на страната, гдѣто не се обръща надлежната грижа на мостовѣтъ и шосетата. И азъ мисля, че не се прави добра икономия, когато се увеличава персоналътъ, и то само затуй, защото една категория отъ чиновници поддържа това нѣщо, а пъкъ сумата за поддържането на мостовѣтъ и шосетата се намалява. Напротивъ, азъ бихъ подкрѣпилъ г. министра ако той не искаше тая икономия отъ 300.000 л. тукъ. Ще

го подкрѣпимъ, ако се съгласи да възстанови тия 300.000 л. и направи сжщата тая икономия отъ персонала, ако не изключително отъ тоя за поддържането на пътищата, то и отъ персонала въ министерството и на всекъждѣ, гдѣто може да му достигне рѣка.

Бюджетътъ се балансира съ единъ излишѣкъ отъ 2.000.000 л.; така щото, когато се касае за една сума отъ 300.000 л., мисля, че не трѣбва да се скъпимъ.

Иванъ Бѣлиновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ малко закѣснѣхъ съ вземането на думата; така щото, главнитѣ съображения, които имаше да се искажатъ по обсъждаемия бюджетопроектъ, се вече изказахъ. Но считамъ за нужно да направя една забѣлѣжка по бюджетопроекта, която никой отъ колегитъ досега не направи. И тя се заключава въ слѣдующето. Азъ бихъ желалъ княжескиятъ комисаръ при источнитѣ желѣзници да се тури въ едно малко по-добро материално положение, защото заплатата, която е прѣдвидена за княжеския комисаръ, ми се вижда много малка. Единъ княжески комисаръ при една чужда за нашиятъ интереси компания, гдѣто частнитѣ интереси на българскитѣ граждани не само не се съблюдаютъ, а, напротивъ, често се тѣпчатъ, газятъ, не е удобно и не е достолѣпно да му се плаща толкова, колкото се плаща на единъ обикновенъ инженеръ. Независимо отъ това, че княжеското правителство трѣбва да се прѣдставлява отъ единъ по-високопоставенъ и по-добъръ платенъ чиновникъ при источнитѣ желѣзници, но и съблѣзната, която би имало за единъ княжески чиновникъ при една чужда за нашиятъ интереси компания, би трѣбвало да накара почитаемото правителство да се позамисли върху въпроса: не е ли по-добъръ нашиятъ прѣдставителъ при источнитѣ желѣзници да бѣде платенъ по-добъръ, за да бѣде гарантиранъ отъ всекакви възможни съблѣзни, или пъкъ да бѣде плащанъ така, щото едва да може да живѣе и — не говоря за никого лично — нѣкога да се случва, щото прѣдставителътъ на Княжеството при источнитѣ желѣзници да може да се поддава на съблѣзни и даже на корупции. Тоя въпросъ е важенъ и би слѣдвало да се позамисли почитаемиятъ Министъръ на Обществениятъ Сгради върху него. Азъ мисля, че една прибавка отъ 2.000 л. на княжеския комисаръ при источнитѣ желѣзници не само не би отечила положението на бюджета, но, напротивъ, би гарантирала интереситъ на българскитѣ подданици при источнитѣ желѣзници много по-добъръ, отколкото при единъ лошо платенъ комисаръ.

Втората бѣлѣжка, която имамъ да направя, е слѣдующата. Менѣ ми се показва много симпатична мисълъта, изказана отъ г. Шипкова, и като вземамъ актъ отъ бѣлѣжката, която направи г. Тончевъ срѣщо нея, бихъ прѣдложилъ да се съгласи почитаемото народно прѣдставителство и почитаемиятъ г. Министъръ на Обществениятъ Сгради, перото за поправка и поддръжка на шосетата въ § 5-й още отсега да се увеличи съ 1.000.000 л. Удобно би било туй затова, че нѣма да бѣде спрѣгнато съ никакви особени разноси, тъй като и г. Шипковъ и г. Тончевъ, па и всички ние признаваме, че щомъ като пътната повинностъ има да се повиши отъ 4 на цѣли 10 л. на глава, естествено е,

че перото въ приходния бюджетъ отъ тѣй нарѣчената пжтна повинностъ, ще трѣбва да даде около $1\frac{1}{2}$ милионъ лева повече, отколкото е прѣдвидено въ приходния бюджетъ. Прочее, би било добръ още отсега да се услови, че щомъ като такъвъ персоналъ бѣде поддържанъ за направата и поддържката на шосета, то ние да го приемемъ така, както е прѣдставенъ, съ условие, обаче, че когато дойдемъ до § 5-й, ще имаме още отсега съгласието на г. Министра на Обществения Сгради, Пжтищата и Съобщенията да увеличимъ тоя параграфъ съ единъ милионъ лева, защото, увѣрявамъ ви, вашата партия би направила най-голяма заслуга на отечеството, ако не би се скъпила да отпусне колкото е възможно повече пари за направа и поддръжка на шосета.

Митхадъ Паша, най-големиятъ прѣслѣдвателъ на българщината въ Сѣверна-България, въ много случаи е направилъ да се забравятъ неговитѣ жестокости и тукъ-тамъ даже да се слави, защото е покрилъ Сѣверна-България съ пжтища и шосета. Азъ имахъ случай да пжтувамъ отъ Силистра за Варна, и казвамъ ви, че такъвъ пжтъ вѣроятно и въ Патагония нѣма. Абсолютно отсъствуватъ всѣкакви слѣди отъ пжтъ; а въ Митхадъ-Пашово врѣме този пжтъ е билъ единъ отъ най-добритѣ шосейни пжтища въ Сѣверна-България. Значи, не само не сме направили нищо за да поддържаме готово заваренитѣ пжтища, но като че сме направили всичко, за да ги унищожимъ и разоримъ. Мѣсець августъ бѣше, краятъ на августъ и началото на септемврий; отъ суша се цукаше дърво и камъкъ; между тѣмъ ние по пжтя отъ Силистра за Варна щѣхме да се задънемъ въ една локва, която напомнише едно грамадно блато, за дълбочината на което нито ние, нито нашиятъ фйтонджия имаше понятие и можехме много лесно да се удавимъ. При насъ остана каруцата на единъ селянинъ, затънала въ това блато, и той не можа да я искара. Нѣщо по-лошо: не можа да испрѣгне конетѣ; и ние, и нашиятъ фйтонджия слѣзохме да му помогнемъ, но не можахме да му помогнемъ и той човѣкъ си остана тамъ.

Та ще ви кажъ, нека бждемъ скъпи въ всѣко друго отношение, при гласуването на бюджетопроектитѣ, но нека бждемъ по-щедри за поддържането и направата на пжтищата. И тукъ е именно случаятъ, гдѣто можемъ да кажемъ, че, ако бждемъ щедри, нѣма да увеличимъ няколко расходния бюджетъ, защото отъ пжтната повинностъ има да получимъ $1\frac{1}{2}$ милионъ лева повече идущата година и ако не похарчимъ цѣлата сума, то поне да похарчимъ единия милионъ.

Миланъ Макавѣвъ: Мислитѣ, които се искаха, особено отъ г. Д-ръ Геннадиева и г. Вѣлипова въ туй, че ние би трѣбвало да дадемъ повече суми за шосета и пжтища въ страната, и, естествено, съ това да се не лишаваме отъ сумитѣ, които се отпускатъ за персонала, сж мисли, които надали отъ нѣкого може да се оспориватъ. Тоя въпросъ, обаче, е много свързанъ и съ това, гдѣто населението не може да разбере, че за него е по-хубаво да плаща пжтната повинностъ въ натура, защото, ако я плаща въ пари, внесенитѣ въ хазната пари, дадени отъ Търновския окръгъ, напр.,

често отиватъ за направата на шосета въ Свищовския, Ловчанския или Софийския окръгъ. Като вкарвамъ въ нашия споръ тая материя, азъ ще държж, че единъ милионъ лева, който е прѣдвиденъ въ бюджета за пжтищата — при всичко, че ние не говоримъ за § 5-й, но за да можъ да си искажж мнѣнието по отношение на тоя параграфъ, за поддържането на чиновницитѣ, трѣбва да се докоснж и до него — казвамъ, че ако въ пари държавата отпуща по бюджета единъ милионъ лева за направата, поправката и поддържката на шосетата, държавни и окръжни, нѣщо повече: за изучаване и поддържане на нѣкои междуселски пжтища, за нови изучавания и т. н. — то този единъ милионъ не е само срѣдството, съ което ще боравятъ правителството и правителствения инженеръ за нареждането на шосета, но и съ една пжтна повинностъ въ натура дадена, която може да достигне 2—3 милиона лева. Тѣй щото, тоя персоналъ ще има на разположение въ пари единъ милионъ лева и въ пжтна повинностъ, която може да се заключава въ камъкъ, чакълъ, пѣськъ, въ ископи за землени работи и т. н. и да надмине 2—3 милиона лева. Тогава ще имаме единъ персоналъ, плащанъ съ 703.000 л., който ще завежда едни шосета, за направата на които даватъ му се единъ милионъ лева въ пари и 2—3 милиона лева въ материалъ. Прочее, не е истина, че персональтъ ще бжде плащанъ съ 700.000 л., а ще работи работа за единъ милионъ лева. Тая поправка смѣтахъ, че трѣбваше да се направи, за да се отмахне това настойчиво, така да се каже, мнѣние на г. Д-ръ Данева, че повече пари ще се плащатъ за персоналъ, отколкото е кредитътъ за направата и поправката на пжтищата.

Азъ трѣбва да признаж, че комисарътъ при Источнитѣ желѣзници, може би, лицето, което по настоящемъ занимава тая длѣжностъ, да не е могло да постави интереситѣ на Българското Княжество така, както би подобавало, но това не е свързано съ обстоятелството, че му е дадена заплата 5.000 или 5.500 л., толкова повече, че въ случая той не живѣе при такива условия и занятията му не сж такива, щото да бжджтъ съпряжени съ единъ по-особенъ животъ, съ едни по-особени разноски, съ едни по-особени условия на тоя животъ и т. н. Тая заплата, споредъ мене, не е малка, ако тя се равнява на заплатата на единъ началникъ отдѣление, отговорноститѣ на когото, на всѣки случай, не сж по-малки отъ тия на комисари.

Така щото, азъ намирамъ, че идеята да се даде колкото е възможно повече въ ржцѣтѣ на правителството за шосета, за тѣхното поддържане и за направане на нови, е идея, която азъ прѣгрѣщамъ. Азъ смѣтамъ, че съ единъ милионъ лева въ пари и съ пжтна повинностъ, дадена въ натура отъ населението, надминава 2—3 милиона лева. Но най-много, което всички трѣбва да пожелаемъ и което всички трѣбва да се стараемъ да го популяризираме между нашитѣ избиратели, то е, щото българскитѣ граждани да не плащатъ пжтната повинностъ въ пари, а въ натура, защото само тогава ще имаме шосета. Г-нъ Геннадиевъ право забѣлѣжи, че въ Севлиевския и Ловчанския окръгъ има най-добри шосета въ България. Има ги, да, защото гражданитѣ въ тия два окръга даваха пжтната повинностъ въ натура, а не въ пари, и

инженеритѣ истеръ-истемезѣ трѣбваше да правѣтъ посета, а пъкъ щомъ се дава пжтната повинностъ въ пари хазната ги прибира и ги харчи за други работи.

Така гледамъ азъ на § 1-й отъ бюджета на Министерството на Обществениятъ Сгради. Азъ мислѣхъ, че г. Бѣлиновъ ще прѣкрати дебатитѣ, защото върху § 1-й почти всички групи отъ лѣвицата се искаха, и ако е полезно, да признае, че се искаха много хубави мисли по темата; затова, да се не зловиди нѣкому, ако си позволявамъ да прѣкратѣ дебатитѣ по § 1-й, което и правѣ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Прѣди да дамъ на гласуване прѣдложението за прѣкратаване на дебатитѣ, ще дамъ думата на г. докладчика.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Г-да народни прѣдставители! По повдигнатия въпросъ отъ Пловдивския народенъ прѣдставителъ, г. Д-ръ Генадиевъ, комисията се занима. И, дѣйствително, на гледъ така се прѣдставлява работата, че твърдѣ много персоналъ имаме, а пъкъ много малко сж материалнитѣ срѣдства, които отпущаме за направата и поддържането на пжтищата. Комисията, обаче, като влѣзе въ сжщността на работата, взе прѣдъ видъ, че, съ унищожението на окржнитѣ постоянни комисии, длжноститѣ на окржнитѣ инженери минаватъ въ тежестъ на държавата, а отъ друга страна, макаръ да има отпуснати отъ държавата по-малки срѣдства, както сж отпущани други години, но окржнитѣ съвѣти сж гласували по 50.000, по 100.000, а нѣкои и 150.000 л. за поддържане на пжтищата; така щото, желаемата отъ г. Д-ръ Генадиева сума отъ 300.000 л. е много по-голяма, въ четворностъ по-голяма, въ полза на строенето, въ полза на поддържането на пжтищата, защото всичкитѣ суми, които сж гласувани отъ окржнитѣ съвѣти възлизатъ на повече отъ 1.200.000 л. Има нѣкои окржни съвѣти, които сж гласували повече отъ $\frac{1}{3}$ отъ бюджетитѣ си за поддържане на пжтищата, както е Варненскиятъ окрженъ съвѣтъ, който отъ 240.000 л. бюджетъ е гласувалъ 100.000 л. за пжтища. Така щото, тия суми трѣбва да се прибавѣтъ къмъ сумата, която държавата отпуска за сжщата цѣль.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Има прѣдложение, г-да прѣдставители, за прѣкращение на дебатитѣ. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Прѣкратаватъ се дебатитѣ.

Ще дамъ на гласуване § 1-й отъ бюджета на Министерството на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията. По този параграфъ има нѣколко мнѣния, които, ако можахъ да ги схванѣ, сж слѣдующитѣ.

Първо, г. Нейчовъ направи прѣдложение за унищожение длжността на главния секретаръ.

Г-нъ Бѣлиновъ направи прѣдложение по този параграфъ да се увеличи заплатата на комисаря при Источнитѣ желѣзници съ 2.000 л.

Прѣди да дамъ на гласуване параграфа, ще попитамъ г. министра, съгласенъ ли е съ прѣдложението на г. Бѣлинова, за да се увеличи заплатата на комисаря съ 2.000 л.?

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Азъ мислѣ, че му е достатъчно това. Истина е, че комисарятъ, по поло-

жението си, което заема, би трѣбвало да има една по-голяма заплата, но въ сжщностъ всички ония работи, които ще извършва, не зависѣтъ отъ заплатата. Азъ мож едно нѣщо да обяснѣ на г. г. народнитѣ прѣдставители, които говорихъ по този въпросъ: че даже и този комисаръ, който е такъвъ днеска, изпълнява почти всички ония обязанности, които му се възлагатъ, вънъ даже отъ прѣмитѣ обязанности, по надзора за точното прилагане на правилника за експлоатацията на Источнитѣ желѣзници. Благодарение на неговото стоене въ Пловдивъ, имаме свѣдѣния отъ всѣкакъвъ видъ, които ни интересуватъ. Така щото, азъ моля, най-много, което може да се направи, да му остане жалването, както си е, защото въ тази заплата влизатъ всички пжтни и дневни пари. Да остане тая заплата въ размѣръ на тая сума, която е прѣдвидена въ бюджета.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Ще положъ на гласуване § 1-й отъ бюджета на Министерството на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията така, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 1-й така, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава II.

Веществени разноски.

§ 2. За канцеларски разноски (за централното управление, окржнитѣ служащи и княжеския комисаръ), писменни принадлежности и други разни канцеларски потребности, отопление и освѣтление, писма, телеграми и посылки, купуване и поправка мебели, за книги, вѣстници и чертежи, за чистене комини и отходни мѣста, за печатане разни книжа, бланки, вѣдомости и пр., за облѣкло на разсилнитѣ, за купуване разни сѣчива и инструменти и за разноски по прѣвеждане на суми въ странство 20.000 л.“

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Понеже никой не желае да говори, ще дамъ на гласуване § 2-й. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 2-й на сума 20.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 3. За командировки по служебни дѣла (за централното управление и окржнитѣ служащи) . 40.000 л.“

Комисията намали 5.000 л. — бѣхъ прѣдвидени 45.000 л.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Понеже никой не желае да говори, ще дамъ на вотиране § 3-й. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 3-й, на сума 40.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 4. За наемъ на помѣщения (за централното управление 7.500 л., за окржнитѣ инженери и княжеския комисаръ 12.500 л.) 20.000 л.“

Прѣдѣдѣтелствующия Иовъ Титоровъ: Понеже никой не желае да говори, ще дамъ на гласуване. Молжъ ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 4-й на сума 20.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава III.

§ 5. а) За направа, поправка и поддръжка на мостовѣ и шосетата, а тъй също за довършване и доисплащане на захвапати вече и за направа шосета, които ще свързватъ станциитъ съ желѣзнопѣтнитъ линии въ вжтрѣшността 1.000.000 л.

б) Помощи за водоснабдяване бѣднитъ общини 30.000 л.“

Въ този параграфъ думитъ: „и за поддръжане портовѣтъ“ се изоставихъ.

Петко Каравеловъ: Прѣди всичко, азъ ще се обърнжъ тукъ къмъ г. министра да ми каже: какво значи „за поддръжане на портовѣтъ“. (Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Азъ казахъ, че тъй думи ги замарахме!) Добрѣ. Тогазъ, тая сума, като остава старата, тя остава само специално за шосета и мостове. За да не повтарямъ това, което говорихъ вчера и днесъ, азъ бихъ молилъ г. министра да увеличи тая сума. Прѣдлага се нѣколко пѣти да се увеличи. Азъ имахъ честта да прѣдложжъ даже въ Събранието, въ което и г. Тончевъ бѣше, за да се докара до 3—4 милиона лева, защото систематически се унищожаватъ и желалъ бихъ да се увеличи сумата, защото сега ще има срѣдства. (Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: На колко?) Тая сума не бихъ желалъ ние, депутатитъ, да я прѣдлагаме, а самъ министърътъ да се съгласи и я прѣдложжъ. Самъ не бихъ желалъ да я прѣдложжъ.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Бюджетътъ, който ни прѣдставя г. министърътъ, исцѣло погледнжтъ, е дѣйствително единъ отъ бюджетитъ, които Народното Събрание може да очаква, т. е. и той е трѣгналъ въ пѣти на намаленията, като е направилъ едно намаление отъ около 900.000 л. изобщо. Не ще съмнѣние, че министерството по-добрѣ знае, кои намаления могли бихъ да се не отразжтъ злѣ за доброто на работитъ, които урежда това министерство, отколкото ние можемъ да знаемъ. Но, всетаки, тукъ, като станахъ толкозъ разсжждения, и азъ бихъ желалъ да кажжъ нѣколко думи по § 5-й.

Ние вчера разгледахме единъ законопроектъ за пѣтната повинность, въ който пѣтната повинность се увеличава отъ 4 л., както е била досега, на 10 л. Възможно е тая сума да се не приеме, съ 10 л.; възможно е да прѣмине въ Събранието съ 6 л. Взимамъ най-малкото, което може да се приеме тукъ; — по 6 л. Ако приемемъ, че въ България има хора отъ 21 до 55 годишна възраст срѣдно кржгла цифра, около 400.000 души — защото, споредъ моитъ свѣдѣния, около 600.000 души сж всичкитъ данѣкоплатци, изваждамъ 200.000 души, които сж исклучени отъ пѣтна повинность по старостъ, ще ни останжтъ 400.000 — прието по 6 л., ми се струва, даватъ 2.400.000 л. Когато ще вземемъ за пѣтна повинность 2.400.000 л.

(Владимиръ Недѣлевъ: Ще постжпжтъ само 1.000.000 л.) менѣ ми се струва, че единъ персоналъ, за който се прѣдвжжда 700.000 л., не е толкозъ голѣмъ, за да възставаме противъ него. Ако персоналтътъ е голѣмъ, както забѣлжжи и г. Каравеловъ, то е голѣмъ само за това, че въ министерството, може би, ще стожтъ повече работници. Желателно би било, г. министърътъ да распореди, щото отъ тѣзи хора, които ще работжтъ въ министерството, да се командироватъ често пѣти въ ближнитъ окржзи на София за да изпълняватъ и друга работа, отколкото канцеларската. Азъ се надѣвамъ, че пѣтната повинность ще се въскачи на 4 и 5 милиона лева. Г-нъ министърътъ, може би, нѣма да се съгласи на 6 л., защото прѣдлага 10, но ние може да дадемъ 8 л. Смѣтнато, казвамъ, съ оная пѣтна повинность, която ще искаратъ хората въ натура, и другата пѣтна повинность за общинскитъ пѣтища, прѣдвидена въ законопроекта, може да дойде до една кржгла цифра отъ около 6 милиона лева, които ще ни струва пѣтната повинность, въобще за изработването на пѣтищата.

Но азъ ще обърнжъ вниманието ви на едно друго нѣщо. Въ приходния бюджетъ ние виждаме, че отъ пѣтната повинность се прѣдвжжда да постжпи една сума отъ 1.100.000 л. Прѣзъ миналитъ години е постжпило по-много. Така, въ 1896 год. сж постжпили 1.124.027 л., въ 1897 год. — 1.291.536 л., въ 1898 год. — 1.231.064 л. Срѣдно за идущата година г. министърътъ е заблагонамѣрилъ да прѣдвиди 1.100.000 л. Менѣ ми се струва, че г. министърътъ не е ималъ прѣдъ видъ новия законопроектъ за пѣтната повинность и заради това той е ималъ право да прѣдвиди тая сума. Но сега, когато имаме нова пѣтна повинность на 10 л., даже смѣтнато по 6 л. — ако се не приеме 10 — ние ще имаме по-голѣма сума да постжпи въ бюджета. Моето убѣждение е, че тази сума може да достигне даже до 2 милиона лева, защото, колкото и да качите въ пари, градското население нѣма да плаща въ натура, а ще плаща въ пари, тъй като работенето въ натура е съпряжено съ много неприятности. Азъ, напр. като имамъ работа и вие ме карате да отиджъ на пѣти, прѣдпочитамъ да платжъ, отколкото да ме тревожите въ врѣме, когато не съмъ свободенъ да правжъ ижтища. Ето защо, азъ прѣдполагамъ, че една сума отъ 2.000.000 л. ще може да постжпи идущата година, ако законътъ за пѣтната повинность, който разгледахме вчера по принципъ, се приеме. Така щото, г. министърътъ смѣло може да се съгласи тукъ да се увеличи сумата за направа, поправка и пр. на пѣтища и мостове. Защото, г-да, не ще само едно желание да имаме добри пѣтища, ами трѣбва една система, трѣбва едно тщателно изучаване. Азъ разбирамъ, че г. министърътъ има голѣмо желание, както и началницитъ отъ неговото министерство иматъ голѣмо желание, щото, колкото се може по-скоро, да се сдобиемъ съ повече и по-добри пѣтища, по това само желание не е достатѣчно, а трѣбва да се изврши нѣщо. „Не е достатѣчно да желаете — казватъ фрѣнцитъ — но да продължавате да желаете, защото, като продължавате да желаете, значи, вие искате да направите нѣщо“. Та, като исхождамъ отъ тая точка зрѣние, мислжъ,

че ще трѣбва да прѣдвидимъ по-голяма сума, защото и повече ще да постъпи. А тъй ако го оставимъ параграфътъ, както е, съ 1.000.000 л., ще дадемъ пълно право на министерството, щото всички други пари, които ще постъпватъ, може би, повече, да може по другъ начинъ да ги изхарчи за друга цѣль. Така щото, въ плана на г. министра, по уреждането на бюджета, нѣма да се съборка нищо. Макаръ че е прѣдвидено, че ще постъпватъ 1.100.000 л., менѣ ми се струва, че той е твърдо убѣденъ, заедно съ насъ, че ще постъпи по-голяма сума; може да се прѣдвидятъ тукъ ако не 2.000.000 л., то поне 1½ милионъ лева.

Защото, г-да, ние взимаме отъ селското население всичко, каквото ни трѣбва, и, ако погледнете, ние сме го обложили съ най-големѣ данѣци, защото имаме само прѣми данѣци 33.000.000 л., които въ по-големата си частъ се събиратъ отъ селското население, а пъкъ на това селско население най-много му трѣбватъ пѣтища, защото то е и коларинътъ и дърваринътъ, съ една дума, то е, което кръстосва пѣтищата, а ние, ако отидемъ нѣкъдѣ, то повечето пѣти пѣтуваме съ желѣзницата. Селското население е принудено да отива на нивата си, на ливадата си или пъкъ въ съседнитѣ села и зарадъ туй именно нему трѣбва да направимъ пѣтнитѣ съобщения малко по-добри. И само тогава ще му дадемъ възможность да стане по-силно за да понася товара, който му товаримъ съ бюджета, а не когато се касае да подобримъ неговата сѣдба, като му дадемъ това, което влиза като приходъ на бюджета, ние да се скѣпимъ. Менѣ ми се струва, че макаръ населението да вика отъ тежкитѣ данѣци, то, когато чуе, че Народното Сѣбрание му е прѣдвидѣло една по-голяма сума за уреждането на пѣтищата, ще остане благодарно и нѣма да ронтае.

Ще направѣ само една забѣлѣжка къмъ г. министра, и вѣрвамъ, че той ще я вземе въ съображение, щото за въ бѣджѣ да се гледа внимателно да не се харчи за други цѣли отъ паритѣ, които постъпватъ отъ пѣтната повиность, а да се харчатъ само за правенето на пѣтища и, второ, да се гледа, щото тая сума да се распрѣдѣля равномерно въ всички окрѣзи и околии на държавата: да не ставатъ облагодѣтелствувания и да се правѣтъ пѣтища въ едни окрѣзии, гдѣто има и желѣзници, и мостове, а да се занемарватъ други окрѣзии, именно такива окрѣзии, както забѣлѣжи г. Бѣлиновъ, гдѣто не може да се излѣзе отъ гѣолища.

Забѣлѣжи се отъ нѣкои, че пѣтищата въ нѣкои Европейски държави, като напр. въ Франция и другадѣ, били като тава. Това е истина. Азъ бихъ желалъ нашитѣ министри да се инспириратъ повече отъ това, което става въ другитѣ държави, но не толкозъ да гледатъ какво става въ Франция и Белгия, а да погледнатъ какво става въ Швейцария. Тамъ, щомъ забѣлѣжатъ, че нѣкой пѣтъ е искѣртенъ, по не както въ София, а много по-малко, веднага се прави интерпелация на министра въ Народното Сѣбрание, назначава се комисиия и тя отива да анкетира на мѣстото пѣти и веднага това се поправя. Азъ бѣхъ очевидецъ, че за едно такова малко искѣртване на пѣтъ, въ Народното Сѣ-

брание се повдигна такъвъ шумъ, щото нѣкои казвахъ, че тамъ билъ станалъ такъвъ батакъ, щото било невъзможно просто минаването. Така щото, надѣвамъ се, че г. министърътъ ще се съгласи да се покачи тая сума и слѣдъ това и Народното Сѣбрание нѣма да се противи да се прѣдвиди по-големъ размѣрътъ ѝ. Азъ, както и г. Каравеловъ каза, не можъ да прѣдлагамъ сумата, защото не знамъ гдѣ увеличаваме и гдѣ съкрѣтаваме бюджета.

Христо М. Топузановъ: Азъ, г-да прѣдставители, съмъ на мнѣние по § 5-й на бюджета, щото сумата, прѣдвидена въ тоя параграфъ, да бѣде уголѣмена. Виждате, че въ миналогодишния бюджетъ прѣдвидено е било 1.300.000 л. Както каза г. министърътъ, окрѣжитѣ шосета отъ миналата година сѣ останали държавни. Азъ вѣрвамъ, че всички ще се убѣдите, че тая сума не е била израсходвана равномерно въ всички окрѣзии; защото има пѣтища, напр. въ нашия Севлиево окрѣтъ, гдѣто тая година не е похарчено нито стотинка, а има такива окрѣзни пѣтища, които свързватъ нѣкои градове, напр. Габрово—Трѣвна, послѣ отъ Габрово почна да се прави едно шосе къмъ Свищовъ и се искаше да мине прѣзъ Павликени, гдѣто сега има станция, но туй както се захвана да се прави, тъй си и остана. Желателно е, щото тая сума да се распрѣдѣли равномерно на всички окрѣзии, а не на едни мѣста да се харчи много, а на други малко. Затова, азъ прѣдлагамъ тая сума да бѣде 1.500.000 л. Да не бѣдемъ скѣпни тамъ, гдѣто не трѣбва да се скѣпимъ, и да дадемъ възможность на селянитѣ да отиватъ свободно да изнасятъ своитѣ произведения, било въ градоветѣ, било до желѣзницитѣ.

Виждате сега, че тая линия, централната, която свързва Варна съ Столицата, на много мѣста по пѣти си има пѣжда отъ шосета, които да свързватъ както градоветѣ, така и селата съ нея. Ето за това е желателно да се уголѣми този параграфъ, а не да се умалѣва. Заради това, азъ прѣдлагамъ, щото сумата да бѣде 1.500.000 л., на което вѣрвамъ, че и г. министърътъ нѣма да се противи.

Миланъ Макавѣвъ: Азъ и по-напрѣдъ казахъ, че ми е приятно гдѣто гледатъ всички на тоя въпросъ тъй, щото колкото е възможно повече пари да се отпускатъ за най-важнитѣ нѣща, тъй като земледѣлцитѣ може да се ползватъ отъ своитѣ трудове само ако намѣрватъ добри пѣтища, за да изнасятъ произведенията си. Работата е, че миналата година сѣ били прѣдвидени 1.300.000 л., тая година е прѣдвидено 1.000.000 л., като не трѣбва да се изпуска, че този милионъ прѣдвиденъ, е прѣдвиденъ за тия шосета, които и онай година се смѣтахъ за държавни; защото за останалитѣ, нарѣчени окрѣзни шосета, за тѣхъ окрѣжитѣ съвѣти сѣ вотирали въ бюджета си суми, за които сѣ наложили на окрѣга надлежната окрѣжна върхнина. Тъй щото, държавното съкровище ще има отъ една страна 1.000.000 л., отъ друга страна ще има помощитѣ, дадени отъ всѣки окрѣженъ съвѣтъ за своитѣ шосета. Търновскиятъ, вѣрвамъ, че е вотиралъ непрѣмѣнно 50—60.000 л., Видинскиятъ е вотиралъ 22.000 л. и т. н., които пари ще бѣждатъ дадени тоже въ рѣцѣтъ на персонала, поменатъ въ § 1-й на бюджета. И отъ друга страна, както казахъ по-

равно, като се има прѣдъ видъ, че отъ пжтна повинность въ натура ще се събержтъ три пжти повече, отколкото пари въ наличность, дѣйствително ние нѣма да имаме една сума отъ 1.000.000 л., а ще имаме, може би, въ пари и материали една сума отъ 3—4.000.000 л. Това нѣщо, ми се струва, трѣбваше да се разбере.

Вие знаете, че дотова лѣто, по стария Законъ за окржжитѣ съвѣти и по стария Законъ за пжтищата въ страната, имаше окржжни и междуселски пжтища, които се поддържахж отъ окржжитѣ съвѣти; сега всички тия пжтища, шосета прѣминахж въ ржцѣтъ на държавата — държавата трѣбва да се грижи за тѣхъ. И първа е годината, 1900, въ която правителството съ извѣстния си персоналъ и съ извѣстнитѣ суми въ бюджета, отпущани отъ държавата и отъ бюджетитѣ на окржжитѣ съвѣти и отъ приходитѣ дадени въ натурална пжтна повинность — това да не се забравя — иска да направи проба; защото ние ще прилагаме единъ новъ законъ, едно ново намѣсване на държавата въ шосетата, които и безъ това, вѣрвашъ, бѣхж въ много случаи много по-добри и отъ държавнитѣ пжтища. Нѣщо повече. Ако е вѣрно, че трѣбва да се вотира, да се тури въ държавния бюджетъ сума за пжтищата поне толкова, колкото се прибира отъ данъкоплатцитѣ, то като въ приходния бюджетъ, както г. Таслаковъ забѣлѣзва, е прѣдвидена сумата 1.100.000 л. отъ пжтна повинность, ние не можемъ да туримъ въ расходния повече отъ 1.100.000 л., ако е вѣрно това, че трѣбва непрѣмѣнно онова, което се събере, да се даде обратно на народа за пжтищата. Азъ понататѣкъ отивамъ, г-нъ Таслаковъ. Ако пжтната повинность е 2.000.000 л. нѣщо, намъ не прѣчи нищо да дадемъ 10.000.000 л. отъ митницитѣ, отъ бандеролитѣ и пр. Но въ случая, когато ние имаме 3—4 милиона въ натура и въ пари истеглени отъ държавното съкровище и отъ окржжната пжтна повинность, азъ мислж, че това е достатъчно за 1900 год. за персонала, който дадохме въ бюджета. Защото, ако ние дойдемъ и вземемъ пжтната повинность въ натура толкова много, колкото бихме желали единъ день да се дава отъ българскитѣ работници, ние ще достигнемъ, щото камънитѣ и пѣськѣтъ да се распрѣскватъ по нѣмане достатъченъ персоналъ да приложи, или да нареди, да се оползува този материалъ. Тѣй щото, недѣйте тази година да бързате съ увеличаването на този параграфъ, по който ние не знаемъ колко ще се събере.

Смѣтката, която прави г. Таслаковъ, че понеже досега е била 4 л. държавната пжтна повинность, ако тя се увеличи, споредъ измѣнението на закона, баремъ на 6 л., ако не на 10 л., то пакъ, казва, ще имаме единъ по-голямъ приходъ и, слѣдователно, прави ще бждемъ, ако увеличимъ тукъ расхода съ 500.000 л. и да стане сумата 1½ милионъ, не е права. Сега, още не можемъ да знаемъ, на колко ще я увеличимъ; не можемъ да знаемъ, дали ще прокараме този законъ тѣй, както смѣта г. Таслаковъ, или както смѣтамъ азъ; дали ще остане 4 л., или ще се увеличи съ 1 л. или съ 6 л., да станатъ 10 л. и т. п. Значи, когато говоримъ за това прѣдложение, можемъ само да го имаме, не прѣдъ видъ, но извѣстни съображения да правимъ, но не и съо-

бражения такива, които се коснуватъ до гласуването на единъ параграфъ, до гласуването на една сума, отъ която зависи уравниването на единъ или другъ бюджетъ. Зарадъ туй, споредъ мене, този мотивъ на г. Таслакова въ случая нѣма да играе никаква роль.

Азъ ще гласувамъ за 1.000.000 л., защото съмъ убѣденъ и ще направж всичко като гражданинъ, и ще моля нашитѣ другари въ Камарата да пропагандиратъ между нашитѣ работници, че най-цѣлесъобразно е да носжтъ въ натура шосеенъ материалъ, отколкото да плащатъ пари; тогава ще имаме колкото се може повече и по-добри пжтища въ окржжията.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! За да може да се разрѣши правилно въпросътъ, дали може да се увеличи тая статия на бюджета или не, ще трѣбва да видимъ, съ какви срѣдства и безъ това увеличение разполага правителството за настоящата 1900 год. Тия обяснения искамъ да дамъ, за да се види, че много отъ г. г. народнитѣ прѣдставители правжтъ едно смѣшание. Въ този параграфъ е прѣдвидено 1.000.000 л. само помощъ отъ страна на държавата. Разбира се, че и тя пакъ се прибира, както каза г. Таслаковъ, отъ населението; но тя нѣма нищо общо съ стойността на онзи материалъ и онази работа, която прѣдставлява пжтната повинность, изработвана въ натура. Тѣй щото, ние имаме освѣнъ 1.000.000 л., имаме пжтна повинность въ натура. Вънъ отъ това, г-да народни прѣдставители, азъ имамъ тукъ една таблица, и понеже знаете, че сега окржжитѣ шосета по поддържането сж въ тежестъ на държавата, окржжитѣ постоянни комисии се задѣлжаватъ онѣзи суми, които сж гласували по-напрѣдъ за поддържането на своитѣ шосета, да ги прѣдаватъ въ распореджанието на министерството. Споредъ исчислението, което съмъ направилъ за 1897, 1898 и 1899 год., всички окржжни постоянни комисии на 22 окржжия сж гласували 2.999.520 л. и ако вземете да прѣсмѣтнете — тѣ сж за три години — срѣдното число отъ всичкитѣ окржжни комисии въ България, излиза 999.840 л. на година. Ако, слѣдователно, тази година отъ окржжитѣ комисии има около 1 милионъ лева, безъ нѣколко — тия сжжитѣ комисии, които сж длжжни да вотираатъ и за тази 1900 год. и сж вотирали въ бюджетитѣ си — можемъ да прѣдполагаме, не ги знажъ точно, но все сж пакъ около 1.000.000 л. въ пари, въ брой — значи, при единия милионъ лева, които се прѣдвиждатъ въ § 5-й, ще имаме и онѣзи суми, които ще ни брожтъ окржжитѣ постоянни комисии. И тогава, сумата нѣма да бжде само 1.000.000 л., а ще бжде около 2.000.000 л. въ пари.

Но г. Таслаковъ направи една забѣлѣжка въ смисълъ, като се гласува сумата, тѣзи пари да се израсходватъ пропорционално, споредъ сумитѣ, които сж гласувани, а не да се взематъ сумитѣ отъ единъ окржжъ за потребноститѣ на другъ окржжъ. Да, това е прѣдвидено най-добрѣ въ една забѣлѣжка на чл. 8-й отъ новия Законъ за държавнитѣ и общински пжтища, който се прие по принципъ, и която забѣлѣжка гласи така: „Процентитѣ отъ приходитѣ на окржжията ще се израсходватъ исключително и пропор-

ционално за пктищата въ съответствующитѣ окръжия.“ Ние имаме прѣдъ видъ, че може да става фаворизация; може да дойдѣтъ нѣкои приятели, или другъ нѣкой да дѣйствува да се исхарчи повече за неговия окръгъ или околия, отколкото друга; затуй се турна въ чл. 8-й отъ новия Законъ за пктищата една забѣлѣжка, че процентитѣ отъ приходитѣ на окръжията ще се израсходватъ пропорционално въ съответствующитѣ окръжия. Тѣй щото, г-да народни прѣдставители, Министерството на Обществениятъ Сгради въ 1900 год. ще располага съ около два милиона лева. Вънъ отъ това, има и пктната повинность. Тѣзи сж материалнитѣ срѣдства — два милиона лева, плусъ пктната повинность — съ които идущата година министерството ще располага по Закона за пктищата.

Слѣдъ туй обяснение дохождамъ до другъ единъ въпросъ. При това положение на работата и при тѣзи 2 милиона лева, трѣбва ли да се увеличи тая сума или не, понеже, както гласи чл. 35-й отъ новия законъ, пктната повинность се увеличава отъ 2 на 6 дни. Г-да народни прѣдставители! Отъ духа на рѣчитѣ, които се исказахъ тукъ, азъ виждамъ, че всичкитѣ г. г. прѣдставители сж прѣдрѣшили вече въпроса да вземѣтъ това увеличение, както е. Азъ нѣмамъ нищо противъ увеличението на § 5-й отъ бюджета, било съ половинъ или 1 милионъ лева, но при едно необходимо условие: едновременно въ бюджета за приходитѣ да се впише и 1½ милиона лева приходъ, тѣй като не може да се увеличи този параграфъ отъ единъ на два милиона лева, когато ние получаваме по нашитѣ смѣтки отъ пктна повинность само 1.100.000 л. Ако увеличимъ съ още 1 милионъ лева расходния бюджетъ ще трѣбва да увеличимъ и приходния бюджетъ, а съ това, не ще съмнѣние, ние всички се задѣлжаваме да приемемъ чл. 35-й, по който пктната повинность се увеличава. Затова, азъ съмъ съгласенъ, нѣмамъ нищо противъ увеличението на § 5-й съ единъ милионъ лева и ще моля г. прѣдсѣдателя да го гласува въ такава смисълъ: да се увеличи този параграфъ съ условие да се впише въ приходния бюджетъ 1.500.000 л., съ което г. г. прѣдставителитѣ ще трѣбва още сега да се ангажиратъ да приемѣтъ чл. 35-й отъ новия Законъ за пктищата. (Христо Г. Поповъ: Отъ гдѣ ще ги вземемъ?) Увеличава се пктната повинность на 10 л.

Атанасъ П. Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Не искамъ да повтарямъ това, което се каза. Ще искамъ да прѣдложѣмъ едни малки исчисления, които оправдаватъ тезата за замѣняването пктната повинность съ пропорционаленъ данѣкъ за поддържане и направата на пктищата и мостоветѣ, налаганъ върху прѣжитѣ данѣци.

Споредъ внесенія бюджетопроектъ за приходитѣ на държавата прѣзъ 1900 год., констатиранитѣ прибрали суми отъ пктната повинность прѣзъ 1896, 1897 и 1898 год., падатъ се срѣдно годишно 1.215.543 л., която отъ общия приходъ на прѣжитѣ данѣци, възлизаючи на 34.333.691 л., срѣдно годишно, равнитѣ се на 3.54%; значи, 3½ и нѣщо % отъ прѣжитѣ данѣци. Споредъ внесенія законопроектъ за държавнитѣ и общински пктища, чл. 35-й, ако

пктната повинность се увеличи отъ 4 на 10 л. на човѣкъ, способенъ да поси пктната повинность, тогава ще имаме едно произведение, единъ приходъ срѣдно 3.038.860 л. За да се добиемъ до този резултатъ, азъ употребихъ слѣдущето: 1.215.543 л., постъпили срѣдно прѣзъ миналитѣ години, раздѣлихъ на 4 — по 4 л. на човѣкъ — и се указа, че този данѣкъ е билъ исплатенъ отъ 303.886 души. По 10 л. акъ ще плаща всѣки занапрѣдъ, добиватъ се, слѣдователно, 3.038.860 л. Сравнително съ общитѣ постъпления по прѣжитѣ данѣци, това е равно на 8.85%. Безспорно е, г-да прѣдставители, че данѣктъ пктна повинность така, както съществува по настоящемъ, наслѣдепъ още отъ турско врѣме, е единъ отъ най-несправедливитѣ данѣци. Когато ще разглеждаме чл. 35-й отъ Закона за пктищата, азъ ще имамъ случай да се повърнѣ пакъ върху този въпросъ; но сега, когато опрѣдѣляме, колко трѣбва да харчимъ годишно за поддържане пктищата и мостоветѣ, трѣбва да имаме прѣдъ видъ, какво прѣдполагаме, че може да постъпи въ приходъ, за да знаемъ колко трѣбва да похарчимъ, или обратното. Като опрѣдѣлимъ, когато гласуваме Закона за пктищата, колко да похарчимъ, то и въ бюджета да прѣдвидимъ толкова приходъ. Ако ние увеличимъ § 5-й отъ единъ милионъ на 2.500.000 л. или 3.000.000 л., както забѣлѣжи и г. министърътъ, ние прѣдрѣшаваме въпроса за да се вотира чл. 35-й отъ законопроекта за пктищата, сирѣчь да се увеличи пктната повинность отъ 4 на 10 л., и същеврѣменно прѣдрѣшаваме и въпроса за увеличение надлежния параграфъ отъ приходния бюджетъ отъ 1.100.000 л. на 3.000.000 л. За да можемъ да отбѣгнемъ това прѣдрѣшаване на въпроса, този ангажментъ на Събраниято, за увеличение пктната повинность, и за да улеснимъ пкти за отмахването на този законъ и замѣстването му съ новъ данѣкъ за пктна повинность, който да се расхвърля върху прѣжитѣ данѣци, плащани отъ данѣкоплатцитѣ, азъ мисля, че можемъ да прѣдвидимъ въ бюджета на Министерството на Обществениятъ Сгради, за расходъ по пктищата и мостоветѣ, една сума отъ 1.600.000 л., като имаме прѣдъ видъ, че ще повишимъ прѣжитѣ данѣци на нашитѣ данѣкоплатци, които данѣци, както казахъ, възлизатъ на 34.333.691 л., съ 5%. Който плаща 50 л. прѣки данѣци ще плати 2½ л., който плаща 100 л. прѣки данѣци ще плаща 5 л., а който плаща 1.000 л. ще плати 50 л. пктна повинность. И по този начинъ данѣктъ, който се именува „пктна повинность“, ще се распрѣдѣли поравномѣрно и ще падне на данѣкоплатцитѣ съобразно съ тѣхната състоятелность и данѣкоплатната способность.

Въ заключение, азъ правя прѣдложение и моля да се вотира § 5-й отъ бюджета за Министерството на Обществениятъ Сгради, Пктищата и Съобщенията съ сумата 1.600.000 л., като се разбира съ тоя вотъ, че ние ще прѣдвидимъ същата сума въ приходния бюджетъ, § 3-й и, че впоследствие, при вотирането на Закона за пктищата, чл. 35-й ще бѣде прѣредактиранъ въ смисълъ, че пктната повинность се исплаща чрѣзъ увеличаване прѣмий данѣкъ на всѣки данѣкоплатецъ съ 5%.

Това е прѣдложението, което правя.

Прѣдсѣдателствующій Иовъ Титоровъ: Въ бюджета е 1.000.000 л. Колко прѣдлагате Вие?

Атанасъ П. Краевъ: 1.600.000 л.

Прѣдсѣдателствующій Иовъ Титоровъ: Значи, 600.000 л. повече прѣдлагате?

Атанасъ П. Краевъ: Да.

Василь Кънчовъ: Г-да прѣдставители! Отъ всичко, което се говори тукъ вчера и днесъ за пжтищата, излиза на лице едно, а именно, че ние всички сме съгласни, че нашитѣ пжтища сж лоши и недостатъчни; излиза на лице, че твърдѣ малко се е направило досега за подобрѣние на тия пжтища. Съгласни сме още, че сумитѣ, които и сега отпущаме, сж недостатъчни. Би трѣбвало да имаме една много по-голяма сума, за да можемъ да направимъ пжтищата по-добри, та да служатъ на населението тъй, както е потрѣбно. Ми се струва, че ние можемъ да вотираме сумата, както е прѣдложена тукъ, 1.000.000 л., но съ това условие, щото г. министърътъ да обѣщае, че при разглеждане на Закона за пжтищата ще се съгласи да се прѣдвиди щото всичкитѣ пари, които падатъ отъ пжтната повинностъ отъ населението, да се харчятъ само за пжтища. Има държави, въ които тѣзи суми не отиватъ въ общитѣ каси на държавата, а въ специални банки и други учреждения, които да ги пазятъ, и държавата оттамъ взема кагато се правятъ пжтища. Така напр. въ Турция е направено распорѣждане, щото всички пари, които се събиратъ за пжтна повинностъ, да се внасятъ въ земеделѣцескитѣ каси и да се расходватъ само за пжтища. Така щото, ние можемъ да прѣдвидимъ единъ милионъ лева, а пъкъ правителството ако събере единъ или два милиона да ги изхарчи само за пжтища.

Забѣлжителното у насъ е това, гдѣто нѣкои отъ г. г. ораторитѣ истѣкнахъ, че често пжти се харчи за персоналъ много повече, отколкото за работа. Азъ забѣлжихъ едно много чудновато нѣщо въ рапорта на Видинския окръженъ управителъ. Тамъ има казано, че сж били прѣдвидени 30.000 л. за персоналъ по пжтищата, и 3.000 л. поправка на пжтищата. Виждате, прочее, че персональтъ е грамаденъ, а сумата нищожна. Азъ искамъ да обърнѣ вниманието на г. министра върху кантониеритѣ. У насъ има грамадно количество кантониери и работата по пжтищата годишно се въскачва на около 170.000 падници. Тѣзи хора се събиратъ често пжти отъ най-негоднитѣ елементи въ България. Кантониеритѣ могатъ да направятъ много нѣщо. Ако тѣ бѣхъ добри, тѣ щѣхъ да послужатъ много за поправката на пжтищата. Всѣки единъ отъ васъ, който е пжтувалъ, е забѣлжилъ, че хората, които сж поставени да работятъ по шосетата, повечето спятъ и когато чуятъ, че приближава файтонъ, ставатъ и почватъ да работятъ, а пъкъ щомъ замине файтонътъ, пакъ зарѣзватъ работата. Причината на това е, че грамадната частъ отъ тия кантониери сж хора прѣноржчани отъ разни партизани, тѣ се явяватъ вече хора, партизани на правителството, и велѣдствие на това ивжинерътъ не може да имъ заповѣдва. Така щото, азъ съмъ на мнѣние, че персональтъ за кантониеритѣ

трѣбва да се избира, като се гледа, щото хората, които ще се назначаватъ за такива, да бждатъ добри.

Имамъ да забѣлжжъ още и това, че има окръзи, които абсолютно сж занемарени, когато се касае за правене на шосета. Посочвамъ ви Врачанския окръгъ, гдѣто има само едно шосе съ мостове, пъкъ всичкитѣ други пжтища нѣматъ мостове. Ако е добро врѣмето, пжтува се, ако е лошо, не може да се пжтува по тѣхъ. Така щото, азъ съмъ съгласенъ съ мнѣнието на всички господа, че трѣбва да се увеличи кредитътъ, но бихъ желалъ общата сума, която ще се събере отъ пжтната повинностъ, да се употребѣи само за правене на пжтища.

Иванъ Бѣлиновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ не съмъ привърженикъ на мнѣнието, че народнитѣ прѣдставители могатъ да прѣдлагатъ увеличения въ бюджета и че министритѣ непрѣмѣнно сж длѣжни да слушатъ тия мнѣния на г. г. народнитѣ прѣдставители. Въ тоя случай, обаче, правѣ едно исклучение и то затуй, защото е очевидно, че държавата, велѣдствие на внасането и приемането по принципъ на законопроекта за държавнитѣ пжтища, ще получи една много по-голяма сума отъ данъкоплатцитѣ, а нѣма да имъ повърне тази сума въ направата на мостове и шосета. Като исхождамъ отъ туй начало и като имамъ прѣдъ видъ обясненіята, които даде напоследѣдъкъ г. Тончевъ, мислѣ, че бихме могли да се споразумѣемъ върху тая работа така. Не както прѣдлага г. министърътъ сега при разискването на бюджета — да се ангажираме какъ ще вотираме закона — защото такава нѣщо не може да стане; съгласенъ съмъ да се вотира сумата отъ 1.000.000 л., както е прѣдложена въ бюджета, като оттеглямъ, прочее, прѣдложението, което направихъ при разискването на първия параграфъ, но съ друго условие, че ако Законътъ за държавнитѣ и общински пжтища мине и чл. 35-й бжде измѣненъ или прѣредактиранъ, или остане както е въ законопроекта, и сумата, която държавата ще получи отъ данъкоплатцитѣ за пжтна повинностъ, излѣзе по-голяма отъ 1.100.000 л., което е сигурно, то г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради, слѣдъ празницитѣ, да прѣдстави единъ законопроектъ за свѣрхсѣмѣтенъ кредитъ отъ тая сума, която ще съставлява излишѣкътъ между сега прѣдвидената сума и оная, която ще се получи слѣдъ като се вотира Законътъ за държавнитѣ и общински пжтища. Тая разлика, каква ще бжде, не можъ да кажж, но нека г. министърътъ поиска свѣрхсѣмѣтенъ кредитъ и нека всичката бжде употребена за поправка, поддръжка и направа на нови шосета и мостове. Врѣме е вече да се прѣкрати сжществующето положение у насъ, защото, както каза г. Кънчовъ, въ Врачанския окръгъ само едно шосе има мостове, а по другитѣ пжтища пролѣтъ и есенъ не може да се пжтува.

Въ законопроекта за свѣрхсѣмѣтния кредитъ, който ще прѣдстави г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради, може да бжде казано, че тази сума ще бжде взета отъ еди-кой параграфъ. Струва ми се, че по този начинъ ще може да се съгласимъ, какво пжтищата и шосетата въ България, поне до толковъ ще се поправятъ, щото пжтуването да бжде

възможно, и занаятът да се грижи, колкото е възможно, по-добре да ги поддържа, та единъ денъ и нашата страна да бжде покрита съ хубави пшеници, защото безъ тяхъ никога няма да има благосъстояние за населението.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на г. Вѣлинова. То е много практическо; да се приеме.

Никола Хр. Габровски: Г-да прѣдставители! И азъ съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. г. прѣдговорившитѣ, че сѣ нищо не може да се оправдайтъ ония икономии, особено въ бюджета на Министерството на Обществения Сгради, които се правятъ въ ущърбъ, въ вреда на народното производство, въ вреда на народното благосъстояние. Такъвъ е именно случаятъ тукъ. Отъ насъ се иска да приемемъ сумата, както е намалена въ бюджета, отъ 1.300.000 л. на 1.000.000. Вѣрно е това, което се каза, че не сѣ тия 300 хиляди лева, които, ако ги отпуснемъ, ще може да помогнатъ да се покрие България съ пшеница, и не сѣ тия суми, които ще помогнатъ да се поправятъ пшеницата въ България; но не по-малко е вѣрно, че досегашнитѣ министерства твърдятъ малко сѣ се грижили за пшеницата, макаръ и да сме били щедри въ отпускането пари за тази цѣль. Азъ бихъ искалъ сѣщото желание, което изказахъ нѣкои отъ г. г. прѣдговорившитѣ отъ лѣвицата, щото паритѣ, които се отпускатъ за пшеницата, да се харчатъ за цѣльта, за който сѣ прѣдначинени. Прѣдложението на г. Вѣлинова е приемливо, именно за единъ свѣрхсметенъ кредитъ, прѣдначиненъ специално за тази цѣль: за поправянето на пшеницата и за постройка на нови, както и за мостове. Вънъ отъ това, азъ мисля, че въпросътъ за подобряването на пшеницата у насъ, както въобще за създаването на хубави шосета въ страната, е тѣсно свързанъ съ онзи законъ, който е внесенъ вече въ Камарата и е миналъ на първо четене. Обаче, азъ смѣтамъ, че по този начинъ няма да се постигне цѣльта, която се гони; защото чрезъ принуждаване населението да прави пшеница, като изплаща пшната повинность въ натура, няма ни най-малко да му внушимъ онова довѣрие, което то трѣба да има къмъ държавата, ни най-малко няма да го научимъ да се загрижи за пшеницата, а винаги ще гледа на това нѣщо като на една ангрия, останала отъ турското правителство. Азъ напълно сподѣлямъ мнѣнието на г. Краева, именно, че ако искаме въ скоро време да имаме добри пшеници и да се правятъ усърдно отъ населението, безъ това послѣдното да чувствува, че изпълнява една ангрия, но, напративъ, че плаща единъ данѣкъ въ полза на народното производство, въ полза на народното благосъстояние — този данѣкъ трѣба да се расхвърли споредъ платежнитѣ сили на българскитѣ данѣкоплатци, а не както е сега: ония, които най-малко се ползватъ отъ пшеницата и които най-малко се ползватъ отъ облагитѣ на държавата, тѣ правятъ пшеницата, тѣ влачатъ тая ангрия. Но това е въпросъ законодателенъ, който ще разискваме, когато ще дойде законътъ на второ четене. Засега, азъ мисля, че прѣдложението на г. Вѣлинова — да се гласува единъ свѣрхсметенъ кредитъ за усиляването на този па-

раграфъ — е твърдѣ умѣстно, толкова повече, че и г. министърътъ е съгласенъ, само че желателно е, тия пари да се употребятъ за пшеницата, а не за пшестествия, както е ставало досега.

Никола Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! По този въпросъ, наистина, мнозина говорихъ и по него асѣ трѣба да се занимаемъ повече, защото въпросътъ за пшеницата не е отъ интересъ само за частни лица, но е главно отъ интересъ за държавата въ всѣко отношение, а на първо мѣсто въ военно отношение. Безспорно е, че нашитѣ пшеници не трѣба да бждатъ само планирани или написани на книга, но трѣба да бждатъ приготвени, да бждатъ годни за работа, а тия, които сѣ вече готови, да бждатъ поддържани. Независимо отъ това, което чуваме отъ г. г. прѣдговорившитѣ, азъ ще ви напомня за едно шосе, което свързва София съ Дунава — то е шосето отъ София до Русе. Това шосе отъ Трѣмбешъ до Плѣвенъ е непроходимо и всѣка пролѣтъ и есенъ пощата отъ София до Бѣла закѣсѣва по единъ денъ само затова, защото не сѣ прѣдвиждани суми, съ които да бжде това шосе поддържано. То е едно шосе, създадено още отъ времето на Митхадъ-Паша, поправяно е само въ войната и въ времето на окупацията и оттогава пасамъ е запуснѣло. Ето защо, азъ намирамъ, че сумата 1.000.000 л. е малко.

Азъ не мога да се съглася съ г. Макавѣва, че пшната повинность щѣла била, или могла била да бжде плащана въ натура, едно затова, че всѣки пштъ не сѣ хората свободни да изпълнятъ тая повинность въ това време, когато се иска, и друго затова — а то е най-главното — че за пшната повинность дневната работа е оцѣнена много евтино, а това дава причина на хората да искатъ изплащането на пшната повинность въ пари, вмѣсто да я изплащатъ въ натура. Сега, ако се взематъ въ съображение изказанитѣ възгледи отъ г. Министра на Обществения Сгради, че сумата 1.000.000 л., която се прѣдвижда по бюджета, не е помощъ отъ държавата за пшната повинность, както искаше да каже г. Макавѣвъ, а е сѣщата сума, която се прѣдвижда за пшната повинность по приходния бюджетъ, и че г. министърътъ е съгласенъ да се увеличи този параграфъ на 1½ милионъ лева, даже, ако щете, на 2.000.000 л., съ условие да се прѣвиди въ приходния бюджетъ сѣщата сума, азъ бихъ прѣдложилъ друго едно нѣщо, което, мисля, ще бжде по-цѣлесобразно и ще достигне назначението си онай сума, която се получава отъ пшната повинность, а именно, да заличимъ и въ приходния бюджетъ сумата 1.000.000 л. и да постановимъ така: получаванитѣ пари отъ пшната повинность да се внасятъ въ земеделѣческата каса, като фондъ за пшеницата, и отъ този фондъ да се строятъ пшеницата отъ Министерството на Обществения Сгради. Понеже е вотиранъ приходниятъ бюджетъ и не може да стане това, то естествено е, не може да се остави и искането на г. министра да се увеличи въпросниятъ параграфъ на 1½ милиона лева. (Иванъ Вѣлиновъ: Може да се вотира свѣрхсметенъ кредитъ!) Та, казвамъ, прѣдъ видъ на тия съображения, че пшната повинность ще бжде изплащана прѣимуществено въ пари, откол-

кото въ натура, по съображенията, които искаха г. г. прѣдговорившитѣ, и това, което азъ казахъ, именно, че дневната работа е извънредно евтино оцѣнена; прѣдъ видъ още на това, че ние приехме единъ персоналъ за поддържане на пѣтищата и шосетата, за поддържането на който персоналъ, споредъ както азъ правѣ смѣтка, кредитътъ не е 703.620 л., а се въскочва на 776.620 л., защото имаме единъ отдѣлъ въ министерството специално за тази работа, за който сж прѣдвидени 28.000 л., послѣ имаме още 45.000 л. за командировки по служебни работи — и тѣ пакъ сж за това, но прѣдполагамъ че тия командировачни пари ще отидѣтъ за това назначение, за каквото намекиж г. Габровски — та общиятъ расходенъ бюджетъ за персонала по шосетата и мостовѣтъ е 776.620 л., а не 703.620 л.; прѣдъ видъ на това, че ние приехме единъ такъвъ расходъ, и за да се даде работа на тия чиновници — азъ мислѣ, че е умѣстно, ако приемемъ увеличение на сумата по § 5-й отъ глава III на 2 милиона лева, т. е. съ 1 милионъ лева да се увеличи прѣдвидената по тоя параграфъ сума. Това е толкозъ повече оправдателно, даже и въ случай че ние не вземаме окръжни пари; защото ние трѣбва да покажемъ, че и държавата дава нѣщо въ видъ на помощъ, независимо отъ това, което получава. Какво щѣло да бѣде, че държавата, като получава 1.300.000 л., както е показано, срѣдно, въ приходния бюджетъ, намѣто да иска да спечели 1.300.000 л., да добави още 700.000 л., защото не само населението има нужда отъ пѣтища, но и държавата има нужда, и твърдѣ важна нужда, за да поддържа шосетата, защото ѣ сж нужни въ всѣко отношение и на пръвъ планъ, както казахъ, въ военно отношение. Ние сме имали случай да слушаме, че наша една батарея не е могла да пѣтува изъ България. Съгласѣте се, че при настоящето положение на нашитѣ шосета, ние смѣло можемъ да кажемъ, че имаме шосета само на книга, а въ дѣйствиелностъ България е една непроходима страна. По-завчера имахте случай да чуете, че отъ Русчукъ до Червена-Вода има шосе, а до станцията нѣма; послѣ отъ Свищовъ до Градище има шосе, но до станцията пакъ нѣма. Това е именно, което нѣма никаква свръзка и вслѣствие на това, и пѣтищата, които сж начертани да се построѣтъ или сж построени вече, не се поддържатъ и се намиратъ въ едно положение много незавидно. Ако приемемъ само 1.000.000 л., не ще може да се направи нищо, освѣнъ ще се похарчѣтъ тия пари само за тукъ-тамъ нѣкакви нови закрѣпвания или, което е по за вѣрване, за откриване на нѣкои нови линии, на нови шосета, безъ да поддържаме ония, които съществуватъ, за да се не развалятъ. По тия съображения, азъ молѣж, както почитаемото Народно Сѣбрание, така и г. Министра на Обществениятъ Сгради да се съгласѣтъ, да се увеличи тоя параграфъ на 2.000.000 л.

Иванъ Я. Поповъ: Г-да народни прѣдставители! Много отраднo явление е, гдѣто всички днесъ въ тая свещена ограда на Народното Сѣбрание се въодушевляваме отъ една идея. Всички съзнаваме, че процѣвтяването на нашия народъ зависи твърдѣ много отъ пѣтнитѣ съобщения. Тукъ на мене остава, като народенъ прѣдставителъ, да се искажъ

въ кратце по този въпросъ, защото е доста важенъ. Едни отъ г. г. прѣдговорившитѣ колеги въ Сѣбранието ни казахъ, че прѣдвидената по § 5-й сума за расходи по поправка на пѣтищата отъ 1.000.000 л. не била достатѣчна и трѣбвало да се увеличи. Различни бѣха тия мнѣния: едни искаха да се увеличи сумата на 1.500.000 л., други — на 1.600.000 л., трети — на 2 и 3 милиона, защото само тогазъ, когато ние видимъ, че сумата за построяване на пѣтищата е голѣма, само тогазъ може да очакваме добри резултати. Но, г-да народни прѣдставители, вамъ е извѣстно така също, че когато ние гласуваме една сума по извѣстенъ параграфъ за расходи по нѣкакви работи, винаги вземаме въ съображение и обстоятелството, дали срѣщу тая сума, която ни прѣдстои да израсходваме, ще има друга такава сума, която да я замѣсти, или единъ приходъ, съ който ще може да се покрие расходътъ. Намъ се прѣдставява единъ другъ параграфъ, отъ който ясно се съглежда, че приходътъ срѣщу този милионъ, който сега виждаме въ § 5-й, възлиза на 1.100.000 л. Тоя приходъ, г-да, се прѣдполага да излѣзе отъ пѣтната повинностъ. Едни отъ г. г. прѣдставителитѣ казахъ, че приходътъ по тоя параграфъ, именно цифрата 1.100.000 л., ще възлѣзе на повече, защото споредъ исчисленията, които направихъ, данъкоплатцитѣ, на които ще тегне, така да се каже, пѣтната повинностъ, възлизатъ на 600.000, на 400.000, на 300.000 и т. н. Азъ имамъ на това да заявяж, г-да прѣдставители, че не можемъ ние за база да вземемъ точно числото, което прѣдлагатъ г. г. прѣдговорившитѣ за тия данъкоплатци, на които ще тегне пѣтната повинностъ. Азъ ви увѣрявамъ, или по-добрѣ, за че съмъ правъ въ това си твърдѣние, още сега ще кажъ, че всички знаемъ какво тази година, 1899-та, е много печална, много тегостна. Вамъ е извѣстно, че тия неплодородни години, които прѣживѣхме и прѣживяваме, сж отъ естество да накаратъ данъкоплатцитѣ, които по-рано сж плащали пѣтната повинностъ въ пари, да отидѣтъ сега съ мотика и лоната въ рѣка да работѣтъ, защото ние сме дошли вече дотамъ. Така щото, искамъ да кажъ, че не можемъ да се установимъ на едно число положително, напр. да вземемъ за норма 300.000 данъкоплатци и оттамъ да теглимъ заключение, че приходътъ ще бѣде 2.000.000 или 2.500.000 л. Това едно. Друго. Гдѣто искаха нѣкои да се увеличи параграфътъ съ единъ милионъ или нѣколко стотини хиляди лева, тѣ забравихъ, че съ това ние прѣдърѣшаваме единъ членъ отъ закона, който завчера по принципъ го приехме. Менѣ ми се струва, че прѣдърѣшаваме този въпросъ, затова, защото ние не знаемъ, когато дойде законътъ на второ четене ще бѣдемъ ли съгласни за пѣтната повинностъ да остане на 10 л. А пъкъ 10 л., г-да прѣдставители, ако има нѣкой изъ между насъ да поддържа това начало, именно пѣтната повинностъ да остане 10 л., азъ ви увѣрявамъ, че това е тенденциозно. Ние всички живѣемъ между населението, знаемъ какво е неговото положение, и понеже нашето население не разбира отъ това или онова увеличение на даждията, то ще си каже: какъ така, лани имаше 4 л. пѣтна повинностъ, а сега 10 л. Та казвамъ, че по такъвъ начинъ ние прѣдърѣшаваме въ-

проса. Ето защо, ние не трѣбва да прѣдрѣшаваме чл. 35-й отъ Закона за пѣтната повинностъ съ увеличението на § 5-й отъ нѣколко стотини хиляди лева. Така щото, азъ, слѣдъ като заявямъ, че ще гласувамъ за сумата 1.000.000 л., както е прѣдвидена въ § 5-й, заявямъ при това, че въпросътъ е достатъчно разясненъ, нѣма кой вече да слуша, на вѣрвамъ, че ще дотегне и на г. г. народнитѣ прѣдставители, ако рѣче нѣкой да говори още, и заради това прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ. Който приема това прѣдложение, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Дебатитѣ се прѣкратяватъ.

Ще резюмирамъ, г-да прѣдставители, бѣлѣжитѣ, които станахъ върху параграфа.

Г-нъ Топузановъ прѣдлага да се увеличи параграфътъ на 1.500.000 л.

Г-нъ Краевъ прѣдлага да се увеличи на 1.600.000 л.

Г-нъ Вѣлиновъ се съгласява да бжде параграфътъ отъ 1.000.000 л., но г. министърътъ да прѣдстави единъ законъ за свѣрхсметенъ кредитъ за ония суми, които би се появили пужни, за да се допълни тая сума. (Василъ Кънчовъ: Азъ казахъ, че паритѣ, които се получаватъ отъ пѣтната повинностъ, всички да се похарчватъ за пѣтица; по това въ закона да се каже.)

Подиръ това, г. Констатиновъ направи прѣдложение да се увеличи тая цифра на 2.000.000 л., а при това сумата, която се събира отъ пѣтна повинностъ, да образува единъ фондъ, отъ който да се харчи специално за пѣтица. Но това прѣдложение на г. Константинова нѣма за какво да се гласува. Той може да го направи, когато се разисква законопроектътъ за пѣтицата.

Затова, въ сжщностъ сж 4 прѣдложения: едното на г. Топузанова за 1½ милионъ лева, другото на г. Краева за 1.600.000 л., третото на г. Вѣлинова за 1.000.000 л. и четвъртото на г. Константинова за 2.000.000 л. Тия прѣдложения ще дамъ на гласуване по тоя редъ по който сж направени и това, което приеме Народното Сѣбрание, то ще бжде прието.

На първо мѣсто давамъ на гласуване прѣдложението на г. Топузанова. (Гласове отъ дѣсницата: Най-напрѣдъ прѣдложението на комисията! — Има прѣдложение отъ г. Попова, което е въ съгласие съ комисията!) Молжъ ви се.

По право иде да се даде на гласуване прѣдложението на комисията, което е, щото сумата по тоя параграфъ да бжде 1.000.000 л.; но понеже г. Вѣлиновъ направи едно тождествено желание, съ което се съгласи и г. министърътъ (Константинъ Липовански: Какъ може да се вотира желание въ бюджета?) Молжъ ви се!

Г-нъ докладчикъ! Какво е Вашето мнѣние по прѣдложението на г. Вѣлинова, което е да бжде сумата 1.000.000 л., на което се съгласи и г. министърътъ?

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Азъ съмъ за мнѣнието на комисията, което докладвахъ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Щомъ настоява г. докладчикътъ на рѣшението на комисията, ще се

гласува най-напрѣдъ мнѣнието на комисията. Г-нъ докладчикътъ настоява да се приеме параграфътъ съ сумата 1.000.000 л., безъ всѣкакви условия, каквито прѣдложи г. Вѣлиновъ. Слѣдователно, давамъ на гласуване § 5-й, споредъ както е приетъ отъ комисията. Молжъ ония г. г. народни прѣдставители, които го приематъ тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се. Значи, другитѣ прѣдложения падатъ.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 6. За поддържане врѣмененъ персоналъ за ржководенето и надзора по разнитѣ постройки по мостоветѣ и шосетата 50.000 л.“

Спасъ Ивановъ: Г-да прѣдставители! Въ § 6-й се прѣдвижда сума за поддържане врѣмененъ персоналъ за ржководенето и надзора по разнитѣ постройки, по мостове и шосета 30.000 л. и е направена една икономия отъ 9.000 л. Азъ мислжъ, че тая икономия е излишна, прѣдъ видъ на това, че тукъ, съ новия Законъ за пѣтицата, отъ една страна съ унищожението на окржжитѣ постоянни комисии и причислението имъ къмъ окржжитѣ управления се създава по-голяма работа, и отъ друга страна по прѣдишния параграфъ всички говорихме, че много шосета сж занемарени и трѣбва много работи да се прѣдприемжтъ за да бжджтъ възстановени въ надлежния редъ. Затова, щомъ ние всички говоримъ и искаме да се увеличи параграфътъ за поддържането на шосетата, естествено е, че ще трѣбва и врѣмененъ надзоръ, за да се поправжтъ тия пѣтица.

Азъ отивамъ даже и по-нататкъ. Този врѣмененъ персоналъ за служащи по надзора, ржководящъ надзора, трѣбва да се удвои и утрои за да се поправжтъ всички пѣтица, та да можжтъ да служжтъ на населението. Азъ ще говоржъ за тия пѣтица, които ми сж извѣстни, именно за пѣтицата въ Ломския окржгъ. Извѣстно ви е, че има двѣ шосета отъ Ломъ за София: едното шосе минава прѣзъ Берковица, а другото прѣзъ Враца. По второто има два моста: единиятъ на р. Ломъ, а другиятъ на р. Цибрица до селото Церовина. Тия два моста сж желѣзни и доста сжжно коствуватъ — единиятъ 200.000 л., а другиятъ 100.000 л.; но щомъ минете тия два моста, вие се спирате и по-нататкъ не можете да вървите. Ако вземете това, което минава прѣзъ Враца за София вие имате двѣ рѣки, които въ лошо врѣме не пропускатъ да минаватъ хората. А пъкъ отъ Ломъ и Видинъ сж принудени да вървжтъ по тия пѣтица зимно врѣме, а не по Дунава, защото тогава по него съобщенията сж прѣкъснати, а други пѣтица нѣма. Когато въ най-лошото врѣме на пѣтника е необходимо да пжтува за София, той непрѣмѣнно ще мине по тия пѣтица. Има и други пѣтица и друго шосе, което минава прѣзъ Берковица, но тамъ е двойно разстоянието, па и тамъ има два дървени моста, които всѣка година се отнасятъ отъ рѣкитѣ. Инженеритѣ прѣдпочитатъ да отиватъ тамъ всѣка година да правжтъ мостове за да получаватъ пѣтни и дневни, отколкото да направжтъ нѣщо солидно, за да може всѣкога населението да минава отъ едната страна на другата. Ето защо, е необходимо да се вземжтъ строги мѣрки,

да се тури строгъ контролъ, за да могатъ да се направятъ тия шосета да могатъ да служатъ.

Нѣма да говорѣмъ за значението на шосетата, защото по-напрѣдъ се говори и всички знаемъ, че тѣ сж най-важното нѣщо; но казвамъ, щомъ ние всички се съгласяваме, че нашитѣ пътища сж извънредно лошава, и отъ друга страна всички сме на мнѣние, да се взематъ бързи и строги мѣрки, за да могатъ да се поправятъ, необходимо е да се увеличи персональтъ, за да ги направи. Известно е на всички, че камънитѣ, които сж край пътищата и които се вадятъ и донасятъ за строенето на тия пътища, стоятъ съ години и се разнасятъ, и напразенъ е трудътъ, който се полага за тѣхъ. Знаемъ отъ практика, че на шосето Ломъ—София има турнати отъ 10 години камъни и чакълъ и вече се распилѣхъ. Защо сж мжчени тогава хората да ги каратъ, азъ не знамъ. Стоехъ, стоехъ и все-таки пътищата не се направишъ. Селскитѣ пътища сж непроходими. Щомъ сж прѣкарани тия камъни, трѣбва пътищата да се направятъ. А за да се направятъ, трѣбватъ и пари, и персоналъ. Много хубаво забѣлѣжи единъ отъ г. г. прѣдговорившитѣ, че у насъ има кантониери, които сж назначени само за да се излежаватъ по пътищата. И дѣйствително, нищо не правятъ: лежатъ въ онова врѣме, когато е най-благоприятно за работа, а зимно врѣме сж по кръчмитѣ. За да вършатъ тѣ работа и за да бже тѣхната работа плодотворна, трѣбва да имъ се даватъ нужнитѣ работници, трѣбва да се взематъ мѣрки да не се распилява този материалъ, който се прѣкарва и застоява и който напразно отива на вѣтъра. Ето защо, азъ съмъ на мнѣние, че този персоналъ, ако не се увеличи, то поне да си остане тѣй, както си е, защото всички признаваме, че има нужда отъ работа и подобрѣние на пътищата и шосетата, а пъкъ отъ друга страна вие намалявате персонала, който трѣбва да изработи това. Увеличавате разносцитѣ по тия господа, които правятъ, както казахъ прѣдговорившитѣ господа, само чертежитѣ и плановѣтѣ на пътищата, а не увеличавате тия, които отиватъ да работятъ. Тамъ именно най-голѣмъ интересъ имаме да се увеличи персональтъ, защото грубата работа по-добъръ и повече трѣбва да се върши, а не само чертежи и планове. Чертежитѣ и плановѣтѣ сж направени отдавна, пътищата сж трасирани, а нищо повече не е направено. Дайте работници, дайте надзоръ добъръ, и вие ще имате пътища, и по-добри. Иначе, вие ще чакате съ десетки години. Ще имате и много инженери и рисуващи, но не и добри пътища.

Ето защо, азъ мисля, че не трѣбва да се намалява, но да се остави на 39.000 л. този параграфъ.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Спасъ Ивановъ трѣбва да не е добъръ чулъ. § 6-й комисията, като се ръководи отъ тия съображения, които така добъръ изложи сега г. Ивановъ, отъ 30.000 л., както е прѣдставенъ, го увеличи на 50.000 л. Така щото, този параграфъ не е 30.000, а е 50.000 л.

Спасъ Ивановъ: Съгласенъ съмъ. Азъ говорихъ, защото не чухъ сумата.

Петко Каравеловъ: Азъ, г-да, не могъ да се съглася съ прѣдложението на г. Спаса Ивановъ. Когато се гово-

рѣше по прѣдшествующия параграфъ, който говори за работницитѣ, имаше значение казаното отъ него. Тукъ се говори за надзора, който и безъ това го има. Не надзоръ липсува, а материалъ нѣма. Затова, надзорътъ нѣма нужда да се увеличава нито на единъ сантимъ. Всички говоримъ, че персональтъ е голѣмъ, а сега и опозицията иде да иска увеличението му. Защо? Нѣма нужда отъ персоналъ, а отъ работници. А пъкъ тукъ се говори: „за поддържане врѣмененъ персоналъ за ръководението и надзора по разнитѣ постройки по мостовѣтѣ и шосетата“; значи, тия хора нѣма да работятъ, ами ще дойдатъ да се прозаяватъ. Ония, които се прозаяватъ, нѣма защо да ги увеличаваме. Увеличете тамъ, гдѣто има нужда, за камъни и пр. материали.

Спасъ Ивановъ: Г-нъ Каравеловъ! Камъни има.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Всички говоримъ противъ увеличението на персонала не само по Министерството на Обществениѣ Сгради, но изобщо по всичкитѣ министерства. Каза се, че много инженери имаме, а ще имаме по-малко работа за тѣхъ. Съ една рѣчь, персоналната работа става голѣма, а пъкъ вещественитѣ нѣща отнемаме, т. е. туриме много ржѣ, а отнимаме мотикитѣ. Така излиза споредъ това, което каза г. прѣдговорившиятъ. Така щото, по настоящия параграфъ азъ не съмъ съгласенъ съ г. Спаса Ивановъ да се увеличи, нито съмъ съгласенъ съ това, което се прѣдлага въ самия бюджетопроектъ. Азъ искамъ този параграфъ да се заличи. Г-нъ Министерътъ на Обществениѣ Сгради ще има добрината да распореди така, щото отъ тия хора, които има на расположението си, отъ тия инженери, които се намиратъ въ неговото вѣдомство, да ги распрѣдѣли да надзираватъ тамъ, гдѣто трѣбва. Както споменъ и г. Каравеловъ, не е надзорътъ, който липсува, а работницитѣ. Надзоръ ако липсува, той не липсува защото нѣма хора, а защото тия хора не се распрѣдѣлятъ тѣй, както трѣбва.

Мисля, г. Владикинъ каза: направи се едно трасе, но сетнѣ видятъ, че пътятъ не отива тамъ, гдѣто трѣбва, и почне се да се прави ново трасе, повъ пътъ. И азъ съмъ видѣлъ такова нѣщо, такива трасета. Пътятъ между Ловечъ и Троянъ се прави отъ 20 години, и сега едвамъ се прѣминава тамъ. Горѣ има единъ пътъ, вървѣли до сръдата, и тамъ го оставили; другъ върви по-надолу, по-нататѣкъ, и трети върви още по-нататѣкъ; така щото, чудите се, дали е дохождалъ свѣдущъ човѣкъ, човѣкъ специалистъ да прокарва тоя пътъ. Азъ мисля, че не е вино-венъ специалистътъ, но тия, които сж пратили единъ инженеръ да каже, кждѣ да мине пътътъ, и слѣдъ туй сж оставили старшитѣ и младшитѣ кантониери да трасиратъ пътя; затова не е билъ добъръ направенъ.

Ако има надзоръ добъръ, постояненъ, само тогава ще може да се правятъ работи по-устойчиви и по-добри. Сега съ този параграфъ ние нѣма нищо да подобримъ; ще оставимъ мнозина да се прозаяватъ, да пишатъ въ канцеларията, а ще търсимъ нѣкои други врѣмени служители да ги пращаме да надзираватъ. Азъ ви увѣрявамъ, г-да народни прѣдставители, че врѣменитѣ служители, които се оставятъ врѣменно върху една работа, гледатъ прѣзъ прѣсти, и като

гледатъ, като надзираватъ прѣзъ прѣсти, не ще съмнѣние, че тая работа ще бѣде калпава; а тозъ, който ще постѣпи на една работа, постоянна, той знае, че тя ще го прѣпорѣчва за да го държатъ и ще я върши съвѣстно и старателно. А тѣй да туримъ 30, 40, 50 хиляди лева за врѣмени служители, съгласѣте се, че тия хора ще бѣдѣтъ по-скоро партизани, отколкото хора свѣдуци, хора на работата. Ето защо, азъ мисля, че най-добрѣ ще направимъ, ако тоя параграфъ заличимъ. Всички се произнесохме, че 700.000 л. сж достатѣчни за персоналъ, за да прокара една работа, срѣщу която ще имаме 1.000.000 л. Настоявамъ и вървамъ, че всички вие, които добрѣ искате да вникнете въ работата, ще се съгласите съ мене и ще се произнесете за заличаването на тоя параграфъ.

Вълко Нейчовъ: Г-да! Азъ не искахъ да взимамъ думата по § 6-й на бюджетопроекта по Министерството на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, когато се касае за една сума отъ 30.000 л., а комисията е направила тази сума по този параграфъ на повече, на 50.000 л., но рѣчитѣ на прѣдговорившиятъ внушихъ ми пѣкои нѣща, които трѣбва да се кажѣтъ.

Ако има нѣщо за оплакване въ нашата великолѣпна страна — великолѣпна по богатствата на своята природа — то е именно отсъствието на пжтища за съобщение. Ако е истина, че за съществуването, за здравето на тѣлото, трѣбва храна да може по нервитѣ, по жилитѣ тази храна да отиде да нахрани, да даде животъ на това тѣло, то пжтищата сж нервитѣ, нервната система, която храни обществото. Слѣдователно, отъ такава точка зрѣние като се поставяме, не трѣбва да жалимъ никои жертви, за да снабдимъ нашето хубаво отечество съ леснината на съобщения. Ние ката день тукъ, въ тази ограда, мислимъ, издирваме, какъ да помогнемъ на нашето население, за да може да съществува, ако не да се обогати; ние го изучаваме, всѣкояко и отпущаваме кредити за разни сѣмена и оржидия да ги употрѣблява по земледѣлието; азъ мисля, че най-практичното срѣдство, което може да научи нашето население на по-приходоносни работи, то е, да му дадемъ лесни съобщения, които ще направятъ отъ България едно блѣскаво пазарище; тоя само фактъ ще научи нашиятъ земледѣлецъ, нашето земледѣлческо население, а така сжщо и занаятчийското население, какво да направи, за да може да добие срѣдства за поминувка и да се обогатява, ако има възможност да се обогатява.

Не чини толкозъ думи да се кажѣтъ за цифрата 30.000 л., но случай ми се прѣдстави да направя нѣкои забѣлѣжки съществени. Ние, срѣщу единъ милионъ лева за постройка на шосета и мостове и за поддържането имъ, даваме 700.000 л. за персоналъ, който да харчи тѣзи 1.000.000 л.; това е нѣщо — да не кажъ друго — несериозно. Азъ бихъ щѣлъ, щото най-голѣмото внимание на Народното Събрание и на правителството да бѣде обърнато върху нуждата да се направятъ пжтища въ България. Селското население, което особено носи на driшавитѣ си плещи по-голѣмата частъ отъ товара на държавата, то именно се скапва въ отсъствието на пжтища. Ние имаме да оплакваме нашето балканско население, съ едно минало

такова, каквото е дало на България, или което е станало причината на освобождението на Българския народъ, че то е, което е лишено най-много отъ срѣдства за съобщение, слѣдователно, отъ срѣдства за съществуване. Мислите ли, г-да, че балканското население — говорѣж за балканското население, че имамъ право най-напрѣдъ него да прѣдставлявамъ тукъ, както, впрочемъ, повечето отъ васъ, ако не всички — ако имаше хубави пжтища, то тѣзи хубави пжтища щѣтъ да го възнаграждаватъ срѣщу липсването на добра земя да го нахрани? Всички ония въ България и по всичкитѣ крайща на свѣта, които разполагатъ съ срѣдства, за да си разблажатъ живота прѣзъ лѣтото съ чистия въздухъ на балкана, гдѣто охтиката не може да вирѣе, гдѣто чумата не може да стигне, гдѣто холерата, така сжщо, не може да хвърли зехира си, всичкитѣ тия ще отидѣтъ, казвамъ, да си направятъ сараи въ балкана, гдѣто капе блага, бистра вода като нектаръ; всички ще отидѣтъ въ балкана да търсѣтъ лѣтосъ хладъ, да търсѣтъ хубостта и приятността на природата, въ нейното най-любимо състояние.

Мисля, че има мѣсто за насъ съвсѣмъ да заличимъ сумата 30.000 л., за врѣремененъ персоналъ за постройка и поддържане шосетата и мостоветѣ. Тая сума нека почтениятъ Министъръ на Обществениятъ Сгради, авторътъ на настоящия бюджетопроектъ, нека не ми намѣри махана, ако кажъ, че ще отиде изключително за хатѣра на този и онзи, да намѣрѣтъ приврѣменно хлѣбъ да се нахранятъ, а нѣма да отиде за държавна или обществена нужда.

Азъ по-прѣди имахъ честта да кажъ, че ще гласувамъ за бюджета на почтения Министъръ на Обществениятъ Сгради, но приврѣменно, съ условие, че ще дойде сжщиятъ министъръ да се занимае, ако сждбата ги одържи на столоветѣ, на които сж сега — нѣщо въ което се съмнѣвамъ — да изучи по-добрѣ нуждитѣ у насъ за лесно съобщение, за пжтищата и мостоветѣ, и въ една идуща сесия, ако сме живи, да ни прѣдстави мѣрки такива, които могатъ да дадатъ на българското население добри и лесни пжтища.

Г-да! Всѣки отъ насъ, който е посѣтилъ балканскитѣ мѣста, ще се е отчаялъ, че отъ тия хубости, че отъ тия красоти, съ които природата ни е надарила, ние нѣмаме леснина да се ползуваме. Защото всички ние, на които колибитѣ сж въ срѣдинитѣ на балкана, мислимъ, като идѣтъ празници, дали да отидемъ да видимъ челядта си, или да се размахнемъ отъ тоя ищакъ; защото лошо врѣме ще да ни обсади, като въ единъ Плѣвенъ, да не можемъ да шавнемъ, да не можемъ да си дойдемъ тукъ, за да си вършимъ нашия мандатъ. Г-да! Всички имаме нужда да рѣшимъ, щото правителството, това или друго, което дойде чрѣзъ вашия гласъ, да вземе мѣрки, щото българското население да си сдобие срѣдства за съществуване. Азъ съмъ на мнѣние, че тази сума трѣбва абсолютно да се заличи, като съвършено излишна; сумата 700.000 л., които се даватъ за единъ персоналъ, е много повече, отколкото би трѣбовало, и не трѣбва да обезобразяваме този бюджетъ съ тая сума отъ 30.000 л.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Понеже никой другъ не желае да говори, щедамъ на гласуване § 6-й тѣй,

както е приетъ отъ комисията, на сума 50.000 л. Молж ония отъ г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ § 6-й, на сума 50.000 л., както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава IV.

§ 7. За поддържане и поправки на държавнитъ здания, доискарване почнатитъ и започване нови:

а) за поддържане и поправка на държавни здания и за пристройки къмъ тѣхъ 150.000 л.

б) за обграждане, регулиране и отчуждаване мѣста около държавнитъ здания, направа тротуари, водопроводи, канали и пр. за сжщитъ здания, както и за исплащането на такива, почнати прѣзъ истеклата година . . 10.000 л.

в) за поддържане дворцитъ въ София, Евксиноградъ и Русе, разни постройки къмъ тѣхъ, поддържане парковетъ за всичко, заедно съ нужния персоналъ и работници и за инсталиране електрическото освѣтление при старата частъ на Софийския дворецъ 100.000 л.“

Петко Каравеловъ: Той канерва или що? Ние трѣбва да чуемъ тукъ какво четете. Да четете по-високо! Ако сте безграмотенъ трѣбва да четете другъ!

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Държете бюджета отпрѣдъ си! Азъ не можъ да викамъ като пждаринъ, когато сте направили здание, което не отговаря на . . .

Петко Каравеловъ: Ние желаемъ да слушаме какво се чете!

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Трѣбваше да постройте по-акустично здание тукъ! Азъ не можъ да викамъ като пждаринъ! Не е работа на Каравелова да ме учи какъ да четж! Тѣй знаж, тѣй четж. (Шумъ.)

Цвѣтко В. Таслаковъ: За насъ трѣбва да четете, а не за трибуната!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-да! Па-зѣте тишина. Чакайте малко да се разберемъ! Г-нъ Таслаковъ, все Вие говорите!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Азъ вѣрвамъ, че и Вие не чуете!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Молж Ви се, нѣмате думата!

Г-нъ Каравеловъ! Не можете да искате отъ единъ човѣкъ да чете по-високо, отколкото може. Азъ самъ помолихъ г. докладчика да чете по-силно, но той каза, че не може. Какво да направж?

Петко Каравеловъ: Ние тукъ не чуваме нищо!

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Какво да Ви направж като не чуете! Вдигате гюрултия, затова не чуете.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-да! Па-зѣте тишина и ще видите, какъ добрѣ ще се чуе. (Нѣкой отъ прѣдставителитъ: Имали измѣнение?)

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Ще ви кажж на края. (Чете.)

„г) За довършване строящитъ се държавни здания и разни инсталации въ тѣхъ и въ свършенитъ — врѣ-
менни 350.000 л.

д) за постройки на жилища, сайванти за присаждане, изби за съхранение на лозовитъ прѣчки и обори за доби-
тъка при лозовитъ разсадници въ с. Гурково, при Видинъ,
при Враца, при Ломъ и при Ловечъ — врѣменни 15.000 л.

е) за построяване конюшни за младитъ кончета при дър-
жавния складъ за жрѣбци въ Каабиюкъ — врѣменни 10.000 л.

ж) за построяване обори за говедата, свинетъ и овцетъ
при конезаводитъ и складоветъ, за жребци — врѣменни 5.000 л.

з) за конкурсъ по разнитъ постройки — врѣ-
менни 5.000 л.

Цифритъ сж сжщитъ, както въ бюджетопроекта за-
щото параграфътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Никола Хр. Габровски: (Отъ трибуната.) Г-да прѣд-
ставители! Въ § 7-й на бюджета на Министерството на
Общественитъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, буква в, се
прѣдвиждатъ 100.000 л. за поддържане дворцитъ въ
София, Евксиноградъ и Русе, разни пристройки къмъ тѣхъ,
поддържане парковетъ за всичко, заедно съ нужния персоналъ
и работници и за инсталиране електрическото освѣтление при
старата частъ на Софийския дворецъ. Азъ съмъ 5 години
наредъ прѣдставителъ тукъ и дѣйствително виждамъ въ
бюджета, и винаги въ тоя параграфъ, се прѣдвижда сжщо
сума за сжщата цѣль. Миналата година, при народняшкото
правителство, въ бюджета бѣхж прѣдвидени 250.000 л. пакъ
за сжщата цѣль, а именно за пристройки и поправки на
дворцитъ и за инсталиране електрическо освѣтление. Азъ
и досега не можахъ да разберж, какви сж тия дворци,
които всѣка година се поправжтъ, какви сж тия дворци,
въ които всѣка година става ново инсталиране на елек-
трическо освѣтлѣние. Миналата година се прѣдвидѣхж
250.000 л., по-миналата още по-крупна сума, около
450.000 л. Ако се не лѣжж прѣзъ 1896 год. се прѣд-
видѣ една такава сума за перачница, за конюшни и пр.
Ние протестирахме тогава, защото знаехме, че тѣзи суми
не се харчжтъ за цѣльта, за която тукъ сж прѣдначени,
а свършено за други цѣли. Азъ бихъ желалъ да знаж
и затова молж почитаемия Министъръ на Общественитъ
Сгради да обясни: сумата отъ 250.000 л., прѣдвидена миналата
година за поправки и прѣправки и за инсталиране на елек-
трическо освѣтление, била ли е употребена, има ли елек-
трическо освѣтление и въобще инсталиране, и поправки
станали ли сж съ тия пари? Ако сж станали нужнитъ по-
правки и ако има електрическо освѣтление, то на какво
основание се иска да се отпуснжтъ сега още 100.000 л?
Азъ мислж, че всѣка година не можтъ да ставатъ по-
правки и инсталиране на електрическо освѣтление, а като
е така, очевидно е, че тия пари се харчжтъ за свър-
шено други цѣли. Тѣ се прахосватъ и затова азъ високо
протестирамъ противъ това прахосване. Тази сума си нѣма
мѣстото въ бюджета, защото, когато гласуваме гражданата
листа, въ § 1-й отъ бюджета на Върховното правителство,
прѣдвиждаме и една сума отъ 300.000 л. за мобилиране
на дворцитъ, за електрическо освѣтление и каквото още
щете вѣнъ отъ гражданата листа. Като е така, пита се: на
каково основание сега прѣдвиждате въ бюджета на Министер-
ството на Общественитъ Сгради сумата 100.000 л., за елек-

трическо освѣтление, за пристройки, за поправки на дворцитѣ и пр? Очевидно е, че се прѣдвиждатъ за други цѣли да се употребѣтъ. Азъ мислѣхъ, че най-малко трѣбваше да прави това Либералната партия, която, докато бѣше въ опозиция, протестираше чрѣзъ своитѣ прѣдставители противъ това нѣщо.

Прѣдсѣдателствующия Иовъ Титоровъ: Прѣди да правите сжждение, по-добрѣ бѣше да чакате да изслушате отговора на г. министра. Прѣди да чуete отговора на г. министра, не можете да обвинявате партията.

Никола Хр. Габровски: За минута, азъ мож да се спрѣ да чуѣмъ г. министра. Но азъ ще продължавамъ.

Прѣдсѣдателствующия Иовъ Титоровъ: Продължавайте, но въ нападите си бждѣте здържани.

Никола Хр. Габровски: Въ дадения случай никого не нападамъ. Азъ говорѣхъ, че това не е отъ вчера, не е отъ днесъ, а че това се практикува нѣколко години наредъ, а именно оттогава, откогато народното прѣдставителство не иска да контролира, какъ се харчи народната пара. Азъ посочихъ на миналия бюджетъ, показвахъ, че и въ него е прѣвидена за тая цѣль сума много по-голяма. Вие можете, като правите сравнение, да кажете: ние по-малко отпущаме. Не е въпросътъ въ това. Въпросътъ е, въобще, трѣбва ли да прѣвиждаме такива суми за цѣли, които не съвпадатъ съ интереситѣ на народа, съ интереситѣ даже на самата държава? Вие всички възставахте противъ прѣдсѣдателството на Стоиловото правителство. Тукъ, когато се разискваше при общитѣ дебати по бюджета, всички нѣща, които имахъ свръзка съ днешната криза, вие ги стоваряхте на миналото правителство. И въ много отношения и ние сме съгласни. Но въ какво се състоеше тази именно разсипническа политика на бившето правителство? Нали въ това неконтролно отпущане на пари, нали въ неконтролното имъ харчене, нали въ това, че то не дирѣше никаква смѣтка, и, най-сетнѣ, нали въ това, че народното прѣдставителство и министерството бѣхъ въ всичко солидарни? Е добрѣ, сжщото се върши и сега. Когато е въпросъ да се направи икономия оттамъ, гдѣто може да стане, вие не искате да правите никаква икономия. Когато ние, отъ опозицията, искаме нѣкакво увеличение въ извѣстенъ параграфъ и то въ интереса било на народното благосъстояние, било на народното здраве, както бѣше случаятъ за болницитѣ, вие казахте: „иконии ще правимъ“. Азъ мислѣхъ, че именно тукъ е случаятъ да се прави икономия. Защо отпущате 100.000 л., когато въ бюджета за Върховното правителство има прѣвидена една сума отъ 300.000 л.? Тукъ именно покажете, че искате да правите икономия, а не да отпускате суми, за да печелите благоволенieto на Короната. Докажете сега, че като истинско правителство, излѣзло отъ народа, искате да правите икономии. Но, вижда се, че не можете да се противопоставите на она стремежъ отгорѣ, на който отъ нѣколко години сме свидѣтели. Азъ мислѣхъ, че трѣбва да се тури край на тия прѣдсѣдателства, отъ гдѣто и да иджтъ, особено когато се проповѣдватъ отгорѣ.

Г-да! Споредъ послѣдното прѣбройване, въ България има 113.968 къщи съ единъ само прозорецъ; споредъ сжщото прѣбройване, 470.154 прозорци на нашитѣ и тѣхъ мрачни

жилища, сж запушени съ хартия. Когато Българскиятъ народъ живѣе въ които и тѣне въ невѣжество, когато той запушва прозорцитѣ на своитѣ жилища съ хартия и се лишава отъ свѣтлина и чистъ въздухъ, вие отпущате пари за електрическо освѣтление, за пристройки и мобилировка на дворци, когато нѣма нужда отъ тѣхъ, толкова повече, че намъ се искаше да се даде доказателство отгорѣ, че ще трѣбва да се прави икономия, защото има криза, и когато даже Държавниятъ Глава иска да се притече на помощъ, като отстъпни половината отъ цивилната Ся листа. Сега е случай да докажете тукъ и на Българския народъ, и на Държавния Глава, че се ръководите отъ желанието на народа, че вие искате да станете отзивъ на тия народни желаниа, а не да угодите на тогози или оногози.

Като протестирамъ противъ сумата отъ 100.000 л., прѣвидена въ § 7-й на бюджета на Министерството на Обществения Сгради, азъ бихъ желалъ, за достолѣпното на народнитѣ прѣдставители и за честъ на министерството — на най-послѣ ще извършите актъ на справедливостъ, ще докажете на всѣкого, че трѣбва да се тури точка на тия прѣдсѣдателства на народната пара — искамъ отъ васъ да рѣшите заличаването на тая сума отъ бюджета на Министерството на Обществения Сгради. (Вѣло Нейчовъ ръкоплѣска.)

Паскаль Гълъбаровъ: 250.000 л. гласувахте въ минало врѣме!

Тодоръ Георгиевъ: (Къмъ Нейчова.) Не Ви е срамъ!

Спасъ Ивановъ: Ако бѣхте, г-да прѣдставители, щедри по § 2 и 3-й, то по § 7-й трѣбва да бждете малко поограничени, затова, защото въ тоя параграфъ виждаме много роскошни работи, които не трѣбва да се вършжтъ. Раскошество не трѣбва да се върши тамъ, гдѣто има оскѣдностъ. Именно сумата по буква в да се не приема и азъ съмъ противъ нея, защото е излишна. Съображенията ми за това сж слѣдующитѣ.

Още при вотирането на бюджета на Върховното правителство, азъ казахъ, че има разни источники, за да може този бюджетъ да се попълни, и указахъ на тази буква в. Ако бѣше опрѣдѣлена цивилната листа въ една цифра, тогава щѣхъ да знаемъ, че толкова пари сж опрѣдѣлени и повече нищо; но тукъ ние виждаме, че има разни параграфи, които попълнятъ сумата 1.000.000 л. и тя достига до 2.000.000 л. Азъ не знамъ, по кои съображения сж турени тия 100.000 л. и защо именно е прѣвидено за поправка на дворцитѣ въ Русе и Евксиноградъ, когато знаемъ, че при Евксиноградъ има лозя съ много по-голямъ приходи, които никдѣ не сж поставени въ бюджета? Ако тия Евксиноградски лозя даватъ голѣмо количество вина и има доста голѣми приходи отъ тѣхъ, то защо поне този дворецъ да се не поддържа отъ собствени срѣдства, а народътъ да прави това? Защо да се харчи такава голѣма сума и за двореца въ Русе, когато Негово Царско Височество или надникне единъ день въ годината въ този дворецъ или не? Това е само да се прѣдсѣдателства пари. Когато ние прѣд-виждаме по расходния бюджетъ на Върховното правителство единъ милионъ лева лично за Княза, необходими за поддържането Му, и 300.000 л. за разни телеграми и

други Негови необходимости по прѣбиванието Му въ Княжеството, и други 60.000 л. за ордени, отъ които пакъ една цифра съвпада въ расходитѣ Му — азъ мисля, че тукъ е излишно да се туря въ бюджета на Министерството на Обществениятъ Сгради сумата отъ 100.000 л., защото повечето отъ тия пари не отиватъ за работитѣ по буква *в*, а по другъ начинъ прѣминаватъ пакъ въ сжия джебъ. Ето защо, азъ намирамъ, че трѣбва да се заличи тая сума. Ако прѣд-виждаме такъвъ грамаденъ бюджетъ, то нека този, който получава толкова пари, да поддържа себе си и дворцитѣ си съ този бюджетъ. Азъ мисля, че е прѣдостатъчно за една бѣдна България да дава на Държавния си Глава 1½ милионъ лева, които сж достатъчни за всичко на Негово Царско Височество, но не да отпусчаме още 100.000 л. за нѣкакви поправки, приправки на дворци и пр., за които вие много говорѣхте, че много сребърни рѣчки и прозорци сж правени, за които не е имало нужда. Това е едно извѣртване, за да може да се оправдайтъ суми тамъ, гдѣто не сжществуватъ.

По-нататкъ азъ виждамъ и други нѣкои пунктове въ този параграфъ, въ които се прѣдвиздатъ сжщо разни суми за построяване на здания, изби за съхранение на лозови прѣчки и т. н. Азъ мисля, че буква *г* трѣбва да бѣде по-ясно опрѣдѣлена, за да може да се знае, какво ще се строи, а не така прѣзъ купъ за грошъ. Това не е мѣрило, за да можемъ да отпуснемъ такава грамадна сума отъ 350.000 л.

Не е неизвѣстно на всички, че буква *д* има прѣдъ видъ лозарството у насъ, но не знамъ дали сте запознати съ това лозарство. Ако отидете, ще го намѣрите въ най-плачевно положение. Нѣма нищо, отъ което да може да се ползува населението, а ще намѣрите само единъ бюджетъ отъ 15.000 л., който тежи на това население. Простото население не се ползува, а ако се ползватъ нѣкои, то сж единични личности, които по протекция получаватъ облагородени лозови прѣчки. За тия жилища и сайванти казвамъ, че тѣ се правятъ да живѣятъ раскошно на дача тия, които ржководятъ разсаждането на лозята. Това е вѣрно и може да се провѣри отъ всѣкого. Сжщо и за конюшнитѣ, които минахъ отъ постояннитѣ комисии къмъ правителството. Азъ мисля, че ако е необходима такава сума, тя трѣбва да се съгласи съ сумитѣ, които отпускатъ постояннитѣ комисии, или пъкъ да се прѣд-видятъ по-малко разноси за такива постройки. Затова, азъ, като възставамъ противъ сумата 100.000 л., ще моля, буква *в* да се унищожи съвършено, а по другата буква *г*, ще моля да се каже, за какво ще се харчятъ тия пари. Отъ друга страна, ако се отпускатъ суми въ букви *д* и *е*, то да се обърне внимание, да се израсходватъ за цѣльта, за която сж прѣдначени, а не да се харчятъ за извѣстни личности, които да се ползватъ, а не и общо населението.

Василъ Кънчовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ искамъ да обърна вниманието на почитаемото народно прѣд-ставителство върху тази алинея, въ която се говори за постройки на жилища, сайванти и пр. Азъ не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. Иванова. Въ Враца има единъ разсад-никъ, който захваща грамадно пространство, а пъкъ при него нѣма направена нито една колиба. Когато харчимъ

такива грамадни суми за разсадници, трѣбва да има нужнитѣ пристройки, гдѣто би трѣбвало да се работи. Напр., 100—200 души ако се събератъ да работятъ, да присаждатъ, нѣма кждѣ да се подслонятъ. Лѣтъ, когато врѣмето е хубаво, то е лесно, има кждѣ да се подслонятъ, но когато врѣ-мето е лошо, нѣма кждѣ да се подслонятъ. Та заради това, казвамъ, че прѣдвидената въ този параграфъ сума е извънредно малка. Би трѣбвало, ако искаме да се подо-бритъ разсадницитѣ, да се прибави по-голяма сума.

Желателно би било да се обясни, защо тази година не е прѣдвидено нищо за постройка на болници и учи-лища. Развѣ на всѣкждѣ въ България сж направени, та нѣма никаква нужда отъ други? Азъ знамъ много мѣста, гдѣто училищата сж лошави и непригодни. Дали нѣмаше нужда да се отпуща всѣка година по една малка сума за тѣхъ?

Освѣнъ това, дали нѣма нужда отъ болници, като напр. въ Враца има една болница, въ която всѣки, който влѣзе, умира, защото е пълна съ тахтаби? Не е ли добръ да се прѣдвиди тукъ една извѣстна сума за направа и поправка на болници? Всѣка година е имало такава сума. Миналата година сж гласувани за тази цѣль 260.000 л., а сега нищо нѣма. Такива икономии не сж прѣпоръчителни.

Послѣ, желателно би било алинея *в* на § 7-й да се обяснѣше по-подробно: защо се изискватъ тия 100.000 л., за да видимъ, дали ще можемъ да гласуваме. Ако се увѣ-римъ, че дѣйствително има нужда да се похарчатъ тия пари, за нѣкакви поправки на дворцитѣ, ще ги гласуваме, защото дворцитѣ сж държавни, и ако ги не поддържае добръ, ще се разсипятъ, а ако ги държимъ добръ, ще бждатъ въ добро състояние. Но би трѣбвало да ни се каже, кждѣ сж нужни поправки и пристройки и каква сума е потрѣбна за тѣхъ, за да знаемъ, дали да гласуваме сумата или не.

Освѣнъ това, азъ моля г. Министра на Обществе-нитѣ Сгради да обясни, дали влизатъ тукъ и сумитѣ за парковетѣ и поддържането на лозята при Евксиноградъ, защото отъ тия лози има извѣстенъ приходъ. Ние да под-държае лозята, а другъ да взима приходитѣ — то е не-прѣпоръчителна работа.

Та, азъ искамъ тия обяснения отъ почитаемия ми-нистеръ по този въпросъ.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема прѣдсѣдателятъ Жечо А. Бакаловъ.)

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Г-да народни прѣд-ставители! При разискванията по този параграфъ, г. Га-бровски не би могълъ да бѣде въ ролята си, ако не бѣше станалъ да критикува; иначе щѣше да бѣде нѣщо чудно, нѣщо необикновено. Единъ Габровски, при такова едно прахосничество на държавната пара, при такова бѣдно население, което нѣмало прозорци, за което той по-стоянно плаче, безъ да направи стѣпка за подобръние поло-жението на този народъ, мене не ме очудва, че не е мо-гълъ да се въздържи. (Никола Хр. Габровски: Вие сте въ ролята си, само когато защитавате двореца, а по-

рано, когато пишехте въ „Ворещъ“ бѣхте противъ. —
Прѣдсѣдателъ: Молиж, г-нъ Габровски!)

Касае се за поддържане на извѣстни имоти, които сж държавни. Извѣсто е, че тия имоти, за да бжджтъ въ добро състояние, трѣбва да се поддържатъ. (Никола Хр. Габровски: Стара пѣсенъ! Като че ли Вобчевъ слушама да говори тукъ!) Най-елементарнитѣ понятия за домакинството изискватъ, щото всѣки добъръ домакинъ да дава извѣстна частъ отъ своя доходъ, за да поправа своя домъ. (Гласове: Тѣй!)

Г-да народни прѣдставители! Сравнението, което се прави, не го считамъ за обидно, защото то е тенденциозно.

Викаме едно лице, което го поставяме на най-високото стъпало на държавния строй, ограждаме личността Му съ неприкосновеностъ, туряме го вѣнъ отъ нашитѣ партизански страсти, като върховенъ наблюдателъ на добрия ходъ на една държава...

Никола Хр. Габровски: Пакъ ще издавате в. „Ворещъ!“

Петъръ Н. Даскаловъ: Когато дойджтъ народняцитѣ, пакъ ще издаваме!

Иванъ Вѣлиновъ: Взимаме актъ отъ думитѣ на г. Даскалова! (Смѣхъ.)

Петъръ Н. Даскаловъ: Пакъ ще издаваме, защото не искаме да има едно такова управление, като народняшкото! Ние сме се борили и пакъ ще се боримъ!

Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ: (Продължава.) Казвамъ, г-да народни прѣдставители, че когато ние имаме едно лице, което поставяме вѣнъ отъ нашитѣ партизански страсти и което лице, споредъ основния законъ, е върховниятъ вождъ на една държава, ние повдигаме въпросъ за 100.000 л., които му се даватъ за извѣстни цѣли. Казвамъ, г-да народни прѣдставители, че тия пари, макаръ да му се не даватъ лично Нему, се даватъ, защото, споредъ Неговото положение, като върховенъ началникъ, било на войската, било на нашето управление, Той има нужди, отъ които не може да се отклони. Е добръ, г-да народни прѣдставители, когато едно правителство дохожда и прави икономия отъ 7 милиона лева, когато дохожда едно министерство, което не е прѣнебрѣгнало ни най-малкия источникъ за да подобри бюджета на държавата... (Дамянъ Цековъ: Ами безусловно фондове?) Вие, г-да народници, най-малко имате право да говорите. Вие ограбихте България! (Смѣхъ въ лѣвицата. Дамянъ Цековъ: Сбърка! Ти не ни познавашъ.) Вие сами не знаете какви сте. Та казвама, че и по този параграфъ, Министерството на Обществениятъ Сгради, не е прѣстѣжило онова правило, отъ което се е ръководило за да направи изисканата икономия. Този параграфъ миналата година бѣше 250.000 л., а тази година 100.000 л. Вѣроятно, ще дойде врѣме, когато този параграфъ ще бжде съвършено излишенъ, ако вървимъ така. Но г. Спасъ Ивановъ трѣбва да знае, че народняцитѣ сж гласували не 250.000, а 450.000 л. (Спасъ Ивановъ: Кой е гласувалъ?) Да каже Вѣлко Нейчовъ, ако не е така. Вие трѣбва да знаете, че държавниятъ бюджетъ е едно нѣщо, което

не може да се прѣскочи. Тѣ отпускали 400.000 л., ние ще отпуснемъ 100.000 л. и постепенно-постепенно може да се заличи този параграфъ.

Азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че безъ стѣснение можъ да говоржъ за този параграфъ и казахъ, че сравнението, което се прави съ менъ и Вобчева, ни най-малко не ме тревожи, защото... (Никола Хр. Габровски: Той искаше да покрие България се съ дворци!)... на бѣднитѣ работници отъ залъка на устата, освѣтъ да развращава. (Никола Хр. Габровски: Азъ ли? Не те е срамъ!)

Никола Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! По § 7-й, отъ глава IV, имамъ да направжъ слѣдующитѣ бѣлѣжки. Бихъ желалъ да виджъ въ този параграфъ постройки такива, каквито сж необходими, пакъ ще кажъ, на първо мѣсто на държавата. Ние приехме единъ законопроектъ по принципъ за десетъка. Вѣроятно този законопроектъ ще стане законъ и на основание на този законъ, по какъвто начинъ и да събираме десетъка, ние ще накараме населението да носи този десетъкъ по пристанищата, а ние имаме сжщитѣ тия пристанища не такива каквито ги заварихме, но може да се каже влошени. Ще изложимъ данъкоплатеца да стои безъ покривъ въ колата по 2—3 дена, докато прѣдаде десетъка. Би било желателно да се прѣдвиджтъ въ този параграфъ такива постройки, такива расходи, независимо отъ тия, за които упоменж г. Кичновъ, като за построяване училища, болници и т. н. За голѣмо съжаление виждама въ този параграфъ расходи, които не дотамъ оправдаватъ своето значение.

Петъръ Н. Даскаловъ: Направѣте прѣдложение, което да се постави на дневенъ редъ!

Никола Константиновъ: Ако обичате, г-да, и прѣдложение да направжъ; но нѣма да го приемете.

Петъръ Н. Даскаловъ: Ще го приемемъ!

Прѣдсѣдателъ: Молиж, г-да, недѣйте се расправа!

Никола Константиновъ: На първо мѣсто, както ви казахъ, вижда се една сума, върху която се произнесохъ мнозина отъ господата, и то затуй, защото, или тя е неясна и непонятна, или очевидно е излишна, и защото за сжщата цѣль нѣколко години подъ редъ е отпускано и по-голѣми суми отъ тази — както нѣкои господа забѣлѣжихъ, че миналата година били отпуснати 250.000 л., (Паскалъ Гълъбаровъ: По-рано 400.000 л.) а по-рано и 400.000 л., както казахъ. Би било желателно да се знае: тия пари, които сж похарчени, дали сж отишли по своето назначение и ако сж отишли по своето назначение, мисля, че нѣма нужда да даваме тая година 100.000 л., при тая оскѣдностъ за нуждитѣ на бюджета. (Паскалъ Гълъбаровъ: Това е правилъ Стоиловъ!) Това, което е правилъ Стоиловъ, не е оправдание за васъ, г-да!

Затуй, азъ мисля, че народното прѣдставителство, а тѣй сжщо и г. министърътъ, ще се съгласжтъ да се отхвърли кредитътъ по буква в на § 7-й, а прѣдвидената сума отъ 150.000 л. по буква а да се приеме въ размѣръ най-много на 100.000 л., а пъкъ по буква г да се приеме само 100.000 л. и то по тия съображения по буква г, защото

сметамъ, че последната частъ, гдѣто е казано: „и разни инсталации въ тѣхъ и въ свършениѣ“ могли бихме да минемъ и безъ тия инсталации, които, може би, сѫ проектирани, но които стоѣтъ неизвѣстни за Народното Собрание. Така щото, отъ една страна неизвѣстността, а отъ друга страна голѣмината на сумитѣ ми даватъ право да прѣдложъ, да се задоволимъ само съ 100.000 л., които да удовлетворѣтъ нуждитѣ по буква з на § 7-й.

Азъ вѣрвамъ, г-да народни прѣдставители, че вие ще се съгласите съ моето прѣдложение, като имате прѣдъ видъ отъ една страна финансовото положение на страната, което, че е затруднително, самъ г. Министърътъ на Финанситѣ признава, а отъ друга страна кризата, която е налегнала цѣлия народъ, ще бѣде ако не облекчена, то поне хората ще мислѣтъ, данъкоплатцитѣ ще бѣдѣтъ въ увѣреностъ, че Народното Собрание държи сметка за тѣхното положение, за тѣхното песносно финансово положение и не прехосва държавната пара, тогазъ когато всѣки се старае да прави икономии отъ гдѣто може.

На свършване азъ, като забѣлѣзвамъ, че отъ прѣдложения бюджетопроектъ, при всичко че г. министърътъ е направилъ една икономия отъ 370.000 л., могли бихъ да се направѣтъ 400—450.000 л. По този параграфъ, моля, отъ тая икономия да се прѣдвиди колко-годѣ малко подобръние на пристанищата и особено край Дунава да се направѣтъ какви-годѣ дѣсчени бараки, за да можѣтъ да се спиратъ хората подъ покривъ, а не да стоѣтъ въ калѣта. Независимо отъ това, постройката на кейове е належаща, защото безъ тѣхъ губи имуществено и държавата, губѣтъ и частни лица, страдатъ интереситѣ на държавата, страдатъ интереситѣ на частни лица.

Освѣнъ това, би било желателно да се прѣдвидѣтъ расходи поне за дѣйствителни държавни нужди. Вие имате, г-да, митници и митнически пунктове; нито едно здание нѣмате солидно, нѣмате нито една магация, гдѣто да се стовари било чужда стока, било държавни материали. Така че, какви годѣ здания бихъ могли да се направѣтъ отъ икономията отъ 400.000 л., която ще се направи по тоя параграфъ.

Прѣдседателъ: Г-нъ Кьойбашиевъ има думата. (Гласове: Нѣма го!) Тогазъ, има думата г. Таслаковъ.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми се струва, че най-малко имаме право да смѣсваме името на Кнѣза, когато разглеждаме бюджета. Нѣма защо да нападаме Кнѣза, когато намъ се прѣдлага отъ отговорни министри единъ бюджетъ и ние имаме пълна власть да го вотираме или не. Азъ, като ще говорѣмъ по тоя въпросъ, ще направѣмъ абстракция, както отъ личността на Кнѣза, така и отъ личността на настоящия Министъръ на Обществениѣ Сгради, г. Тончевъ. И увѣренъ съмъ, че нѣма да убѣдѣмъ народното прѣдставителство, нито ще накарамъ г. министра да се съгласи да измѣни това, което е прѣдложилъ; но азъ ще говорѣмъ отъ това становище, че разискванията по единъ бюджетъ иматъ значение не само за товъ, що ще се приеме тукъ, но тѣ иматъ значение и за законното управление на страната, иматъ значение и за

общественото мнѣние (Иванъ Я. Поповъ: И за галерията!) Ако имаме прѣдъ себе си ясно всичкитѣ разисквания въ бившитѣ събрания, разгледали добрѣ, ние ще можемъ да си съставимъ едно понятие, какъ трѣбва да разискваме сега и какъво трѣбва да приемемъ.

Всички тукъ господа признаватъ, че имаме една криза, която най-напрѣдъ се показва да бѣде финансова, сетѣ стана парична, а най-сетѣ икономическа. Мнозина тѣлкуватъ, че тая криза проистича отъ неурожая, който прѣзъ последнитѣ години имаме; други казватъ, че тази криза, проистича отъ нашия намаленъ износъ; трети пъкъ казватъ, че наводнението и градобитнината сѫ били причината. Всичко това може да има значение за кризата, г-да народни прѣдставители, но то не е важната причина. Важната причина, за гдѣто ние имаме такава криза, и то криза растяща, а не криза въ последния периодъ, тя е, че отъ десетина години насамъ се прехосва народната пара, измѣква се народниятъ трудъ и се прехосва за работи, които нищо не произвеждатъ и за работи луксозни. Ето отъ еждѣ произлиза кризата. Когато се харчѣтъ много пари за луксозни работи, тогава се поощрява гуленето, раскошѣтъ; тогава всѣки, като види, че отъ малко работи получава много, харчи много и ангажира бѣдѣщата своя печала и се вижда като патка на ледъ. Така е станало съ нашата държава, така е станало и съ частнитѣ лица, които днесъ сѫ принудени да понесѣтъ тежката криза, която криза никакъ не е донесла нѣкоя стихия, а тѣхниятъ умъ, че правѣтъ раскошество.

Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми се струва, че като исхождаме отъ тая точка зрѣние, ние ще се съгласимъ върху обстоятелството, че настоящиятъ кабинетъ е дошѣлъ подъ натиска на финансови нужди и нему най-много прѣдстои да се загрижи за това. Когато ние разглеждахме бюджета параграфъ по параграфъ, когато разглеждахме § 5-й, ние всички искахме да се увеличи тоя параграфъ за нѣкои полезни и производителни работи на страната, да увеличимъ расходитѣ по направата на пѣтищата; тогава всички възстанахъ противъ насъ, и комисия, и правителство, а сега, когато се касае работата за раскошъ, никой не обѣлва жбъ; напротивъ, и болшинство, и правителство иска да се увеличи параграфѣтъ. Недѣйте мисли, г-да прѣдставители, че ако намалимъ бюджета съ нѣколко милиона лева, не съ два милиона, както сте направили вие, но съ 5 или 15 милиона лева, ако другитѣ пари, които взимаме отъ населението, не ги употребимъ за производителни работи, за работи, които ще се отразѣтъ добрѣ за населението, то тогава ние никаква икономия не правимъ. Вие правите икономия на гледъ, но въ сжщностъ не правите — прехосничество правите, само съ нѣколко милиона по-малко. Ето защо, всѣки отъ насъ трѣбва да възстане противъ тоя параграфъ. Азъ виждамъ въ глава IV § 7-й, подъ букви: а, б, в и пр. да се прѣдвиждатъ суми, подъ различни букви за една и сжща цѣль. Менѣ ми се струва, че това се прави не съ толкова добра цѣль. Раздѣлили сѫ тоя параграфъ на букви за да изглеждатъ сумитѣ по-малки, а ако нѣкой се заинтересова и ги събере ще види, че тѣ

правятъ 645.000 л. Тѣй напр., по буква а искатъ се за поддържане и поправка на държавни здания и за пристройки къмъ тѣхъ — 150.000 л.; по буква б, за обграждане, регулиране или отчуждаване мѣста около тия държавни здания, направа на тротоари, водопроводи, канали и пр. за сжитѣ здания — 10.000 л.; по-надолѣ вие говорите за двореца въ Евксиноградъ. Азъ съмъ съгласенъ, че дворцитѣ сж държавни здания, че държавата трѣбва да ги държи въ исправностъ, но нѣмате право да раздѣляте сумитѣ въ отдѣлни букви, а трѣбва да кажете въ една буква: „за държавни здания“. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Тогава повече ще похарчатъ за дворцитѣ!) Тогава ще имаме едно по-ясно понятие че се прѣдвиждатъ за такива работи 600.000 л. Но, г-да, азъ не съмъ съгласенъ, че ние трѣбва да харчимъ бесконечно за поддържане на дворцитѣ. Когато разглеждахмѣ § 1-й отъ бюджета на Върховното правителство, ние всички бѣхме съгласни да се отпуснатъ единъ милионъ лева за цивилната листа, а така също не по наше съгласие се прѣдвидѣхъ и 300.000 л., които не могатъ да служатъ за нищо друго, освѣнъ за издържане кжцитѣ на Княза, а пъкъ кжцитѣ на Княза сж: въ София една, въ Русе една и въ Евксиноградъ една. Ние нѣма защо да отпускаме други пари за обдържане на тия кжщи, защото, ако дадемъ и други пари, тия 300.000 л., може би, отиватъ нѣкакъ си злѣ, може би, се злоупотрѣбватъ отъ тия, които Княза е оставилъ да му държатъ смѣткитѣ. Азъ, не прѣди много врѣме, четохъ въ вѣстникитѣ, че тамъ имало нѣкои хора, които злоупотрѣбватъ тия суми. Ето защо, ако ние направихмѣ грѣшка, че отпуснахмѣ 300.000 л., да не правимъ друга грѣшка да отпуснемъ други 300.000 л. Ако вземемъ контролтѣ въ нашитѣ ржцѣ, ще накараме Княза да обърне по-голъмо внимание, кждѣ се харчатъ тия пари. Тогава Той ще може да инсталира и да прави каквото ще въ своята кжща, т.е. въ кжцитѣ, които ние, като народъ, сме му отпуснали и Той, като Князь на България, живѣе, тѣй като тѣ сж собственостъ на държавата.

Мнозина казватъ, че и по-лани сж отпуснати 250.000 л.; може да е вѣрно, толкова да сж прѣдвиждани, но още по-вѣрно е, че тогава може да сж правени дворци. Тогава като е правенъ единъ дворецъ, нѣма защо да го правимъ още веднажъ, за да сж потрѣбни още 100.000 л. да се отпуснатъ. Ако пъкъ има нѣщо искъртено и трѣбва да се поправи, не сж потрѣбни толкова пари за поправки — доста ще бждѣтъ 10.000 л. Азъ мисля, дворцитѣ на Българския Князь не толкова лесно се развалятъ, защото сж затворени за Българския народъ! На други мѣста съмъ виждалъ, че всѣки може да мине прѣзъ тѣхъ, а тукъ имъ е турена стража, та не може да се видятъ. Може да живѣятъ бухали въ тѣхъ — ние не знаемъ. Знаемъ, че въ другитѣ цивилизовани държави цивилната листа на държавния глава е опрѣдѣлена толкова и толкова лева и съ това се свършва. А отъ тази цивилна листа той си купува и си прави всичко, каквото му трѣбва: ламби, кюмюръ и пр. Ето защо, ние трѣбва да възстанемъ противъ този параграфъ и азъ искамъ отъ кабинета на Либералната партия

да се внесе единъ законъ, съ който занаяпрѣдъ да се запрѣтатъ всичкитѣ расходи за луксозни работи; иначе нѣма да има край. Ние ще прѣдвидимъ сто хиляди лева, други утрѣ ще се явятъ по-любезни и ще отпуснатъ 200.000 л. И правъ е г. Габровски, като каза, че когато българскитѣ граждани живѣятъ въ дунки, въ кжщи съ единъ прозорецъ, когато нѣматъ пари да си купятъ стъкло за прозореца, ние, прѣдставителитѣ, даваме много пари за луксозни работи. Съ това недѣйте мисли, че угаждате нѣкому; не трѣбва министерството съ това да мисли, че угажда на Князя; то само се излага. Азъ съмъ увѣренъ, че ако ония 300.000 л., които му даваме съзнателно, се употребятъ съ добра отчетностъ, ще му послужатъ за тия работи, които се искатъ тукъ на ново, и нѣма нужда да се излага на критиката на българското население. Вие мислите, че партиитѣ разгорещаватъ огъни въ населението. Не е вѣрно. Въ населението се е съставило понятие, че Българскиятъ Князь прахосва паритѣ на Българския народъ. (Дѣйствицата: Не е вѣрно!)

Прѣдседателъ: (Звъни). Г-нъ Таслаковъ! Ограничавайте се да говорите по въпроса!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Населението си е съставило туй понятие затова, защото не сж се намѣрили български министри да направятъ, щото никой да не замѣсва името на Княза, да знае всѣки, че българското правителство управлява и то дава всѣкому своето: на Князя колкото трѣбва и за държавнитѣ работи колкото трѣбва. Ето защо, българското правителство, каквото и да бжде то, не прави добро нѣщо за българския Държавенъ Глава, не уличава неговото положение въ страната, когато отпуска суми въ неразбория.

Ето защо, като излизамъ, отъ тази точка зрѣние, азъ възставамъ противъ всичкитѣ тия суми и прѣлагамъ да се прѣдвиди една сума само за поправки, за довършване недовършени здания, а не за нови. Само 150 хиляди лева да се прѣдвидятъ, а всичко друго да се заличи. Само тогава ще докажемъ, че правимъ икономии, и тогава можемъ да избѣгнемъ кризата, когато възстанемъ противъ луксознитѣ масрафи. Иначе, когато намалявате сумитѣ за кжтищата, когато намалявате за училищата, когато затваряте болницитѣ, тогава не правите икономия, а правите зло на населението. И даже увеличавате кризата, която иначе би се прѣмахнала. Прочее, свършвамъ, като желая, щото цѣлиятъ този параграфъ да се заличи и да остане само подъ една буква а съ сума 150.000 л.

Тодоръ К. Шипковъ: Г-да народни прѣдставители! Ако вземамъ думата по тази глава, то е само да поискамъ нѣкои обяснения отъ г. Министра на Обществениятъ Сгради. Искамъ да обърнъ вниманието ви, прѣди всичко, върху буква а и буква г. Въ буква а се прѣдвиждатъ за поддържане и поправка на държавни здания и за пристройки къмъ тѣхъ 150.000 л., а въ буква г се прѣдвиждатъ за довършване строянитѣ се държавни здания и разни инсталации въ тѣхъ и въ свършенитѣ 350.000 л. Чини ми се, че тука е пропуснато едно нѣщо, а именно изброяването по име зданията, които ще се поправятъ, зданията, които ще се градятъ, и зданията, въ които ще се пра-

вижът инсталации. Ако се направеше това изброяване щеше да се избегне онази неприятност — да критикуваме кого и да е, че тази сума, която се прѣдвижда въ този или онзи параграфъ, се употребява за други цѣли, а не за прѣд-назначената имъ цѣль. Освѣнъ това, искамъ да попитамъ г. Министра на Обществения Сгради, дали въ тѣзи двѣ букви е прѣдвидено нѣщо за нашата държавна Александровска болница? Вие знаете, че единствената болница, съ която Българскиятъ народъ си служи и съ която той се гордѣе, е именно Александровската болница. Прѣди нѣколко седмици азъ имахъ случай да отидѣ въ тази болница и когато останахъ въсхитенъ отъ вътрѣшната наредба и отъ голѣмата полза, която тя принася на Българския народъ, азъ съвършено останахъ очуденъ, когато видѣхъ, че тази болница не е още обградена съ дуваръ. Кучета, добитѣкъ и разни външни хора се скитахъ изъ двора ѝ. Близко до болничните здания забѣлѣжихъ малки кръчми, дюкенчета (Смѣхъ.) и, навѣрно, вечерно и нощно врѣме тѣ се посѣщаватъ отъ болните, безъ да бждатъ контролирани. Въ Министерството на Обществения Сгради, въ архитектурното отдѣление, има единъ дълъгъ рапортъ отъ Дирекцията на болницата, въ който се излагатъ нѣща, които сж се случвали въ тая болница, вслѣдствие на липсата на ограда, които всѣки единъ отъ васъ ако ги прочете, крайно ще се възмути. Ставали сж въ тази болница нѣща, било отъ солдати, било отъ други по-високопоставени лица, които никакъ не правятъ честь на нашата държавна болница. И азъ ще се радвамъ, ако въ тѣзи букви има прѣдвидена сума, за да се направи една ограда за тази болница и се избѣгне занепрѣдъ повтарянето на подобни нѣща. Вие знаете, че една болница безъ ограда е изложена на всевъзможни злоупотребления. Много отъ веществените доставки на тази болница се изнасятъ отъ прислужителите въ твърдѣ голѣмъ размѣръ, щомъ като нѣма една врата, отъ която всѣки да излиза и да влиза. Азъ ще напомня какви злоупотребления ставатъ само по единъ артикулъ. Шестъ тенекии газъ се горятъ за една нощъ въ тая болница. Какъ е възможно да се изгори толкова газъ въ една нощъ въ тая болница? Правя тая бѣлѣжка, за да обърнѣ вниманието на г. Министра на Обществения Сгради върху тоя рапортъ. И по-пече не сж означени разните здания, за които тази сума ще се употреби, мисля, че г. Министерътъ на Обществения Сгради ще направи добръ, ако прѣдвиди една сума отъ тѣзи прѣдставени суми за ограда на тая болница.

Друго нѣщо, което забѣлѣзвамъ въ тая глава, е това, че въ всичките други бюджетопроекти срѣщу всѣки параграфъ е означено и расходната сума за миналия бюджетъ, а пъкъ тукъ, въ тази глава, това нѣщо е пропуснато. Ако вземете глава IV и видите срѣщу всѣка буква, какво е похарчено прѣзъ 1899 год., вие ще намѣрите, че никаква цифра нѣма да е поставена. Напр. по буква а отъ ланския бюджетъ сж похарчени 220.000 л., а пъкъ тукъ нѣма да е казано нищо. Така щото не може даже да се ориентира човѣкъ, какъ стои параграфътъ въ тазгодишния бюджетъ въ сравнение съ ланския. Въ буква б на бюджета за миналата година е била прѣдвидена сумата 15.000 л. Впро-

чемъ, нѣма какво особено да говоримъ по тая сума, като виждамъ, че сумата е равномерно намалена, и сега е прѣдвидено само 10.000 л. Но по буква г ще кажа това, че когато миналата година сж били прѣдвидени 100.000 л., тая година се прѣдвиждатъ 350.000 л. Въ края на тая глава има една крупна сума исцѣло за цѣлата глава. Отъ нея се вижда, че въ ланския бюджетъ сж били прѣдвидени 1.015.000 л., а тази година се прѣдвиждатъ 645.000 л. Но ако вземете ланския бюджетъ, вие ще видите, че въ него сж исхвърлени 4 други букви, които възлизатъ на една сума отъ 430.000 л. Така щото, като извадимъ тия букви, които въ тая глава не се прѣдвиждатъ сега, излиза че никакво намаление нѣма въ тая глава; напротивъ, има едно увеличение отъ 60.000 л. Сега, че може да се направи значително намаление въ тая глава, нѣма никакво съмнѣние; и азъ съжалявамъ, че въ една година, какзато е настоящата, когато, за да излѣземъ отъ тази финансова криза, се взиматъ всевъзможни крайни мѣрки, когато населението е достигнало до най-отчаяно положение и едва може се прѣхранва, съжалявамъ, казвамъ, че не сж се взели мѣрки да се намали тая глава поне съ 200—300 хиляди лева, а, напротивъ, виждаме, че тя е увеличена съ 60.000 л. Това е, което имахъ да кажа по тази глава отъ бюджетопоекта.

Прѣдседателъ: Г-нъ Арсениевъ има думата! (Гласове: Нѣма го.)

Г-нъ Габровски има думата.

Никола Хр. Габровски: Г-да прѣдставители! Ако взехъ думата, взехъ я не да повторимъ това, което се е говорило вече, но да поискамъ едно обяснение отъ г. Министра на Обществения Сгради, за да не става втори пътъ нужда, или чрѣзъ интерпелация, или по другъ начинъ, да искамъ тия обяснения. Мисля, че тукъ му е мѣстото, понеже въ бюджета се прѣдвиждатъ суми за поддържане на държавните имоти, на държавните здания, да кажемъ, че бихъ желалъ г. министърътъ да отговори — или г. Министерътъ на Финансите — държавните лозя въ Евксиноградъ какъ се поддържатъ днесъ, отъ държавата или отъ Държавния Глава? Искамъ тия обяснения, защото, както ви е извѣстно, при бившето правителство бѣхъ направилъ една интерпелация къмъ г. Министра на Финансите за експлоатирането на тѣзи лозя и тогава г. Министерътъ на Финансите, Теодоровъ, не можа да ми даде никакъвъ отговоръ. Това е всеизвѣстно. Тогава той каза само, че не е работа на правителството да се мѣси въ смѣтките на двореца, когато е извѣстно, че споредъ законите у насъ този дворецъ е държавенъ и не е даденъ на експлоатация по надлежния редъ. (Прѣдседателъ: Вие говорихте по тоя параграфъ повече отъ всички други, та сега нѣма защо да повтаряте!) Моля Ви, г-не прѣдседателю, не ме ограничавайте. Азъ говоримъ за лозята въ Евксиноградъ, защото държавата прѣдвижда суми за тѣхното обдържане. (Прѣдседателъ: Азъ Ви дадохъ думата да говорите по § 7-й!) Не е тъй, както Вие разбирате! (Прѣдседателъ: Азъ разбирамъ тъй, както ми заповѣдва Правилникътъ!)

Въ буква *г* отъ сѣция параграфъ, освѣтъ това, се прѣдвиздатъ 350.000 л. за досвѣршване строящитъ се държавни здания и разни инсталации въ тѣхъ и въ свѣршенитъ. Азъ желая да знамъ, какви здания има да се досвѣршватъ прѣзъ идущата година, защото въ миналогодишния бюджетъ подробно сж указани цѣлитъ, за които сж отпуснати суми. Напр. тамъ сж прѣдвидени суми за една митрополия, прѣдвидени сж и 80.000 л., за построяване на новъ дворецъ въ Пловдивъ. . . . (Вълко Нейчовъ: 300.000 л!) 80.000 л., а не 300.000 л. Прѣдвидена е и една сума за направата на гимназия въ Русе и т. н. Сега, въ настоящия бюджетъ, всички тия, видове параграфи сж слѣти въ една буква *г* и съ сумата 350.000 л., която не се знае за какво ще бжде употребена. Ние имаме основание да мислимъ, че, може би, нарочно сж раздробени на разни параграфи съ цѣлъ да се прокара намалението на оная сума отъ 100.000 л., която е прѣдвидена въ буква *с*. И възможно е пакъ да се отпуснатъ 250.000 л. за дворцитъ и то подъ името „държавни здания.“ Ето защо, азъ моля г. министра да даде и тия обяснения.

Вълко Нейчовъ: Г-да! (Христо Ив. Поповъ: Тѣ говорихъ и сега повторно имъ се дава думата! — Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Нейчовъ не е говорилъ!) Азъ въ началото още исказахъ намѣрението си, че ще гласувамъ за бюджетопрокта на г. Министра на Обществения Сгради; обаче, въ мисълта си правѣхъ резерва, когато дойде на разискване прѣдметътъ, който сега дебатираме, да си кажемъ думата специално по статиятъ. Ние, г-да, всички знаемъ, че Българскиятъ народъ има нужда отъ помощъ за необходимитъ нѣща. Така напр. ще настояж да кажемъ, че вие, за една окаяна сума, закрихте една болница за едно население, което изгори чергитъ си, което изгори колибитъ си, което се е осждило на смъртъ; закрихте тая болница само за икономия. Поибренци сж първитъ, които сж вдигнали знамето за освобождението подъ прѣдводителството на попъ Недѣля Ивановъ, и тѣхното училище, отъ какъ е съединена Сѣверна съ Южна-България, стои недоуравено. Тѣ поискахъ една окаяна помощъ да си построятъ училище за дѣцата, които надминаватъ 300, защото селото има повече отъ 600 къщи, но не имъ се даде и това училище още стои така, безъ да може да се употребѣи за цѣльта, за която е прѣдназначено, защото е неизлѣпено и безъ прозорци, за което трѣбва само една окаяна сума отъ 2.000 л. Като казвамъ, че училището въ Поибрене стои необлѣпено и безъ прозорци, то е да направѣмъ упрекъ на единъ народникъ министъръ, съ който сме били най-добри приятели. Искамъ да кажемъ за г. Величкова. Г-да! Единъ народнишки Министъръ на Народното Просвѣщение е отпусналъ 15.000 л. на едно село отъ 80 колиби въ Карловската околия, когато той е отпусналъ само 5.000 л. на една голѣма община, като Поибренската. Г-да! Ако стпущаме за дворцитъ, ако отпущаме за конюшни, ако отпущаме за лозята въ Евксиноградъ съ стотини хиляди лева, грѣхота е, срамота е да се сжжнимъ да отпуснемъ една окаяна помощъ на общини, които безъ тѣхъ не могатъ да иматъ една стрѣха, дѣкато да учятъ дѣцата си.

Г-да! България, това, което ще я направи щастлива, не сж дворцитъ, не сж позлатенитъ тавани; това, което ще направи България щастлива, то е едно честно, едно интелигентно управление, което да улесни на България сръдствата да може да сжществува. Зеръ въ Цариградъ нѣма дворци, зеръ тамъ нѣма сараи? Има ги безброй все съ позлатени тавани, но това не прави щастливи подданицитъ на Султана, защото нѣма правосѣдие, нѣма миръ за хората тамъ. (Ржкоплѣскане.) Въ рѣдкитъ си сръщи, които съмъ ималъ съ Негово Царско Височество Господарѣтъ, ошастливилъ ме е съ увѣрението, че той има всичкитъ благи намѣрениия, които единъ добъръ баща има спрѣмо сѣмейството си и, слѣдователно, азъ не мисля, че Негово Царско Височество ламти за една окаяна сума отъ 100.000 л. да си шари таванитъ на дворцитъ. Това, което той ламти, то е да сме добри управители, щото Българскиятъ народъ, намѣсто да му се даде, прѣмо или косвено, претекстъ да проклѣна и Князь, и правителство, да прославява и благовлава оногова, който занимава тоя тропъ.

Г-да! Народнишкитъ министри, народнишкото болшинство, отъ което имахъ честта да съмъ, ние всички казвахме така: нашиятъ девизъ бѣше ето какъвъ. Вие имате всичкия интересъ да го чуete отъ устата на единъ народникъ. (Смѣхъ.) Ние всички си казвахме: „ние не само не щемъ прѣзъ всичкото врѣме на нашия мандатъ да влизаме въ конфликтъ, откритъ или подземенъ, по който да било въпросъ, даже и най-ситниятъ, съ Негово Царско Височество, (Христо Г. Поповъ: Калето отъ вжтрѣ искате да вземете!) но даже не искаме да му дадемъ сѣнка отъ подозрѣние, да ни мисли, че сме способни за такива конфликти съ него“. И, г-да, когато всички искахме, божемъ да угодимъ на Негово Царско Височество, ние, въ една минута, когато най-малко се надахме, намѣрихме се вънъ отъ властта. (Смѣхъ. Ржкоплѣскане.) Азъ, г-да, не искамъ да съмъ шеговитъ, не искамъ да съмъ лошъ пророкъ, но мисля, че на либералното правителство, на либералното болшинство сжщата участъ се резервира и можемъ да му прѣдскажемъ срока. Азъ обявявамъ, безъ страхъ да не угодж на Негово Царско Височество — напротивъ, при Неговитъ рицарски чувства, азъ мисля, че му много угаждамъ, като държж този языкъ въ обществото — обявявамъ, че съмъ противъ кредита, отпуснатъ въ бюджетопрокта на г. Министра на Обществения Сгради за сумата 100.000 л. Окончателно съмъ противъ тоя кредитъ.

Атанасъ П. Краевъ: При разискването на бюджета на Върховното правителство, доколкуто помнѣж, г. Министърътъ на Финанситъ, занитванъ отъ уважаемия нашъ другаръ, г. Каравеловъ, дали сумата 300.000 л. ще бжде единствена за поддържане на дворцитъ, той отговори утвърдително и мисля, че тогазъ категорически заяви г. Министърътъ на Финанситъ, че въ никой другъ бюджетъ нѣма да има нито стотинка за сжщата цѣлъ — за отопление, освѣтление, поправки на дворцитъ и пр. Прѣдъ видъ на тази министерска декларация, азъ мисля, че сумата 100.000 л., която фигурира въ § 7-й по бюджета на Министерството на Обществения Сгради, е съвсѣмъ неумѣстна. Тая сума

ще трѣбва, или да се заличи, или пъкъ да се прѣдвиди за потрѣбване на една друга нужда. Една такава нужда е онай, за която споменахъ при обсъждане бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла. Тогазъ, припомнямъ си, Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, г. Радославовъ, ми отговори, че нѣмало нужда да се прѣдвижда въ неговия бюджетъ, въ отдѣла „Санитарна частъ“, тъй като сжщата сума за тази цѣль щѣла да се прѣдвиди въ бюджета на Министерството на Обществениѣ Сгради. Въпросътъ се касаеше за единъ необходимъ расходъ — за канализиране колекторитѣ на Шуменската военна и гражданска болници. За нечистотията на тия болници, азъ тогава ви расправихъ, а и сега повтарямъ да кажъ, че тѣ минаватъ прѣзъ крѣпостния баталионъ, оттамъ минаватъ по край казармата на пионерната дружина, сегнѣ влизатъ въ една малка рѣчичка и се разливатъ по брѣговетѣ, като заразяватъ атмосферата и отиватъ къмъ казармата на 5-й артилерийски полкъ, отъ гдѣто къмъ края на града се втичатъ въ общата рѣчичка „Боклуджа“ и отиватъ по-нататъкъ. Е добръ, за да може да се запази здравето не само на мѣстнитѣ жители, но и на войницитѣ въ казармата на пионерната дружина и крѣпостния баталионъ, необходимо е да се прѣдвиди една сума отъ 50.000 л. Направѣте това и вие ще сте направили една велика услуга, не само на жителитѣ отъ единъ важенъ и голѣмъ градъ, като Шуменъ — който много пострада отъ наводнението, който е изгубенъ икономически, е въ много лошо положение, и, слѣдователно, като имате прѣдъ видъ заслугитѣ на този градъ къмъ България, той има право да расчитва на всички блага, които може да му даде правителството и Народното Събрание — но въ сжщото врѣме ще направите една голѣма услуга, като запазите здравето на войската. Менѣ ми се струва, че ако по текущия бюджетъ за поддържане на дворцитѣ е била прѣдвидена и вѣроятно ще се е исхарчила една сума отъ 250.000 л., нѣма нужда да се прѣдвижда за сжщата цѣль и сега още 100.000 л. въ бюджета. Прочее, азъ моля, сумата по буква в да се намали на 50.000 л. и тия 50.000 л. да се израсходватъ за канализиране на колекторитѣ на Шуменскитѣ болници — гражданската и военната, относително които Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, г. Радославовъ, отъ официалната трибуна бѣше заявилъ, че въ бюджета на Министерството на Обществениѣ Сгради ще се прѣдвиди пужниятъ кредитъ. А пъкъ за дворцитѣ, както казахъ, има вече вотирана сума и тя ще бѣде повече отъ достатъчна.

Прѣдседателъ: Г-нъ Министерътъ на Обществениѣ Сгради има думата.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣди да се вотира § 7-й, считамъ за длъжностъ да дамъ нѣкои обяснения по всички бѣлѣжки, които се направихъ отъ г. г. народнитѣ прѣдставители. На въпроса на г. Габровски: кой обработва лозята въ Евксиноградския дворецъ и кой прибира дохода, не можъ да отговоря, защото тая глава е за поддържането и поправката на държавнитѣ здания, а не за лозята. Съгласно чл. 53-й отъ Конституцията, държавнитѣ имоти се управляватъ отъ

Министра на Финанситѣ, и той е, който може да отговори на запитването на г. Габровски.

Сега, азъ бихъ желалъ да не сжществува нито едно перо отъ тази глава, обаче, това не е възможно, защото, ако имаме държавни имоти, които сж построени, или ако желаемъ да построимъ нови, трѣбва да харчимъ за поддържането на първитѣ, а така сжщо за довършване на тия, които сж почнати. Въ пунктъ а отъ § 7-й се говори за поддържане и поправки на държавни здания; иска се една сума отъ 150.000 л. Вие знаете, г-да народни прѣдставители, че въ България имаме за милиони държавни здания, като захванете отъ Народното Събрание и свършите съ всички други здания, въ които се помѣщаватъ разни правителствени учреждения: сждилища, болници и пр. Даже нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители чухте въ какви черни краски описахъ положението на болницитѣ. Ако при тежаваме държавни здания за милиони, разбира се, че трѣбва да харчимъ за поддържането имъ прѣзъ годината извѣстни суми. Вие знаете, че колкото по-малко ремонтирате кжщата си, толкозъ повече тя се разсипва и за поправянето ѝ се изискватъ повече пари. Ако едно здание се стѣга всѣка година, толкозъ повече може да се държи и толкозъ по малко пари се харчятъ за неговата поддръжка. Ето защо, ние, като исчислихме какви суми сж потрѣбни за обдържането и поправянето на държавнитѣ здания, намираме, че сумата, която е била прѣдвидена миналата година — 220.000 — е много и ще трѣбва да исхарчимъ до 150.000 л. Нѣмамъ нищо противъ да се съгласимъ, да се намали това перо съ 50.000 л.; но какво ще излѣзе отъ това? Извѣстни държавни здания нѣма да бѣдѣтъ поправени, нѣма да бѣдѣтъ поддържани и всѣко опущение, всѣка небрѣжностъ въ това отношение ще ни причини голѣми врѣди, голѣми разноси слѣдъ двѣ или три години. Ето защо, министерството, което е направило своето исчисление, какви суми сж потрѣбни за поддържане на държавнитѣ здания, съ дворцитѣ, намира, че ще трѣбва да се исхарчи една сума до 150.000 л. Ако щете, азъ съмъ съгласенъ да се намали тая сума съ 50.000 л. (Михаилъ К. Сарафовъ: То не е икономия!) Но това не е икономия, защото ще се отрази по-злѣ въ идущитѣ години, когато ще се поправятъ и поддържатъ тия здания. Ето защо, азъ бихъ ви молилъ да намѣрите, че Министерството на Обществениѣ Сгради нѣма нѣкакъвъ интересъ да иска суми, които не сж му потрѣбни за поддържане на държавнитѣ здания.

По второто перо, разноситѣ по буква б — 10.000 л. — за ограждане, регулиране и отчуждаване мѣста и пр., никой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители не възстана противъ тая сума; наопаки, г. Шипковъ даже искаа едно желание да се направи въ Александровската болница една ограда. Не ме съмнѣние, че тая сума е прѣдвидена за държавни здания въ цѣла България и ще вземъ актъ отъ думитѣ на г. Шипкова.

Сега, за разноситѣ 100.000 л., прѣдвидени въ п. в, длъженъ съмъ да заявя тукъ, че всички ония г. г. народни прѣдставители, които говорихъ за Негово Царско Височество, че Нему се давали тия пари, направихъ едно смѣшление. Въ дадения случай Негово Царско Височество Князѣтъ

не получава абсолютно нищо. Прочетѣте глава IV; тя говори за поддържане и поправяне на държавните здания. Българските дворци сж на брой три: въ София, Русе и Евксиноградъ. Тѣ струватъ знаете колко и, като всѣко едно държавно здание, изискватъ поправки. Както гласувате за поправяне и поддържане на държавните здания, така ще трѣбва гласувате още повече и за поддържане на дворцитѣ, защото достойнството на Негово Царско Височество и най-напрѣдъ на Българския народъ изискватъ, щото дворцитѣ, въ които живѣе Негово Царско Височество, да бждѣтъ най-добри поддържани. Това е вече най-първото наше достойнство и послѣ, като народъ, който желае, щото Негово Царско Височество да не живѣе въ срутени и не поправени дворци.

Подиръ това, азъ съмъ длъженъ да заявѣя прѣдъ г. г. народнитѣ прѣдставители, че всичкитѣ тия суми, било за дворцитѣ, било за други държавни здания, се харчатъ точно и строго само за ония цѣли, които сж обозначени тукъ и се оправдаватъ, на общо основание, прѣдъ Върховната Сметна Палата и изхарчването на всѣка сума, особено на по-крупнитѣ, не само че става на общо основание, но и на публиченъ търгъ.

Но понеже мнозина отъ г. г. народнитѣ прѣдставители говорихъ по този пунктъ, азъ ще си позволяя да обърнѣя вашето внимание върху слѣдующето обстоятелство, именно, че тукъ, както виждате, въ сжщностъ има три расхода отъ тая сума: най-напрѣдъ, едни постоянни, ежегодни разноси, ако има нужда отъ тѣхъ, поддържането на дворцитѣ, както се поддържа всѣко друго държавно здание, и, слѣдъ това, иде поддържането на парковетѣ, заедно съ нужния персоналъ работници. Вие знаете, че въ тукашния дворецъ, както и въ ония въ Русе и Варна, има паркове. Тия паркове трѣбва да се поддържатъ; иначе, всичко, което е изхарчено за тѣхъ, ще отиде на пусто. Само поддържането на тия паркове възлиза на 30.000 л.

Слѣдъ това иде, г-да народни прѣдставители, една друга врѣмenna и еднократна разска: то е електрическото освѣтление. Нѣкои народни прѣдставители казахъ: защо, когато българскитѣ къщи не се освѣтляватъ, а сж тъмни, нѣматъ даже по-други удобства, българскиятъ дворецъ да се освѣтлява? Ако, г-да народни прѣдставители, градътъ София, или другитѣ градища намиратъ за необходимо да освѣтляватъ улицитѣ си и домоветѣ си съ електрическо освѣтление и затова го отдаватъ на търгъ, колко повече единъ дворецъ на държавата трѣбва да бжде освѣтенъ тѣй, както изисква приличието? Електрическото освѣтление за българския дворецъ въ София ще се въскачи на 125 до 130.000 съ всички принадлежности. Една частъ ще се вземе отъ бюджета за 1899 год., отъ 250.000-тѣ л., а другата частъ или другата половина ще се вземе отъ бюджета за тая година, който е 100.000 л. Прочее, ако вземемъ отъ тия 100.000 л. 75.000 л., виждате, че остава само 30.000 л. за поддржката на дворцитѣ, за поддржката на парковетѣ и т. н. Азъ вѣрвамъ, че такава една незначителна сума отъ 30.000 л. за поддржката на българскитѣ

дворци, които сж на брой три, и парковетѣ, не само че не сж много, но сж даже и недостатъчни.

Слѣдъ тия обяснения, които давамъ, азъ мисля, че и най-крайниятъ, г. Габровски, трѣбва да признае, че министерството, прѣдъ видъ на кризата, не е прѣдвидѣло тая година потрѣбнитѣ суми въ надлежния размѣръ, за да може съ полза да поддържа, както дворцитѣ, така и парковетѣ, по прѣдъ видъ на финансовата криза, ние се рѣшихме да направимъ тия икономии и съкращения. Ето въ какво се състои всичкиятъ въпросъ на тия многочислени разисквания. (А та насъ П. Краевъ: Нали ще имаме общо електрическо освѣтление тукъ? Не може ли да си послужи съ него?) Това е за инсталацията.

Въ буква 2 се искатъ, г-да прѣдставители, 350.000 л. Миналата година сж били искани 100.000 л.; вѣрно е това. Но тая сума е точно исчислена по контракти, че тя трѣбва да бжде платена тая година. Вие знаете, че въ София се строи едно здание за телеграфитѣ и пошитѣ, въ Бургазъ се строи болница — съжалявамъ, че нѣмамъ списъка да ви кажѣ и другитѣ — и че по контрактитѣ за поправката, постройката и инсталацията тая година трѣбва да се заплатятъ 350.000 л. Така щото, не искамъ нито единъ сантимъ повече отъ това, което българското правителство по своитѣ задължения трѣбва да плати. Миналата година, вѣроятно, работитѣ не сж били наредени толкозъ, за да трѣбватъ толкозъ пари и затова сж били прѣдвидени 100.000 л. Сега, обаче, споредъ поемнитѣ условия и споредъ контрактитѣ, трѣбва да се заплатятъ 350.000 л. и ние изискваме толкова. Министерството нѣма абсолютно никакъвъ интересъ да изисква нито единъ сантимъ повече.

По другитѣ пунктове нищо не се говори. Вслѣдствие на това, азъ ще ви моля, г-да народни прѣдставители, да признаете, че Министерството на Обществениятъ Сгради въ случая, като е направило една икономия отъ 370.000 л. само въ тая глава, направило е тая икономия даже въ ущърбъ на самата работа, и че нѣма при това условие прѣдвиденъ нито единъ излишенъ сантимъ.

Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Краевъ повдигна въпросъ за асигнуването, за вотирането на една сума, до колкото можахъ да чуѣхъ, защото бѣхъ твърдѣ далечъ, (А та насъ П. Краевъ: За Шуменската болница!) за канализацията край болницитѣ и казармитѣ. Азъ нѣмамъ нищо противъ; наопаки, това е отъ общественъ интересъ — може да се похарчи за това нѣщо. Само бихъ молилъ да се намѣри перото, подъ което би могло да се впише тая сума. Азъ мисля, че слѣдва да се впише въ пунктъ б, въ който е казано: (Чете.) „За ограждане, регулиране и отчуждаване мѣста около държавнитѣ здания, направа тротоари, водопроводи, канали и пр.“ Сега, азъ бихъ ви молилъ, понеже е за увеличение на сумата, да се вотира не само за Шуменъ, но въобще за всички общини, гдѣто би се оказало такава нужда. Ако г. г. народнитѣ прѣдставители намиратъ това нѣщо за необходимо и полезно, азъ нѣмамъ нищо противъ да го впишемъ. Азъ съмъ съгласенъ да се впише една сума отъ 20.000 л. и ще гледаме да стигне. (А та насъ П. Краевъ: Не сж достатъчни, г-не министри! Нека Ва-

шиятъ колега, г. Военниятъ Министъръ, да Ви каже!) Моятъ колега г. Военниятъ Министъръ, казва, че само за Шуменъ сж необходими 40.000 л. Азъ, г-да народни прѣдставители, нѣмамъ точни данни. Въ такъвъ случай, азъ моля да се съгласите да се гласува една сума отъ 50.000 л. и азъ ще се распореджъ въ министерството да се изучатъ всички тия въпроси и съ най-икономически сръдства ще може да се помогне на Шуменъ и на други градища. Тѣй щото, отъ 20.000 л. да се вотира 50.000 л. (Въ лко Нейчовъ: И 10.000 л. турнете за болницата въ Панагюрище! — Смѣхъ.) За всѣкъждъ, г-нъ Нейчовъ, за кждѣто се окаже нужда.

Г-да народни прѣдставители! Азъ въ такъвъ случай моля самата буква а отъ 150.000 л. да остане на 100.000 л., а буква в отъ 10.000 л. да стане на 60.000 л. (Гласове: Съгласни!) Като се има прѣдъ видъ, че тия 50.000 л., увеличението именно, ще служатъ за урегулнрването канали покрай разни правителствени здания въ разни общини. (Гласове: Да се вотира!)

Прѣдсѣдателъ: Понеже, мисля, че сте удовлетворени, г-нъ Краевъ, ще пристѣпимъ къмъ вотиране.

Атанасъ П. Краевъ: Прѣди да се пристѣпи къмъ вотиране искамъ думата!

Прѣдсѣдателъ: Нѣма какво повече да говорите.

Атанасъ П. Краевъ: Искамъ да обърнжъ благосклонното внимание на г. министра, защото блатата около пѣхотнитъ казарми заразяватъ . . . (Глъчка.) Азъ ще моля тая сума да се има прѣдъ видъ за построяване на она каналъ чакъ до рѣката!

Прѣдсѣдателъ: Ще туржъ на вотиране § 7-й отъ глава IV по бюджета на Министерството на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, съ измѣненията, които г. докладчикътъ приема, по прѣдложението, направено отъ г. Министра на Обществениятъ Сгради, а именно: сумата по буква а отъ 150.000 става на 100.000 л., а въ буква б отъ 10.000 на 60.000 л., и цѣлата сума си остава пакъ сжщата — 645.000 л.

Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ така този параграфъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава V.

§ 8. За поддържане врѣмененъ персоналъ за ржководство и надзоръ на постройкитъ и поправка на зданията и водене смѣтки при строенето — врѣменни . . . 45.000 л.“

Прѣдсѣдателъ: Ще туржъ на вотиране § 8-й отъ глава V по бюджета на Министерството на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ този параграфъ, на сума 45.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава VI.

§ 9. За наемане врѣмененъ персоналъ за снемане плановѣтъ на бѣдни общини, споредъ чл. 4-й отъ Закона за

благоустройството на населенитъ мѣста въ Княжество България — врѣменни 15.000 л.“

Увеличи се този параграфъ съ 10.000 л.

Атанасъ П. Краевъ: Какви сж мотивитъ на комисията? Моля г. докладчика да обясни.

Никола Хр. Габровски: Да мотивира измѣненията, които комисията е направила, а не само да чете.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Благодарение на Закона за благоустройството на населенитъ мѣста, който задължава общинитъ да си урегулиратъ градоветъ, да изпълнятъ всички прѣдписания, изложени въ него, налага ни се длъжностъ да помогнемъ почти на всички общини. У насъ рѣдко ще се намѣржтъ общини, които сами да си условжтъ нѣкой инженеръ или геометъръ, за да състави плана, и вслѣдствие на този законъ оттогава досега е вотирана сума за подпомагане на такива бѣдни общини. Сумата за тая цѣль миналата година е била 10.000 л., тази година е намалена въ бюджетопрокта съ 5.000 л.; обаче, г. г. членовѣтъ на комисията, като имахж прѣдъ видъ, че много отъ общинитъ не можахж да бжджтъ удовлетворени и нѣма пакъ да бжджтъ удовлетворени, намѣрихж, че трѣбва да се увеличи тукъ тая сума.

При това, г-да прѣдставители, азъ ще ви обяснж още едно нѣщо въ полза на общинитъ. Ако вие гласувате това увеличение 10.000 л., министерството съ тази сума ще свърши толкова работа съ своитъ чиновници, колкото общинитъ съ 150.000 л. надали бихж могли да свършжтъ. Както обичате; въ тази работа азъ не съмъ се мѣсилъ; комисията е, която е увеличила тая сума. Тѣ сж за работи, които се касажтъ за бѣдни общини.

Атанасъ П. Краевъ: Чудно ми е, че съ такава една незначителна сума надѣва се почитаемото министерство да помогне на бѣднитъ общини, за да си планиратъ градоветъ, когато, както ви е извѣстно, за планирането на единъ хектаръ пространство, минимумъ трѣбва да се заплатжтъ 60 л. (Д-ръ Василъ Дочевъ: Съ свои чиновници ще го прави!) Шуменската община, напр., за да планира гр. Шуменъ, сключи контрактъ и похарчи повече отъ 40.000 л. На кои общини министерството ще помогне? (Гласове: На бѣднитъ, не на всички!) Селскитъ общини не се задължаватъ да правжтъ планове; вѣроятно тукъ се визиратъ нѣкои градове; но нека баремъ да се знажтъ, кои сж тия градове. Ако е да се даде не на всички общини, азъ ще ви кажж, че всички общини сключватъ своитъ бюджети съ дефицити. На Софийската община ще дадете, но не и на Габровската, Прѣславската, Шуменската. (Константинъ Липовански: На Врачанската!) Какъ? На Врачанската ли община? Отдѣ знаете? (Константинъ Липовански: Защото е сиромашка!) Нека докладчикътъ каже. (Михаилъ К. Сарафовъ. Тя не е богата!) Ако ще помагаме на общинитъ, за да си планиратъ градоветъ, трѣбва да вотираме 2 милиона лева. Тогазъ разбирамъ. (Гласове: О о о! 2 милиона!) Съ 15.000 л. е просто да си играемъ, да се залгваме. Азъ мисля, по-добрѣ ще бжде този параграфъ да се отмахне отъ бюджета.

Д-ръ Христо Йордановъ: Г-да прѣдставители! Въ глава VI, § 9-й, азъ знамъ слѣдующето: че Министерството на Обществениятъ Сгради е взело персонала да помогне на ония бѣдни общини, които не сж въ положение да си направятъ плановѣтъ за селата или градоветъ; и, понеже тази работа е била почната . . . (Не се чуе.) ако би да се намалѣла тази сума, както г. министърътъ я намалилъ, тогазъ отъ персонала, който е работилъ досега, ще трѣбва да се прѣмахне една частъ и самата работа трѣбва да се спре. Въ такъвъ случай би трѣбвало да се увеличи сумата, за да може да се продължава работата, която е почната, която е вършена. Министерството на Обществениятъ Сгради, което се е занимавало съ този въпросъ, казва, че ако се намали тая сума, ще се спре и осакати работата. Така щото, ако е тъй, желателно е да се увеличи сумата, за да не се спре работата.

Прѣдседателъ: Ще туржъ на вотиране § 9-й, отъ глава VI. Сумата по този параграфъ комисията я е увеличила на 15.000 л. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 9-й на сума 15.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 10. „За удовлетворение на чиновници, длъжноститѣ на които се закриватъ 1.000 л.“ се унищожава.

§ 11-й става § 10. (Чете.)

„§ 10. За неопредѣлени расходи . . . 2.000 л.“

Прѣдседателъ: Ще туржъ на вотиране § 11-й, който става § 10, отъ глава VII, за неопредѣлени расходи. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ този параграфъ на сума 2.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 11. Расходи за смѣтка на сключени бюджети нѣма.

§ 12. Расходи по просрочени упражненія нѣма.

Прѣдседателъ: Давамъ 20 минути отиди.

(Слѣдъ отиди.)

Прѣдседателъ: (Звъни.) Засѣданието се продължава. Моля г. докладчика да заеме мѣстото си.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Главна Дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

Глава IX“.

§ 14-й става § 13. (Чете.)

„§ 13. За съдържание личния съставъ на Главната Дирекция и подвѣдомственитѣ ѣ учреждения.

1	главенъ директоръ		7.200	л.
2	инспектори отъ I класъ по		5.160	„
9	чиновници отъ II	„ „	4.560	„
9	„ „ III	„ „	3.960	„
11	„ „ IV	„ „	3.600	„
15	„ „ V	„ „	3.120	„
44	„ „ VI	„ „	2.640	„
77	„ „ VII	„ „	2.400	„
150	„ „ VIII	„ „	2.040	„

169	чиновници отъ IX класъ по		1.800	л.
180	„ „ X	„ „	1.500	„
40	надзорници на телеграфнитѣ и телефоннитѣ линии и пощалиони отъ I разредъ по		1.380	л.
150	надзорници на телефоннитѣ и телеграфнитѣ линии и пощалиони отъ II разредъ по		1.200	л.
77	Телефонисти и раздавачи отъ III разредъ		1.080	„
151	„ „ „ „ IV	„ „	840	„
200	„ „ „ „ V	„ „	660	„
	За писари при Главната Дирекция		11.500	„

Куриери по междуселската поща.

21	куриери отъ I разредъ по		1.020	л.
98	„ „ II	„ „	840	„
156	„ „ III	„ „	780	„
31	„ „ IV	„ „	576	л.

Петко Каравеловъ: По този параграфъ, г-да народни прѣдставители, азъ нѣма ни да съкращавамъ, ни да увеличавамъ. Но ще обържъ внимание, че тоя бюджетъ доста отдавна се състави много оригинално, и, благодарение на това, може би, въ тази дирекция сж ставали доста, ако не злоупотрѣбления, то увеличения на бюджета, безъ да забѣлжжи народното прѣдставителство. И наистина, като погледнете, ще видите толкова и толкова чиновници еди-кой класъ, толкова и толкова чиновници отъ други класъ и т. н. Ето какво ще ви кажъ. Ако има нѣкое зло, то е желанието, което се проявява по телеграфното вѣдомство, неопредѣлно да се расширява количеството на станциитѣ. Въ цѣла България сж открити станции, отгдѣто, вѣроятно, денешни се пращатъ да поздравляватъ на Нова-година, на Великъ-день, на рождения день на министритѣ. Можъ да ви посочжъ, гдѣто сжмъ пжтувалъ по селата, че има станции, гдѣто не си искараватъ, вѣроятно, и най-дребнитѣ разноси. Знажъ, че щъ ми отговоржтъ мнозина: че телеграфътъ служи за търговията, за производството; азъ ще имъ кажъ, че тѣ сж голѣми думи. За нашитѣ произведения и за нашата търговия, гдѣто сж нужни телеграфни станции, тамъ ги има; но въ една Ябланица, или въ други нѣкои затѣпени села не разбирамъ защо сж нужни телеграфни станции. Телеграфитѣ, не сж нито пжтища, нито мостове. Телеграфътъ е единъ голѣмъ раскошъ, поне за насъ. Въ една Клисура, въ една Ябланица, какво ще излѣзе съ телеграма, което да помогне на производството. Благодарение на това, че бюджетътъ е съставенъ само съ класове, види се, отъ народнитѣ прѣдставители никой не е обърналъ внимание. Отъ врѣмето на Вълковича е създаденъ този законъ и постоянно сж се откривали сума станции, безъ да е обърцалъ нѣкой внимание на това. Азъ бихъ желалъ, г. министърътъ да ни прѣдстави съвсѣмъ другъ бюджетъ, понеже този не е правиленъ. Министерството на Просвѣщението така бѣше прѣдставило бюджета си при Величкова. По такъвъ начинъ министърътъ има възможность да увеличава учрежденията, но трѣбва да ни се прѣдстави точно, колко станции има, гдѣ сж тѣзи станции, за да можемъ да видимъ, кждѣ трѣбва да има станции. Когато трѣбва да се открие нова станция, трѣбва да се внесе законъ.

Едно бихъ молилъ още г. министра: да прѣгледа станциитѣ хубаво и онѣзи станции, гдѣто не даватъ приходъ, да ги съкратимъ. Ако се закрижтъ известни станции напната вжтрѣшна търговия нѣма да се развали. Азъ съмъ убѣденъ, че по този начинъ може да се съкратжтъ доста станции, и да се икономиса доста голѣма сума.

Даже за жалване не може да се говори тукъ. Обикновено не трѣбва да се мисли, че електричеството е такова нѣщо, щото да се мисли, че Богъ знае какви способни хора трѣбватъ и Богъ знае каква работа вършжтъ. Често се увеличаватъ станциитѣ на телеграфа. Моето мнѣние е, да се не разширяватъ по никой начинъ станциитѣ телеграфни. За пошитѣ нѣма нищо да кажж — тѣ сж нужни; но телеграфнитѣ станции на нѣкои мѣста не сж нужни. На нѣкои мѣста наредъ вървжтъ често пкти на два километра и станция.

Това бихъ желалъ да кажж по този бюджетъ, че нѣма нужда да се откриватъ нови телеграфни станции, а даже има нужда да се закрижтъ онѣзи, които не можжтъ да си изкарватъ разносжитѣ.

Колкото за онова доказателство, че тѣ даватъ приходъ, ще кажж: защо да не даватъ още по-голѣмъ приходъ? Желателно е да го даватъ. Азъ съмъ противъ разширението на станциитѣ телеграфни, които сж разширявани почти всѣка година.

Константинъ Досевъ: Вѣрно е, че отъ 10 години на-самъ постоянно се увеличава бюджетътъ на телеграфитѣ и пошитѣ, и вѣрно е, че този бюджетъ се е увеличавалъ вслѣдствие увеличението на телеграфнитѣ станции. Обаче, азъ не мож да се съгласж съ г. Каравелова, който иска да се турне прѣграда да не се откриватъ нови станции, затова, защото азъ знаж отъ статистиката по приходитѣ на телеграфитѣ и пошитѣ, че всичкитѣ нови станции, които сж открити, си покриватъ напълно разносжитѣ. (Петко Каравеловъ: Азъ бихъ желалъ да знаж, кои сж тия станции!) Нѣма станции, които да се издържатъ за смѣтка на бюджета. Много станции отъ новооткрититѣ има, гдѣто даже принасятъ приходъ, освѣнъ като покриватъ разносжитѣ. (Петко Каравеловъ: Щомъ принасятъ приходъ, нѣма да се закрижтъ!) Какъвъ е характерътъ на кореспонденцията на станцията: дали тя е отъ търговски, или частенъ, партизански, то е другъ въпросъ, но фактъ е, че приходитѣ покриватъ расходитѣ и остава излишѣкъ даже. (Петко Каравеловъ: Такива нѣма да се закриватъ!) Всичкитѣ почти си покриватъ разносжитѣ. По телеграфното дѣло азъ съмъ се интересувалъ, азъ съмъ търсилъ и намѣрилъ свѣдѣния, които да ме убѣджжтъ въ това, което твърджж, че дѣйствиелно приходитѣ по новооткрититѣ станции покриватъ напълно расходитѣ; много малко станции има, които иджтъ да се балансиражтъ, но повечето даватъ приходъ по-голѣмъ отъ расхода. А щомъ едно учреждение не принася врѣда, а принася полза, азъ мислж, нѣма нужда да се закрива. (Петко Каравеловъ: И азъ съмъ съгласенъ съ това!) Но, като констатирамъ това, азъ пакъ смѣтамъ, че и занапрѣдъ може да бжджтъ откривани станции, които ще покриватъ разносжитѣ си, а даже може

да се откриватъ и такива станции които ще се издържатъ за смѣтка на бюджета. (Петко Каравеловъ: Съ законъ да се иска откриването на нови станции!)

Прѣдседателъ: Ще турж на вотиране § 13-й отъ глава IX по бюджета на Министерството на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, както е приетъ отъ комисията. Ония отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които го приематъ тѣй, да си вдигнжтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 15-й става § 14. (Чете.)

§ 14. За пособие на ученици степендианти и полустепендианти при телеграфо-почтенскитѣ и телефоннитѣ станции 35.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 14-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнжтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 16-й става § 15. (Чете.)

„Глава X.

Веществени разноси.

§ 15. За канцеларски разноси (писмени принадлежности и други разни канцеларски потрѣбности), освѣтление, отопление, купуване и поправка на мобили, купуване разни книги, вѣстници и списания, чистене коминитѣ и отходнитѣ мѣста 75.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 15-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнжтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 17-й става § 16. (Чете.)

„§ 16. За печатане разни книги, бланки, вѣдомости и пр. 40.000 л.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 16-й, тѣй както го е приела комисията, да си вдигнжтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 18-й става § 17. (Чете.)

„§ 17. За командировки по служебни работи . . . 20.000 л.“
Сумата въ тоя параграфъ бѣше 25.000 л., но комисията я намали на 20.000 л.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 17-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнжтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 19-й става § 18. (Чете.)

„§ 18. За наемъ на помѣщения 90.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 18-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 20-й става § 19. (Чете.)

„§ 19. За облѣкло на надзорницитѣ, пощалионитѣ, раздавачитѣ и служителитѣ 20.000 л.“

Комисията увеличи сумата въ тоя параграфъ отъ 16.000 л. на 20.000 л.

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 19-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 21-й става § 20. (Чете.)

„§ 20. За обезщетение на изгубена пощенска кореспонденция 500 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 20-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 22-й става § 21. (Чете.)

„§ 21. За купуване, прѣнасяне и поправки на разни материали, нужни за телеграфо-пощенската и телефонна служба и за селската поща, като: инструменти, апарати, кожени вещи, пощенски клейма и кутии, велосипеди, каси, теглилки, часовници, жица, стѣлбове и пр.; исплащане митото и други разноски на пристигналитѣ отъ странство прѣдмети, направа и поправка на пощенски дилижанси, прѣнасяне книги и бланки, поддържане на съществуващитѣ телеграфни и телефонни линии и построяване на нови такива, постоянни 150.000 и врѣмenni 170.000 л. Всичко . . 320.000 л.“

Комисията увеличи тоя параграфъ съ още 170.000 л. врѣмenni, отъ които 150.000 л. да послужатъ за кабелъ за Софийската телеграфна мрѣжа и 20.000 л. за мѣсто и построяването на здание за станции въ Пловдивъ. Комисията направи това увеличение прѣдъ видъ на туй, че като ще има въ София електрическо освѣтление, трѣбва да се тури кабелъ.

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 21-й тѣй, както го е приела комисията, съ 320.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 23-й става § 22. (Чете.)

„§ 22. За поддържане майстерската, склада и литографията 1.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 22-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 24-й става § 23. (Чете.)

„§ 23. За участие въ поддържането на пощенското и телеграфното международно писалище въ Бернъ и за разни книжа и публикации, издавани и получавани отъ тия писалища 2.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 23-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 25-й става § 24.

„§ 24. За разноски по привеждане на суми въ странство чрѣзъ банката 7.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 24-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 26-й става § 25. (Чете.)

„§ 25. За училищни такси и други учебни права на учащитѣ се въ странство по електротехниката . 1.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 25-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 27-й става § 26. (Чете.)

„§ 26. За исплащане на международнитѣ администрации транзитнитѣ и крайни такси отъ размѣнената телеграфна и всѣкаквъ видъ пощенска кореспонденция съ иностраннитѣ държави, исплащане стойността на абониранитѣ по-срѣдствомъ телеграфо-пощенскитѣ станции вѣстници и списания, издаваеми въ странство и въ Княжеството 200.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 26-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 28-й става § 27. (Чете.)

„§ 27. За прѣнасяне пощата по сухопътнитѣ пощенски трактове, параходитѣ и съ варки 210.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 27-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 29. За двумѣсечно възнаграждение на чиновници и служащи, дадени подъ сѣдъ и оправдани (съгласно Закона за измѣнение втората алинея на чл. 46-й отъ Закона за чиновницитѣ) 1.000 л.“

Комисията унищожи този параграфъ.

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ да се унищожи § 29-й по бюджетопроекта, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 30-й става § 28. (Чете.)

„§ 28. За изплащане на международните администрации принадлежащите имъ се такси за издадени международни пощенски записи 15.000 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 28-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава XI.

§ 31. Расходъ за смѣтка на сключени бюджети и

§ 32. Расходъ по просрочени упражнения“, по бюджетопроекта, които сж безъ цифри.

Комисията ги остави така, както сж въ бюджетопроекта.

Иде слѣдъ това бюджетътъ за приходитѣ и расходитѣ по експлоатацията на държавнитѣ желѣзници. (Чете.)

„Приходна часть.

А. Редовни.

§ 1. Отъ прѣвозване пжтници, багажъ, стоки, перонни билети и колетни марки 6.643.300 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 1-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 2. Отъ наемъ на бюфети, квартири, мѣста, магазини и хотели 35.000 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 2-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 3. Отъ одръжки за медицинска помощъ . . . 22.500 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 3-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 4. Отъ възнаграждение за поддържане линията Бѣлово-Сарамбей и за циркулиралитѣ по нея тренове . . . 49.400 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 4-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 5. Отъ разни допълнителни такси и случайни доходи 286.000 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 5-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 6. Отъ приходи, събирани за чуждитѣ администрации (оборотни суми) 1.700.000 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 6-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Б. Извънредни.

§ 7. Отъ заема за постройката на желѣзницитѣ и пристанищата 13.700.000 л.“

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 7-й тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Расходна часть. (Чете.)

Експлоатация на държавнитѣ желѣзници.

Глава I.

§ 1. За съдържание на личния съставъ въ централното управление по желѣзнопжтнитѣ линии.

Търговска часть и движение.

1 началникъ на търговското отдѣление	5.160 л.
1 началникъ на отдѣлението по движението	5.160 л.
1 помощникъ на началника на движението	3.600 „
2 инспектори	по 5.160 „
2 чиновника I класъ	4.500 „
5 чиновника II „	4.020 „
9 чиновника III „	3.600 „
10 чиновника IV „	3.060 „
10 чиновника V „	2.880 „
10 чиновника VI „	2.640 „
25 чиновника VII „	2.400 „
25 чиновника VIII „	2.100 „
25 чиновника IX „	1.800 „
26 чиновника X „	1.560 „
40 чиновника XI „	1.320 „
67 ученици	780 „
3 надзиратели на халтитѣ	840 „
За степендианти	3.000 „
16 началници влак. I разредъ	по 1.800 „
21 началници влак. II разредъ	1.560 „
14 кондуктори I разредъ	1.380 „
22 кондуктори II „	1.080 „
74 спирачи I разредъ	840 „
43 спирачи II „	660 „
5 маневристи I разредъ	1.560 „
4 маневристи II „	1.320 „
4 маневристи III „	1.080 „
2 магазинери I „	1.320 „
2 магазинери II „	1.080 „
3 магазинери III „	960 „
30 стрѣлочници I разредъ	840 „
40 стрѣлочници II „	780 „
35 стрѣлочници III „	660 „

4	лампиѣ-тенекеджии	по	960	л.
2	лампиѣ-чистачи	"	660	"
2	раздавачи на извѣстия I разредъ	"	960	"
4	раздавачи на извѣстия II	"	780	"
1	литографъ-разсиленъ	"	840	"
3	нощни пазачи I разредъ	по	780	"
8	нощни пазачи II	"	660	"
32	прѣносвачи	"	540	"
1	дверникъ	"	1.080	"
	Възнаграждение на лѣкари	"	13.400	"
8	фелдшери	по	1.560	"

Тракция

1	началникъ на отдѣлението (инженеръ)	5.460	л.
2	инженери I класъ	4.800	"
3	инженери II	4.440	"
1	инженеръ III	4.200	"
2	инженери IV	4.020	"
1	помощникъ началникъ на материалното бюро	4.020	"
1	дѣловодителъ II класъ	2.220	"
1	чертежникъ I разредъ	2.520	"
1	дѣломайсторъ I класъ	3.600	"
4	дѣломайстори II	3.000	"
2	" III	2.520	"
1	машинистъ инструкторъ (ревизоръ)	3.000	"
1	ревизоръ на вагонитѣ I класенъ	2.100	"
2	ревизори " II	1.920	"
3	" " III	1.800	"
3	" " IV	1.560	"
5	" " V	1.380	"
2	магазинера на материалитѣ II класъ	2.520	"
1	магазинеръ " III	2.100	"
18	машинисти I класъ	2.760	"
18	" II	2.220	"
10	" III	1.920	"
9	" IV	1.680	"
24	огняри I	1.500	"
23	" II	1.140	"
17	" III	900	"
1	газоснабдителъ (машинистъ) III класъ	1.920	"
1	помощникъ (огняръ) I класъ	1.500	"
1	водоснабдителъ I разредъ	1.560	"
9	водоснабдители II	1.380	"
13	" III	1.140	"
8	" IV	1.080	"
1	водоснабдителъ VIII	540	"
1	прѣсмѣтачъ I	2.220	"
2	прѣсмѣтачи II	2.100	"
11	" III	1.800	"
2	" IV	1.560	"
7	" V	1.320	"
8	нощни подкладчици II	1.140	"
4	" пазачи II	780	"
1	стрѣлочникъ	840	"
2	раздавачи на материали I разредъ	1.080	"
2	" " II	960	"

2	дверника II разредъ	по	780	л.
3а	локомотивни и вагонни чистачи	"	52.000	"

Отдѣление на поддържането.

1	началникъ на отдѣлението, инженеръ .	5.460	л.
1	помощникъ инженера	4.440	„
1	инженеръ-инспекторъ	5.160	„
1	„ IV класъ	4.020	„
1	чертежникъ	2.520	„
3	кописти по	1.800	„
1	дѣловодитель	2.100	„

Поддържане линиитѣ.

1	секционенъ инженеръ	II	класъ . . .	4.440	л.
5	секционни	III	” . . по	4.200	”
3	инженери	IV	” . . ”	4.020	”
1	”	V	” . . .	3.300	”
6	дѣловодителни-рисувачи	V	” . . по	1.800	”
3	градинари		”	1.200	”
1	лампиѣ-тенекеджии			1.320	”
12	пикьори I класъ		по	1.860	”
13	” II ”		”	1.800	”
29	надзиратели на работническитѣ чети I				
разредъ			по	1.140	”
54	надзиратели на работническитѣ чети II				
разредъ			по	1.080	”
290	кантонери		”	540	”
1	ревизоръ на желѣзнитѣ конструкции за				
всички линии				2.520	”
1	ревизоръ на телеграфитѣ за всички линии			3.096	”
1	техникъ телеграфенъ за всички линии				
VIII	класъ			2.100	”
3	надзорника за всички линии		по	1.200	”
1	часовникарски механикъ за всички линии				
VIII	класъ			2.100	”

Личенъ съставъ за поддържане линията Романъ—Пордимъ за 6 мѣсеца.

2	пикьора II класъ	по	1.800	л.
2	надзиратели на работническитѣ чети I разредъ	по	1.140	"
6	надзиратели на работническитѣ чети II разредъ	по	1.080	"

Поддържане линията Пордимъ—Шуменъ за 2 мѣсеца.

2	секционни инженери III класъ	по	4.200	л.
2	дѣловодителъ-рисувачи V	"	1.800	"
1	пикьоръ I	"	1.860	"
4	пикьори II	по	1.800	"
4	надзиратели на работническитѣ чети I разредъ	по	1.140	"
14	надзиратели на работническитѣ чети II разредъ	по	1.080	"
	За писари и разсилни за всичкитѣ служби по експлоатацията	"	40.000	л.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Азъ желая да каже г. докладчикътъ само 7% ли е намалението или има и друга норма?

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Има и повече, на има и 6% и $6\frac{3}{4}\%$.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Менѣ ми се струва, че най-малко би трѣбвало тукъ да направимъ такова намаление, особено по пошитѣ, телеграфитѣ и желѣзницитѣ. Тѣй щото комисията би направила добръ, ако се установѣше на друго, по-малко намаление.

Друго нѣщо, което има да забѣлѣжж, особено по тракцията на желѣзницитѣ, е, че въ нашитѣ желѣзници се забѣлѣзва една голѣма немарливостъ. Често пкти се забѣлѣзва, че желѣзницитѣ не на врѣме трѣгватъ и не на врѣме пристигатъ. Исказвамъ тукъ желание, щото г. министърътъ да вземе сериозни мѣрки, за да не се случва това, защото хората захванахъ да си съставятъ понятие, че нашитѣ желѣзници сж като едноврѣмешнитѣ турски параходи. Не знамъ кои сж причинитѣ на това, дали защото пктищата не сж направени добръ, дали че приемането на желѣзницата става по-рано, отколкото би трѣбвало, собственно коя е причината на това не можъ да кажж, защото не съмъ специалистъ. Днесъ, казватъ, стѣна паднала, тренътъ закъснѣ, други день почвата се подхлѣзнала и пр.; но даже и безъ тия причини често пкти има закъснения. Това не е вече пктуване съ желѣзница. Да трѣгнете съ фйтонъ отъ Русе за Плѣвнѣ много по-рано ще стигнете въ Плѣвнѣ, отколкото ако пктувате по парахода до Сомовитъ и отъ тамъ съ желѣзницата. Даже хората прѣдпочитатъ да трѣгнатъ съ фйтонъ, защото нѣма да иматъ тия главоболѣи, които има по линията, като прѣмѣствания и пр. Не искамъ да правж упрекъ на нѣкого, но желалъ бихъ да се вземжтъ мѣрки да се не случва това. Менѣ ми се струва, че може би да има и малко аджамилжкъ отъ страна на нашитѣ чиновници. Тракцията не е лесна и затова трѣбва да се нареди така, щото да нѣма закъснения. Ако, напр., една поща пристига въ единъ часътъ, другата по желѣзницата не може да трѣгне въ сжщия часъ. Често пкти отъ тукъ като прати човѣкъ едно писмо, съ особенъ човѣкъ, по-рано ще отиде, отколкото по пощата. За тия работи се иска по-широкъ и практиченъ умъ, за да можжтъ да се нареджтъ по-добръ. Ето защо, азъ моля г. министърътъ да вземе въ внимание, да издири причинитѣ и, ако сж чиновницитѣ причината, да намѣри по-способни чиновници и да нареди една тракция по-добра. Ако ли българскитѣ чиновници сж недостатъчни, то азъ не съмъ отъ ония, които ще бжджтъ противъ викането на чужденци. Въ нѣкои работи ние прибѣрзваме, гдѣто испжждаме чужденцитѣ. Съгласѣте се, че когато отивате да се возите въ една желѣзница въ Австро-Унгария, Бохемия или Швейцария, ще забѣлѣжите, че има голѣма разлика. Оная точностъ и редовностъ нѣма да намѣрите, както у насъ, така и въ Сърбия. Менѣ ми се струва, че тукъ именно ние сме прибѣрзали съ изгонването на чужденцитѣ. Заради това, нека г. министърътъ изучи добръ въпросътъ и, ако намѣри за добръ да вика

чужденци, нека иска нашето удобрѣние, азъ съмъ първиятъ, който ще удобрж това.

Константинъ Липовански: Г-да прѣдставители! Къмъ това, което каза г. Таслаковъ, азъ имамъ да направж още една малка бѣлѣжка по държавнитѣ желѣзници. Ние въ бюджета на Министерството на Обществентѣ Сгради, Пктищата и Съобщенията приехме едно увеличение на числото на инженеритѣ; но азъ мислж, че ако има мѣсто, гдѣто трѣбва да се увеличи, то е по държавнитѣ желѣзници, още повече, че по желѣзницата Романъ—София има такива мѣста, гдѣто трѣбва най-голѣмъ надзоръ, и най-голѣмо внимание, за да може да пктуватъ правилно треноветѣ и да не ставатъ нѣкои нещастни случки. Азъ знамъ отъ чиновницитѣ по желѣзницитѣ, че началницитѣ на треноветѣ и изобщо служащитѣ пктуватъ цѣлъ мѣсецъ подъ редъ и нѣматъ почивка. Ето защо, за да можжтъ да изпълняватъ тая работа безъ да се има опасностъ въ пктуването, азъ правж прѣдложение, щото началницитѣ на треноветѣ да бжджтъ увеличени съ 10 души.

Прѣдсѣдателъ: Ще турж на вотирание § 1-й отъ бюджета за расходитѣ по експлоатацията на държавнитѣ желѣзници така, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 1-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава II.

Веществени расходи.

§ 2. а) За купуване, прѣвозъ, мито и пр. на разни канцеларски прѣдмети, писмени принадлежности, мобили, разни печки, лампи, кревати, покривки, възглавници, чаршафи, дюшени, пердета и пр. и за пране на чаршафи, калѣфи, кърпи и др. 36.000 л.

б) За купуване, прѣвозъ, мито и пр. на разни сѣчива, инструменти и други инвентарни прѣдмети за всичкитѣ служби (за поддържането 10.000 л.); за поправка на сжщитѣ и пр. 40.000 — врѣменни 20.000, всичко . . . 60.000 л.

в) За купуване, прѣвозъ, мито и пр. на резервни части и разни други материали за вагонитѣ, локомотивитѣ, помнитѣ, машиннитѣ инсталации и за другитѣ служби и пр. 285.000 л.

г) За купуване и пр. на лѣкарства и хирургически инструменти 20.000 л.

д) За чертежи, писма, телеграми, посылки, за печатане разни книжа, билети, обявления, бланки и за купуване, подвѣрзване на списания, печатни книги, вѣстници и др. 35.000 л.

е) Разноски за прѣводи на суми въ странство 3.500 л.

ж) За формено облѣкло по единъ зименъ катъ и единъ шинелъ за двѣ години на разсилнитѣ въ министерството и по една шапка на кантонеритѣ и стрѣлочницитѣ 3.000 л.

з) За чистене коминитѣ, канцелариитѣ и отходнитѣ мѣста 5.000 л.

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 2-й съ сумитъ така, както ги прочете г. докладчикътъ. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 2-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 3. За наемъ на помѣщения 14.500 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 3-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 3-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 4. За командировка по служебни работи; за километрически и икономически премии и пошване на прѣвозния и тракционенъ персоналъ 230.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 4-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 4-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 5. За волнонаемни работници въ работилниците 400.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 5 съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 5-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 6. За купуване, прѣвозъ, мито и пр. на материали за горене, мазане, чистене, отопление, освѣтление, вода на 64 кил. по линията „Русе“, за въгленари и работници по расговаряне и раздаване въглища и за пощенския тренъ до Варна 740.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 6-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 6-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 7. За исплащане поврѣди на чужди вагони по Държавнитъ желѣзници и за годишенъ вносъ въ Брюкселския конгресъ 2.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 7-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 7-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 8. а) За доставка траверси и работници за събирането, нареждането и разнасянето имъ по линиитъ и за импрегнирането имъ (материалъ и работници) . 100.000 л.

б) За доставка баластъ и наемане работници за разнасянето му по линиитъ 65.000 л.

в) За материалъ и работници по поддържането и поправката мостоветъ; за материалъ и работници по поддържането укрѣпителнитъ и землени работи и за поправки на извънредни поврѣди по линиитъ 25.000 л.

г) За поддържане телеграфнитъ линии (материалъ и работници) и за купуване, прѣвозъ и мито на апарати, стълбове и други телеграфни принадлежности . 10.000 л.

д) За материалъ и работници по поддържане и поправка семафоритъ, показателнитъ стълбове, прѣлезитъ, ба-риеритъ, фенеритъ и пр. 4.000 л.

е) За материалъ и работници по поддържането зданията и пристройкитъ имъ, станционнитъ огради и дворове, почиствателнитъ ями, водоотводнитъ канали, достѣпнитъ пѣтица и механическитъ инсталации въ станциитъ: обръщателнитъ мостове, водоснабдения, кантари и пр. . 15.000 л.

ж) За волнонаемни работници по поддържането на линиитъ, градинарскитъ работи, чистенето на снѣга и пр. 300.000 л.

з) За замѣняване частъ отъ дървенитъ мостове по линията Русе-Варна съ желѣзни конструкции и камѣнни стълбове и за замѣняване два моста по линията Вакарелъ-Бѣлово съ нови (материалъ и работници) — врѣмenni . 85.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 8-й съ сумитъ, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 8-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 9. За доставка стоманени релси, стрѣлки, крѣстовини и тѣхнитъ принадлежности; за прѣвозъ и мито на сжщитъ — врѣмenni 40.000 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 9-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 9-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 10. За наемъ на линията Вакарелъ-Бѣлово 104.147 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 10-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 10-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 11. За врѣмenni пособия и погребения на пострадавши желѣзнопѣтни служащи и чиновници въ врѣме на изпълнение служебнитъ имъ обязанности; за прѣнасяне и лѣкуване на служащитъ въ болницитъ и за възнаграждение на отличившитъ се служащи. 2.500 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 11-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 11-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„§ 12. За удовлетворение на чиновници, службитъ на които се закриватъ и за двамѣсечно възнаграждение на чиновници дадени подъ сждъ и оправдани . . . 500 л.“

Тоя параграфъ комисията го заличи, съгласно Закона за отмѣнението на чл. 30-й отъ Закона за чиновницитъ.

§ 13-й става § 12: (Чете.)

„§ 12. Непрѣдвидени расходи 1.500 л.“

Прѣдсѣдатель: Ще турж на гласуване § 12-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 12-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава III.

Разни расходи.“

§ 14-й става § 13. (Чете.)

„§ 13. За исплащане на чуждитъ администрации припадающитъ имъ се части отъ прѣжитъ прѣвозвания пжтници, багажъ и стоки (оборотни суми) . . . 1.700.000 л.“

Прѣдседателъ: Ще турж на гласуване § 13-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 13-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 15-й става § 14. (Чете.)

„§ 14. За обещетение на изгубени и поврѣдени стоки по желѣзницата 10.000 л.“

Прѣдседателъ: Ще турж на гласуване § 14-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 15-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: § 16-й става § 15. (Чете.)

„§ 15. Рефакции 60.000“.

Прѣдседателъ: Ще турж на гласуване § 15-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 16-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: Тукъ комисията прибави новъ § 16-й. (Чете.)

„§ 16. За увеличение инсталацията и купуване машини за добиване газовото освѣтление 15.000 л.“

Прѣдседателъ: Ще турж на гласуване § 16-й съ сумата, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ § 16-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ:

§ 17. За възвръщане неправилно събрани (надзети суми) — нѣма.

§ 18. Расходъ за смѣтка на сключени-бюджетни упражненія — нѣма.

Не се прѣдвиждатъ кредититъ по § § 8 и 20-й отъ бюджета за 1899 год.

Двѣтъ забѣлжжкы — за писаритъ и за дневнитъ и пжтнитъ — се замаряватъ и това остава на усмотрѣнието на г. министра. (Чете.)

„Глава IV.

Извънредни расходи.

§ 19. а) за купуване подвиженъ материалъ — врѣмenni 3.000.000 л.

б) за постройката на пристанищата и желѣзнопжтнитъ лишии — врѣмenni 10.700.000 л.“

Вмѣсто да се взиматъ отъ сумитъ, както е ставало досега, и да се харчѣтъ, безъ да се вписватъ нито на приходъ, нито на расходъ, сега ги вписахме на приходъ

и на расходъ, да се знае, за какво именно правителството харчи и по тоя начинъ да съществува единъ контролъ на расходитъ, който контролъ да става отъ страна на Народното Събрание.

Прѣдседателъ: Ще турж на гласуване гл. IV, § 19-й, съ сумитъ така, както ги прочете г. докладчикътъ. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ гл. IV, § 19-й, така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Тодоръ Георгиевъ: (Чете.)

„Глава V.

§ 20. Излишѣтъ за вписване на приходъ въ общия бюджетъ на държавата 2.621.247 л.“

Прѣдседателъ: Ще турж на гласуване гл. V, § 20-й, съ сумата така, както ги прочете г. докладчикътъ. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ гл. V, § 20-й така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

И тъй, бюджетътъ на Министерството на Общественитъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията се свърши.

Славчо Вабджановъ: Правѣ прѣдложение да се вдигне засѣданието, защото врѣмето е напрѣдвало.

Гавриилъ Константиновъ: Азъ искамъ да кажж, че при всѣки бюджетъ, който се прѣдставлява, трѣбва да знаемъ бюджетарната комисия какво е извършила, за да можемъ, когато си отидемъ и ни питатъ, да знаемъ какво сме направили.

Михаилъ Давидовъ: Искамъ думата!

Прѣдседателъ: По какво искате думата, г-нъ Давидовъ!

Михаилъ Давидовъ: По дневния редъ. Искамъ да кажж, че внесенитъ законопроектъ за измѣнение на нѣкои членове отъ Закона за народното просвѣщение трѣбва да се туре утрѣ на дневенъ редъ, прѣди бюджетопрокта на Министерството на Народното Просвѣщение, защото ще дойдемъ въ противорѣчие: ще гласуваме бюджета, когато законътъ не е приетъ.

Прѣдседателъ: Понеже утрѣ нѣма да се докладва тоя бюджетъ, за това нѣма да се тури на дневенъ редъ и законопроектътъ.

Има прѣдложение за вдигане на засѣданието. Моля ония г. г. прѣдставители, които сж съгласни, да се вдигне засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Ще се вдигне засѣданието.

Г-да народни прѣдставители! Има да направѣ слѣдующето съобщение. Получилъ съмъ указъ подъ № 13, който има слѣдующето съдържание: (Чете.)

„Указъ

№ 13.

Ние Фердинандъ I-й

Съ Божия милость и народната воля

Князь на България.

Народното Събрание гласува и прие, Ние утвърдихме и утвърждаваме:

I. Настоящата сесия на X-то Обикновено Народно Събрание, да се продължи до 23-й януарий 1900 год.

II. Исполнението на настоящия указъ възлагамо на Нашия Прѣдсѣдатель на Министерския Сѣвътъ.

Издаденъ въ Нашия Дворецъ, въ ст. София на 14-й декемрий 1899 год.

„Фердинандъ“.

Прѣдсѣдатель на Министерския Сѣвътъ: Т. Иванчовъ.

Постъпило е едно запитване отъ Панагюрския народенъ прѣдставитель, г. Нейчовъ, къмъ г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла за нѣкои нарушения на Закона за по-

лицията. Това запитване ще се испрати на г. министра, който ще трѣбва да отговори.

На дневенъ редъ за идущето засѣдание ще имаме на първо мѣсто бюджетопроектитѣ: за расходитѣ на Върховната Сметна Палата, на Държавната Печатница, Държавната мина „Перникъ“ и на Министерството на Търговията и Земледѣлието, и останалото отъ днешния дневенъ редъ, съ добавление на днесъ съобщенитѣ законопроекти.

Обявявамъ засѣданието за закрито.

(Закрито въ 9 часътъ и 50 минути вечерята.)

Прѣдсѣдатель: Жечо А. Бакаловъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Сава Иванчовъ.
Йовъ Титоровъ.

Секретари: { Д-ръ Пеню Динчевъ.
Коста Ранковъ.
Д-ръ Христо Йордановъ.
Миланъ Макавѣевъ.
Иванъ Бѣлиновъ.
Д-ръ Петъръ Гудевъ.

Секретари: { Владимиръ Недѣлевъ.
Д-ръ Йорданъ Ц. Нейовъ.
Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ.
Д-ръ Василъ Дочевъ.
Д-ръ Фоти Симеоновъ.
Кръстанъ Доцевъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Т. Хр. Гължбовъ.